

శ్రీ విద్యా శంకర తీల

కవితావతంస, కావ్యతీర్థ,

పట్టి లక్ష్మీనరసింహ శాస్త్రి

తే నా లి

శృంగేరి శ్రీ విరూపాక్ష శ్రీపీఠము

శ్రీ సదనము — గుంటూరు

అన్ని హక్కులు రచయితవి

ప్రథమముద్రణము
స్వభాను భాద్రపదము
వెల ౨ రూపాయలు

జానకీరామా ప్రెస్ తెనాలి 1943

శ్రుతిస్మృతిపురాణానా మాలయం కరుణాలయమ్,
నమామి భగవత్పాదశంకరం రోకశంకరమ్,

జయన్తి జగదానందకారిణః కలిహారిణః.

కల్యాణానందగురురబ్రహ్మజ్ఞపాంసవః.

శ్రీ కల్యాణానందభారతీ మాంతాచార్య గురుస్తుతి

ఎలసినపేర్కినేర్చి నెనయించి నయించినరీతి బ్రాహ్మి నా
కలితకలాపిలాసము లఖండములున్ బుధమండలీనుతం
బులుగ నటించుచున్నయది భూస్థలి నాస్థన భారతీమత
ల్లి లలిత మీ భవత్తనువులీల మెయిం గొని నద్గురూత్తమా !
అవుచాయం గొన సిద్ధవాగ్విలసనం బవ్యాజ మానోజు తే
జవతారం బవధారుతీ రెనసి తీ వచ్చుంపుకర్మందివై,
మివులం దమ్ములతమ్ము లీ పదములన్ మేకొన్న మేల్చిన్నెలం
దవె నాసేతుహిమాచల మ్మిల కృతిత్వప్రాప్తి భూమాకృతీ !

కలిపితి గంగలో నలుసముల్ కుత్సిత

కామతవాదముల్ కట్ట గట్టి,

నిలిపితి నెలకొన్న నెఱి మేల్మి నెఱయింప

నద్వైతసూత్ర మవ్యాహతమ్ము,

నలిపితి వాచార్యచంద్రభాష్యమ్మును

దేశమ్ము లెన్న ప్రకాశితమ్ము,

తెలిపితి వటు తేట తెల్లమ్ముగా విధే

యులు వినేయులకుఁ జిత్కలికకలులు,

మలిపితివి మునుముచ్చులై బలిసి పీట

వెట్టుకొన్న సన్యాసుల గుట్టు మట్టు

రట్టురవ్వకుఁ గొనివచ్చి రథ్యులఁ బడఁ,

బరమహంసవతంసుండ ! గురునరుండ !

తలకు మీసినసారు గూర సునిరాతంకసితిం బాటునీ
 విలనదై వ్విదికబోధదీధితి దిశావీధిం గొనం దేజముల్
 తలలం దాచుకొనం బొకాలినది దుద్వైతానువాద్యాహ్వాయం
 బెలయం గొన్న దివాంధపాలి యిలు గా నేమట్టిలోతొట్టిలో !

ఇల జనిఁ గన్ననాటినుత హృత్కుహరమ్మున సుస్థిరమ్ములై
 పాలించి తలల్ నిగుడ్పుతలఁపుల్ ఫలితత్వమహమ్ము నిమ్ముకోఁ
 గలిగెఁ; గులేశ్వరిక, శ్రమణకాంతుని, శంకరు లోకశంకరుక,
 లలి నెలకొల్పుమెల్పునఁ గలం బొనఁగించితి వంచితప్రవా !

ఉపనిషత్సారంబు లూర మాటన మాట

భాష్యబోధనమునఁ బరఁగుఘనములు,
 కడకొనుచాతురిఁ గలదర్శనములకు

లోచన మొనఁగు నలుప్తయశులు,
 పల్కుపల్కునఁ దేనె లొల్కు కమ్మనికైతఁ

బే రెన్నికం గొన్న పెద్దకవులు,
 లలిని బ్రకరణములకుఁ బ్రకరణములు

వ్యాఖ్యాతముల్ జల్పు ఖ్యాతమతులు,

మొనసి చుక్కలు లెక్కిడు ఘనములు, న్యాయ
 విదులు, బుధులు, భిషగ్వరుల్, వెలయువార
 లప్రదిగ్గజములటు మీయంతికమున
 గురు ! మహారాజ ! జగములగురుడ వీవు.

శ్రీః

తొలి పలుకు

శ్రీ విద్యాశంకర పదమాఽఽవేశ ప్రకాశిత జగద్గురు
శ్రీ కల్యాణానందభారతీ మాంతాచార్య మహాస్వాములవారు

శ్రుతిస్మృతిపురాణానా మాలయం కరుణాలయమ్,
నమామి భగవత్పాదశంకరం లోకశంకరమ్.

భారతవర్షపుటతిశయమునకు నిదానమగు భారతీసంప్రదాయమున నఖండ
యశము నొందుచుండిన శ్రీ విద్యాశంకరభగవత్పాదుల పవిత్ర నామము నీ
చతురంభోధివరీతంబగు భూమండలంబున వినియుండనివార లెక్కాలమున
నుండరనువిషయ మొక వింతగాదు. కాని యట్టిమహామహుని పావనచారి
త్రము నున్నదాని నున్నటులు గుర్తెరింగినవారలు మాత్ర మరుదుగ
నుందురు. ఏలయన, నామహామహునిపావనచారిత్రములను రచించిన
వార లట్టి మహనీయునియొక్క మహిమాతిశయములను వర్ణించితి
మను వ్యాజమున సపూర్వములగు గాథలను గల్పించి విశేషవణానలతో
నా పవిత్రచారిత్రము సంతయుఁ జీకాకునొందించి యున్నారలు. అందులకు
దార్కాణము ప్రకృతిమునఁ బుష్కలప్రచారమును గనుచుండిన శంకర
నిజయ మను కావ్యమే. అయ్యది శ్రీ విద్యారణ్యగురువులచే రచింపఁ
బడినట్లు లోకమునకు వ్యామోహమును గలుగజేయు మాధవకృత మని
సర్వవిధములఁ బ్రచారముచేయుఁ బడుచున్నది. ఒక్కపెట్టున సంక్షేపం

బుగఁ జెప్పినచో నీ మాధవకృతశంకరవిజయ మనునది శ్రీ విద్యా శంకరభగవత్పాదులచే భారతీనంప్రదాయసార్వభౌములగు పరమహంస పరివ్రాజకాచార్యవర్యులకు నిలయముగా నుండునట్లు శ్రీ సురేశ్వరాచార్యులను జగద్గురువుగ పట్టాభిషేకము గావించిన శృంగగిరిక్షేత్రమునఁ బవిత్రతమంబగు భారతీనంప్రదాయమును సర్వవిధముల మట్టియందు గలిపి యందులకు వివరీతముగ మురికినాటియజుర్యేదీయబ్రహ్మచారులకు సన్యాసివేషమును వేయించి యట్టిదుష్కార్యమే శ్రీ విద్యా శంకరభగవత్పాదాశయమనియు, శ్రుతిస్మృతినదాచారసిద్ధ మగు ధర్మమనియు, లోకమును విశ్వసింపఁజేయుచుఁ బలువిధములగు ధర్మవిప్లవకార్యములను స్వోదరపూరణమునకై సర్వకాలములయందును గావించుచు నిజేచ్ఛఁ జరించుచు శృంగగిరిక్షేత్రము నాక్రమించి జీవించుచుండిన శాపదగ్ధబ్రాహ్మణాధముల వంచక కార్యవిశేషము గాని వేఱొండుగా దని సర్వవిధములఁ జెప్పవచ్చును. ఈ గ్రంథమునుగూర్చి యిట్టి యభిప్రాయమును శంకరకాలాన్వేషణతత్పరులగు విమర్శకు లిదివరకే సర్వవిధములఁ బ్రకటించియున్నారు.

శృంగగిరిక్షేత్రము నాక్రమించుకొనిన శాపదగ్ధబ్రాహ్మణాధములు తమ యకృత్యములను ధర్మకృత్యము లని లోకులను భ్రమింపఁజేయుఁ బలు విధములగు దుష్టప్రసంగములఁ బవిత్రతమంబగు శంకర జీవితమునఁ జొప్పింపఁజేసి యద్భుతములగు గాథలను గల్పించుచు లోకులను భ్రమింపఁజేయుచు, నందులకు నుపయోగించునట్టి గ్రంథమును వ్రాయించి యున్నారు. ఇందలి ప్రసంగములు బాహ్యమునకు శ్రీ విద్యాశంకరులయం దద్భుతములగు మాహాత్మ్యవిశేషము లుండియున్నట్లు చిత్రింపఁ

బడియున్నవి గాని సరికించిచూడ నవి యన్నియు ధర్మేతరములే గాక
సత్యేతరములే యని కోవిదులు గమనింపఁగలరు. అట్టి ప్రసంగముల
స్థాలీపులాకన్యాయంబునఁ బ్రదర్శించుచున్నారము—

౧ సన్యాసస్వీకారమునకై మాత్రాజ్ఞాప్రసంగము.

౨ మాతృవంచనము.

౩ సన్యాసస్వీకారానంతరము తల్లికి వరప్రదానము.

౪ కాశీక్షేత్రమున వ్యాససంవాదము.

౫ పుల్కనసంవాదము.

౬ భట్టపాదుల గురుధిక్కారప్రసంగము.

౭ శంకరమండనమిశ్రుల యశ్లీలసంభాషణము.

౮ వ్యాసజై మినులయొక్క శ్రాద్ధభోక్తృత్వము.

౯ మండనమిశ్రుల పరాజయానంతరము భారతియొక్క యనౌచిత్య
ప్రవృత్తి.

౧౦ వాత్సల్యయనశాస్త్రచర్చ.

౧౧ శంకరపరాజయము.

౧౨ అమరుకశరీరప్రవేశము.

౧౩ నృసింహస్తవవిశేషము.

౧౪ భారతీపరాజయము.

౧౫ కాపాలికసంబంధవిశేషము.

౧౬ అభినవగుప్తుని ఆభిచారికప్రయోగము.

౧౭ భగంధరరోగపీడ.

౧౮ తన్నివృత్తివిశేషవర్ణనము.

౧౯ అభినవగుప్తునిమరణము.

౨౦ మాతృమరణము.

౨౧ శంకరకృత మాతృ సంస్కారవర్ణనావిశేషము.

౨౨ కేశరదేశీయులకు శాపదానము.

౨౩ సురాపాన లోహపాన విశేషము.

౨౪ సర్వజ్ఞ పీఠాధిరోహణసమయమున నాకాశవాణియొక్క యధి
క్షేపము.

౨౫ శంకరసమాధానము.

ఇట్లు పలువిధములగు ననౌచిత్య ప్రసంగములు సవిత్రతమమగు జగద్గురు
చరిత్రమునఁ జొప్పింపఁబడి యవ్యానిమూలముననే శంకరభగవ
త్పాదులకు యశంబు వొడమినట్లు కవితాచమత్కృతి యంతయును
వినియోగింపఁబడి యున్నది. ఇట్టి యనందర్థములును నశ్లీలంబులు నగు
ననౌచిత్య ప్రసంగముల నిషేధరూప మగు విమర్శనము గ్రంథవిస్తర
భీతిచే విరమింపఁబడుచున్నది.

ఇట్లు బయలు వెడలిన దీ శంకరవిజయ మొక్కటియే కాదు. దీనికి వెను
వెంబడి వ్యాఖ్యానవిశేషముగూడ బయలుదేరినది. ఇట్లు మూల
వ్యాఖ్యానములు రెండును ఎట్లు ఎపుడు బయలుదేరినవో కాని నాటి
గోత్ర నేటివఱకుఁ దన్నూలకమగు విశేషములే శంకరవ్రతాపములట్లు
వఱికింపఁబడుచుఁ బావనమగు శంకరభగవత్పాదచరిత్ర మంతయు నశ్లీ

లంబులతోడను, నపభ్రంశములతోడను, దుష్ప్రసంగములతోడను, సమకూర్పబడి యనర్థహేతువుగాఁ బరిణమించుచున్నది. ఇంతియ కాదు— ఈ శంకరవిజయమునకుఁబిమ్మటఁ గొన్ని విజయములుగూడ బయలుదేరినవి. అయ్యవిగూడ నీ శంకరవిజయము నిదానముగాఁ గల్గి యంతకంటె నెక్కుడు దుష్ప్రసంగములతో నొప్పారుచున్నవి. అందులోఁ గుంభకోణపితలాటకంబగు కామకోటిమతపు దుండగీడులచే నచ్చొత్తింపఁబడిన యానందగిరికృతశంకరవిజయ మనునది యగ్రగణ్యము. ఇట్లు బయలు వెడలిన దుష్ప్రగ్రంథములవలనఁ గలుగుచుండెడి ముప్పును వారించుటకు సద్గ్రంథరచనముకంటె మార్గాంతరము లేదని తీవ్రముగ యోజించుచుండ నొకనాఁడు మాప్రియశిష్యుండగు శ్రీ ఘట్టి లక్ష్మీ నరసింహశాస్త్రి మాసన్నిధిఁ జేరి సవినయముగఁ గూర్చుండియున్న సమయమున మామనంబునఁ బొడమియుండిన యభిప్రాయమును జెప్పి యథాశ్రుతంబును, యథార్థపూరితంబును, శ్రుతిస్మృతినదాచార ప్రమాణాదర్శకంబును, నగు శ్రీవిద్యాశంకరభగవత్పాదలీలను సుకరముగ నెల్లరకునుఁ దెలియనటులు చిన్నప్రబంధమును రచింపవలయు నని సూచింప నందులకు శాస్త్రి భక్తిమీర వల్లె యని పరమానందముతోఁ జని— యీ శ్రీవిద్యాశంకరలీల నచిరకాలములో రచించి జగదురుకరుణాకటాక్షమునకుఁ బాత్రుఁ డయ్యెను.

ప్రకృతమున రచింపఁబడిన శ్రీవిద్యాశంకరలీల యాంధ్రలోకమునకు శ్రీవిద్యాశంకరభగవత్పాదుల వాస్తవతేజమును బ్రకాశింపఁజేసి యా మహామహానియత్రోవిశేషమును దుష్టకవులచేఁ జూష్పింపఁబడిన యశ్లీలా సంగతములను వారింపఁ బ్రవర్తింపుచున్నది. ఏతద్గ్రంథముయొక్క-

విశేషము నంతయు నాంధ్రలోకమంతయు సుకరముగ గ్రహించుక్రమమున నతివై పుణ్యముతో రచియింపఁబడియున్నది. అద్దానివిశేషమును జనువరులే సర్వవిధముల గ్రహించి యానందింపఁగలరు.

ఇట్టి పవిత్రగ్రంథమును రచించిన శ్రీ కవితావతంసునకు శ్రీవిద్యా శంకరభగవత్పాదులై హి కాముష్మికనిశ్చేయసములననుగ్రహించు.గాక!

పుష్కరాం శ్చతురో దేయా చ్ఛ్రీవిద్యాశంకరః ప్రభుః,
శ్రీకవితావతంసాయ లక్ష్మీనృసింహశాస్త్రిణే.

నివాసము - తెనాలి
స్వభాను, శ్రావణపూర్ణిమ. }

ఇతి నారాయణస్మృతిః

శ్రీః

శ్రుతిస్మృతిపురాణానా మాలయం కరుణాలయమ్,
నమామి భగవత్పాదశంకరం లోకశంకరమ్.

“సంక్షేపశంకరజయము మాధవకృతమా?”

“ప్రణమ్య పరమాత్మానం శ్రీవిద్యాతీర్థరూపిణమ్, ప్రాచీనశంకరజయే
సారః సంగృహ్యతే స్ఫుటమ్” అను శ్లోక మాదిగాఁ గల్గి—“శృణ్వ
న్నాలోకశబ్దం సముదిత మృషిభి ర్ధామ నై జం ప్రతస్థే” యను చరణ
మంతముగాఁ గల్గి పదునాఱు సర్గంతోఁ జీత్రింపఁబడిన గ్రంథ మొకటి
మాధవకృత మనియు, నర్థాత్తు శ్రీ విద్యారణ్యనిరచిత మనియు, శ్రీ
మచ్ఛంకర దిగ్విజయ మను పేర పూనాపట్టణమునందలి యానందా
శ్రమమున ముద్రింపఁబడి ప్రచారమును గని యున్నది. ఏతత్సద్భవమును
గ్రంథమే తెలుగులిపియందుగూడ ముద్రింపఁబడియున్నది. ఈ గ్రంథము
నకు ధనపతిసూరి యను నాతనిచే రచింపఁబడిన డిండిము మను టీక
యొకటిగూడఁ జేర్పఁబడియున్నది. ఈగ్రంథము మాధవకృతమని లోక
మును భ్రమింపఁజేయుటకు నిందు బ్రతిసర్గముయొక్కయు కొనను “ఇతి
శ్రీమాధవీయే ..... సంక్షేపశంకరజయే సర్గోఽయం .....అను
శ్రమమున నొక్కొక శ్లోకముచొప్పున పదునాఱుసర్గములకును పదునాఱు
శ్లోకములు గూర్పఁబడియున్నవి. అంతకుఁ దక్కి ఈగ్రంథము మాధవ
కృతమని వక్కాణింపఁబడుటకు గత్యంతరము గానరాదు.

అ దె ట్లనినః—ఈగ్రంథకర్త స్వవిషయమునుగూర్చి మొదటిసర్గమున
 తొమ్మిది పది పదునేడు శ్లోకంబులం దిట్లుః జెప్పికొనియున్నాడు—

“ప్రాథోయం నవకాలిదానకవితానంతానసంతానకో దద్యాత్”

“వాగేషా నవకాలిదానవిదుషో దోషోఽస్మి తా” ౧౦

“తస్య కావ్యస్య కర్తా ధన్యో వ్యాసాచలకవివరః” ౧౧

పై శ్లోకములకు వ్యాఖ్యాత యిట్లు వ్యాఖ్యానమును గావించియున్నాడు—

“అయంప్రాథో నవకాలిదానస్య మాధనస్య కవితానంతానసంతాన
 నకః కల్పవృక్షోద్య సముద్యతః”——“త ధై నంభూతా సర్వదోష
 వినిర్ముక్తా నవీనకాలిదానస్య విదుషో మాధవ సైన్యమా వా ద్విష్టానాం
 కవీనాం”——“వ్యాస ఇవాచలః సిర శ్చసౌ కవిశ్రేష్ఠశ్చేతి వ్యాసాచల
 కవివరః మాధవః ధన్యః కృతకృత్యః”——“తస్యమాధవస్య కృతిం
 యత్నం జానంతీ తత్కృతిజ్ఞస్తేఽపిధన్యాః” అని—

మూలగ్రంథమున “నవకాలిదానపదము రెండుమార్లును వ్యాసాచలకవి
 యను పద మొకమారును దెలియవచ్చుచున్నవి. కాని మాధనపదము
 దెలియరాదు. ఇక వ్యాఖ్యాత యన్ననో మూడుస్థలములందును
 మాధనపదమును బర్యాయపదముగా వాడియున్నాడు. వ్యాఖ్యాత
 యొక్క మాధవపదము శ్రీవిద్యారణ్యులయందే రూఢిని గని యున్న
 దనుటకుఁగాని, మూలమందలి నవకాలిదాన వ్యాసాచలకవి పదములు
 మాధవునియం దనికాని, శ్రీవిద్యారణ్యులయం దనికాని, రూఢిని
 గని యున్నటులు దెలిసికొనుటకుఁగాని, యూహించుటకుఁగాని, యిం
 కేనియు నవకాశము లేదు. మాధవవిద్యారణ్యకృతములగు గ్రంథములు

పెక్కులు సుప్రసిద్ధములుగఁ దెలియవచ్చుచున్నయవి. అయ్యవి మాధవ విద్యారణ్యకృతము లని నిర్ణయించుటకుఁ దగు విశేషములతో నొప్పి యుండునట్లు చూచుట నేవిశేషములు దెలియరాకుండుటయ కాక యచటఁ దెలియవచ్చుడి నవకాలిదాన వ్యాసాచలకవిపదములచే మఱి యేపురుషునిఁగూడ నూహించుటకు నవకాశము లేనంతటి దుస్థితిలో నీపదములున్నయవి. ఒకానొకప్పు డజ్ఞాతకులగోత్రులగువారు కవితానైపుణ్యమును బడసి యెవ్వియేని గ్రంథములఁ జిత్రించినచోఁ దమనామరూప విశేషంబుల నందుఁ జొప్పించినచో దమగ్రంథముల శిష్టులు స్పృశింప సాహసింప రనుభీతిచే నరరహితములగు నామాంతరములచేఁ దమ్ము గ్రంథములందుఁ జొప్పించుకొనుట లోకమున నొక వింత యెంతమాత్రమును గాదు. అతీరుననే యీ సంక్షేపశంకరజయకర్త దననామ రూపముల మరుగునరచఁ దలంచి పై నవకాలిదాన వ్యాసాచలకవి పదముల వాడుకొనియున్నాడు. వ్యాఖ్యాత యగు ధనవతిసూరి యన్ననో యెట్టి ప్రమాణము ననుసరించి పై నవకాలిదాన వ్యాసాచలకవి పదములకు మాధవపర్యాయపదమును వాడెనో యచ్చట యేమాధవు నుద్దేశించెనో నిశ్చయించుట కిండు కేనియు నవకాశము లేదు.

ఇంక నీ గ్రంథకర్త యొక విశేషమును వెల్లెబ్బుచ్చియున్నాడు. అ దెద్ది యన — “ప్రాచీనశంకరజయే సారః సంగ్రహ్యతే స్ఫుటమ్” అని. గ్రంథకర్త దాఁ దెల్పిన దంతయు ప్రాచీనశంకరజయమందలి సారసంగ్రహ మనుచున్నాడు. ఇట్టి నిర్వచనముచేఁ దనగ్రంథమునందలి యనౌచిత్యప్రసంగముల కన్నిటికిఁ దాఁ గర్త గా నటులను, సుప్రసిద్ధగ్రంథముచేఁ బ్రతిపాదించుటచే దాఁ జేసినప్రసంగములన్నియు యథార్థము.

లోకము నమ్ముటకు నవకాశము గల్గు నను నిశ్చయముచే నిట్లు వ్రాసి
 యున్నాడు. ప్రాచీనశంకరజయ మన నెద్ది ? అద్దాని నెవ్వరు రచిం
 చిరి ? ఆగ్రంథ మెచట ప్రచారమును గనుచున్నది ? అని యొకవేళ
 మీమాంసికు లుచిత్తముగు విచారణము గావించినచో నా ప్రాచీనశంకర
 జయము సంధ్యాపుత్రునిచే గూర్పబడిన గగనకుసుమమాలికయే
 యగుచు ప్రకృతపు సంక్షేపశంకరజయ మనునది సత్యేతరములతో
 నొప్పు విప్రలంభకకావ్యముగాని వేరొండు ప్రమాణగ్రంథ మెంతమాత్ర
 మును గా దని సుస్పష్టముగఁ దెలియవచ్చును. వాస్తవమును యోజిం
 చినచో నీ సంక్షేపశంకరజయ మనునది శ్రీవిద్యాశంకరభగవత్పా
 దుల అఖండయశోవిశేషమును సత్యద్భుతముగ వ్రాయబడిన సంచక
 కృతి యని కాని, లేదా శృంగిరిక్షేత్రమును దమకుక్షింభరిత్వమునకై
 యాక్రమించికొని శాపదగ్ధబ్రాహ్మణాధములు దమయకృత్యము లన్నియు
 శ్రీవిద్యాశంకరభగవత్పాదకృత్యానుకరణములే యని లోకమును మోస
 గించి స్వకార్యముల నిర్వహించుకొనుటకై సిద్ధముచేసికొనిన సాధన
 మని తెలియవచ్చును.

ఏతద్విషయము సువ్యక్తముగాగ నీసంక్షేపశంకరజయమునందుఁ జొప్పిం
 పఁబడిన దోషములను స్థాలీపునాకన్యాయమునఁ బ్రదర్శించుచున్నా
 రము. ప్రాజ్ఞులు ప్రయోజనమును గనియెదరుగాక !

౧. ప్రథమస్కంధమున—

“ఏకదా దేవతా రూప్యాచలస్థ ముపతస్థితే
 దేవదేవం తుషారాంశు మివ పూర్వాచలసితమ్”

అనుశ్లోకముమొదలు—

“తత స్స తారకారాతి రజనిష్ట మహీతలే

భట్టపాదాభిధా యస్య భూషా దిక్కుదృశో మభూత్”

అనుశ్లోకమువఱకుఁ గల ముప్పదిమూఁడుశ్లోకములవఱకును— గై లాస మున దేవతలకును గైలాసాధిపతియగు శంకరునకు నొక సంవాదము జరిగియున్నట్లు వర్ణింపఁబడియున్నది. ఇట్టివర్ణనకుఁ బ్రమాణమునుఁగూర్చి వ్యాఖ్యాత యిట్లు వ్రాసియున్నాడు—

“దేవతా బ్రహ్మద్యా అత్రగ్రాహ్యః. నిగమాచారపరిభ్రష్టా నాగమా చారరతా నిప్రదివర్ణా ననలోక్య సత్యలోకగతేన నారదేన ప్రేరితో బ్రహ్మ స్వభక్తాదిసహితః శివలోక మాగత్య ప్రణివత్య పంచవక్త్రం శివ మూచ ఇతి ప్రాచీనవిజయోక్తేః” అని.

వ్యాఖ్యాతచేఁ బ్రాచీనశంకరవిజయోక్తిగా నిర్వచింపఁబడిన విషయ మిచట మూలమునందు వర్ణింపఁబడియుండలేదు. ఇంక ప్రాచీనజయ మందెద్ది యైన నేతత్సదృశశర్తన ముండియుండనచ్చు నని యనుకొందము. అబ్ధానియందలి విశేషమునకు మూలప్రమాణ మెద్దియో యొకింత నిరూపింపఁబడనలయును. వాస్తవముచే నేతద్వర్ణనము ప్రాచీన జయానువాద మగుఁ గాక, లేక నవకాలిదాసనర్ణన మగుఁగాక, ఏది యెట్లు లయ్యు నీ ముప్పదిమూఁడు శ్లోకములవలనఁ దెలియవచ్చెడి విషయము నవకాలిదాసనవకల్పనమే యగుచు సత్యేతరవిషయముగ మీ మాంసికుల నిర్ణయమునకు నలరారుచున్నది. ఇందు వర్ణింపఁబడిన మహాసీయులఁ దత్తద్దేవతావతారము లను సత్యతవర్ణనమునకుఁ గవి పాల్పడికుండినచో లోకమున కెక్కుడు ప్రయోజనము ఘటియించెడిని. ఇట్టి యన్యతోక్తుల వర్ణించుటచే విద్వాంసులయొక్క విద్వత్త్వమునకుఁ గల గౌర

వాతిశయములు లుప్తములగుటయేగాక విద్వాంసులయొక్క యభివృద్ధికిని అభివృద్ధిజెందు విద్వాంసులయొక్క ఘనతకును బుష్కలమగు ముప్పు వాటిల్లు ననుట యొక వింత గాదు.

౨. ద్వితీయసర్గము—

శ్రీ శంకరజననకాల మిట్లు డెబ్బదియొకటవ శ్లోకమున నర్చించబడియున్నది—

“లగ్నే శుభే శుభయుతే సుషువే కుమారం

శ్రీపార్వతీన సుఖిని శుభవీక్షి తేచ,

జాయా సతీ శివగురో ర్నిజతుంగసంస్థ

సూర్యే కుజే రవినుతే చ గురౌచ కేంద్రే.”

ఈశ్లోకమువలన శ్రీవిద్యాశంకరభగవత్పాదజననకాలము నించుకేనియు దెలిసికొనుటకు సవకాశము లేదు. ఇందు యుగముగాని వత్సరముగాని తిథివారనక్షత్రములుగాని తెలియ రావు. గ్రహస్థితివర్ణన మగమ్యగోచరమని వేటచెప్పనక్కరలేదు. ఈకవికి శంకరజననకాల మించుకేనియు దెలియకపోవుట యటుండ నీతనిచే మాతృకగా గ్రహింపబడిన ప్రాచీన శంకరజయపుమర్యాద తేటతెల్ల మగుచున్నది.

3. మూడవసర్గము—

“ఇతి బాలమృగాజ్ఞశేఖరే సతి బాలత్వ ముపాగతే తతః

దివిషత్ప్రవరాః ప్రజజ్ఞిరే భువి పట్నాఞ్చత్రవిదాం సతాం కులే”

అను శ్లోకము మొదలుగా గల్గిన యెనుబదిమూడు శ్లోకములతో నొప్పుచున్నది. అందు మొదటి పదునారు శ్లోకములును అవతారవిశేష

వర్ణనముతోడను మిగిలిన శ్లోకములు మండనమిత్ర భారతులయొక్క వివాహవఱనా విశేషముతోడను నలరారుచున్నవి. ఇచ్చట నవతార విశేషములనుగూర్చి మొదటిసర్గమున గైలాసప్రస్తావనయందలి ప్రమాణ న్యాయమే వర్తించు నను విషయము వేట వచింపనక్కరలేదు. ఐన నిం దొక విశేషము గమనింపవలసియున్నది. విశ్వరూపు డను నామముచే బేర్కొనఁబడిన మండనమిత్రు డిందు—

“చార్యకదర్శనవిధానసరోషధాత్య
శాపేన గీష్పతి రభూ ద్భువి మండనాఖ్యః”

అని మండనమిత్రుడు బృహస్పతి యవతారముగా నిర్వచింపఁబడియె— సరస్వతి శాపవశమున మండనమిత్రునిభార్యగా నొప్పారె నని వర్ణింపఁ బడియె. ఇది యొక యద్భుతరచనాచాతుర్యము. కొందఱు మండనమిత్రు డింద్రుని యవతారమనియు దానంజేసి సురేశ్వరనామ మతనిసార్థకనామ మనియు నాతనికి సరస్వతి భార్యగా నలరారుటం జేసి సురేశ్వరాచార్యా ధిష్ఠితమైన కంచికామకోటి మఠమునందు సన్యాసుల కింద్రసరస్వతి యను నపూర్వనంప్రదాయము లభించె ననియు నీభారతిభూమియందు కుంభ కోణపు పితలాటకము వారిచే నట్టహాసముచేయబడుచుండుట నాసేతుశీత నగ మెల్లరకును దెలిసియున్నవిషయమే. ప్రకృతపుగ్రంథమునం దన్ననో మొదటి సర్గమున—

“బ్రహ్మపి తే సహాయార్థం మండనో నామ భూసురః
భవిష్యతి మహేష్టస్త్రి సుధన్వా నామ భూమిపః” ౧-౫౬

అని చెప్పఁబడియున్నది. మూడనసర్గమునకు నచ్చువఱకు మండనుడ బ్రహ్మశాపముచే నవతరించిన బృహస్పతిగా నిర్వచింపఁబడియున్నాడు

సవకాలిదాసకల్పన మొక్కొక సర్గమున నొక్కొక్కతీరున సవనవముగ పొరలుచున్న ట్లూహింపవలసియున్నది. ఏది యెట్టులున్నను మండన మిశ్రుని మూడువిధములుగా లోకము చెప్పుకొనుచున్నదా, లేక కవులు నిజేచ్ఛ వర్ణించిరా, లేక ప్రాచీనశంకరజయ మన్నికల్పనలకుఁ దావునిచ్చు నతిశయముతో నొప్పారుచున్నదా యను విషయమును ప్రాజ్ఞు లొకింత యోజించునది. వాస్తవము నాలోచించినచో నీ యవతారకల్పనము నిర్మూలమై నిరాలంబనమైన కుకవికల్పనముగాని వేరొండు గాదని ప్రాజ్ఞులు గ్రహింపగలరు.

ర మూడవసర్గమున వర్ణింపఁబడిన వివాహ సర్వనావిశేషమంతయు గవితా నైపుణ్య మేతీరున నొప్పారుచున్నను బ్రాహ్మణకన్యావిధాన మును మఱచి యాసురవివాహవిశేషముగ వర్ణించిన సవకాలిదాసు వాస్తవముగా సవకాలిదాసే యను సార్థకతను బడయుచున్నాడు.

 పరికించిచూడ నీ మూడు సర్గములును ప్రాచీనశంకరజయపు టనువాదమగుఁగాక, సవకాలిదాసకల్పనావిశేష మగుగాక, సత్వేతరము లును ససౌచిత్యములు నగు ప్రసంగములతో నొప్పారుచున్నవి.

గీ. నాలవసర్గము—

ఇందీ నవీనకవియొక్క స్వకపోలకల్పనముదక్క భగవత్పాదులయొక్క చారిత్రివిశేషమునఁ దెలియవచ్చెడి దేమియును లేదు. ఒకవేళ విశేష ముగాఁ దోచినచో నిత్యదరిద్రులు సంతసించఁదగు నుసిరికాయలకథా విశేషమే విశేషము.

౬. ఐదవసర్గము—

ఐదవసర్గము శ్రీవిద్యాశంకరభగవత్పాదసన్యాసస్వీకారప్రస్తావన ప్రధానముగాఁ గల్గియున్నది. ఇందు మొదటి ముప్పదియైదు శ్లోకములును

శంకరుని లోకోత్తరప్రజ్ఞను లోకమునకు వెల్లడిచేయుతలంపునఁ గల్పింపఁ బడినవి. ఇందు దెలియవచ్చెడి యతిశయ మేమన— స్వగృహమునకు నదీప్రవాహానయనము, కేరలదేశీయరాజునకు సంతానవరప్రదానమును. ఇచట నిరుపదియైదవశ్లోక మిట్లు పరగుచున్నది—

“తేన పృష్టకుశలః షీతిపాలః స్వేన సృష్ట మథ శాత్రవకాలః
హాటకాయుతసమర్పణపూర్వం నాటకత్రయ మవోచ దపూర్వమ్”

ఇం దుదాహరింపఁబడిన నాటకత్రయ మెద్దియో యొకింతయుఁ బ్రాచీన శంకరజయముగాని, ప్రకృతపు సంక్షేపజయముగాని వ్యాఖ్యాతలుగాని మరియెవ్వరుగాని యెందును వినినట్లుగాని కనినట్లుగాని తెలియదు.

2. ఇక ముప్పదియారవ శ్లోకము మొదలు ఎనుబదియొకటవశ్లోకము వఱకు సన్యాసస్వీకారవిషయవిశేషవర్ణనము దెలియవచ్చెడి. అందు—

“అథ జాతు దిదృక్షవః కలా మవతీర్ణం మునయః పురద్విషమ్
ఉపమన్యదధీచిగౌతమత్రితలాగ స్త్యముఖాః సమాయయుః”

అనునది మొదటిది.

“ఇథం సుధీః స నిరవగ్రహమాత్మలక్ష్మీ
శానుగ్రహో ఘటజబోధితభావివేదీ
ఏకాంతో విగతభోగ్యపదార్థతృష్ణః
కృష్ణే ప్రతీచి నిరతో నిరగాన్నిశాంతాత్”

అనుశ్లోకముతుదిది. ఈనడుమనుండు శ్లోకములరచనావిశేషపు టతిశయ మా శ్రుతిస్మృతినదాచారప్రమాణములే గమనింపవలయును. ఇందుఁ దెలియవచ్చెడి ప్రధానవిశేషము తెప్పి యన—

౧. అగస్త్యాదులు శంకరుని సన్యాసమును గ్రహింపవలయు నని ప్రబోధించుట.

౨. సన్యసించుటకుఁ దనకుఁ బుష్కలాభిప్రాయ మున్నను దల్లియొక్క యాజ్ఞావనర మున్నటులను నద్దానిఁ గొననిదే సన్యాసమునకుఁ బ్రయోజనము లేనట్లును శంకరుఁడు చింతించుట.

౩. అట్టి యాజ్ఞ లభించుట దుష్కరముగావున నద్దాని నెద్దియో యొక్కతీరున సంపాదింప జలచరముచేఁ జిక్కువడుటయు, నద్దానినుండి విముక్తిఁ జెంద సన్యాసగ్రహణముఁ దక్క వేరొండు సాధనము లేమికిం దల్లి తప్పక యనుజ్ఞ నీయవలయు నను వ్యాజమును గల్పించుట.

౪. సన్యాసముఁ జేకొనినను దల్లి తనమృతసంస్కారములను శంకరుఁడే చేసితీరవలయునని నిరోధింప నట్టి నిరోధమున కియ్యకొని యట్టికాల మును దెలిసికొని తప్పక వచ్చి మృతసంస్కారము చేసెద నని ప్రతిజ్ఞఁ జేయుట.

౫. తల్లియొక్క సౌకర్యమునకు దూరమున నుండెడి నదిని తనయింటి కడకు రప్పించి స్థిరతఁ గనునట్లుఁ జేయుటయేకాక, తల్లినిఁ దగుసదుపాయముల నన్నిటినిఁ జక్కపరచినట్లును మనోహరముగ వర్ణింపఁబడి యున్నది.

సన్యాసవిధాయకశ్రుతులనుగాని స్మృతులనుగాని సామాన్య దృష్టిచే జూచినను పై విషయ మంతయు సర్వవిధముల నశాస్త్రీయ మని తెన్నగఁ దెలిసికొనవచ్చును. సన్యాసవిధాయక శాస్త్ర మంతయు— “బ్రహ్మచర్యం సమాప్య గృహీ భవేత్ | గృహీభూత్వా ననీ భవేత్ | వనీ భూత్వా ప్రవ్రజేత్ | యది వేతరథా బ్రహ్మచర్యా దేన ప్రవ్రజేత్ గృహం ద్వా వనా ద్వా యదహరేన విరజే త్తదహరేవ ప్రవ్రజేత్” అను శ్రుతి నిదానముగా గల్గియున్నది. సన్యాసవిధాయక శాస్త్రమం దెచ్చటను దల్లియొక్క యాజ్ఞయొక్క యావశ్యకతగాని తల్లియొక్క మనోభీష్టనిర్వాహముగాని తల్లికి మృతసంస్కారముగాని చేయవలయు ననిగాని చేసినచోఁ బ్రత్యవాయము లే దనిగాని విన వచ్చుటలేదు, స్మరింపఁబడుటలేదు. శంకరావతారకాలమునకు సాంఖ్య యోగ జైన బౌద్ధాది కుమతములు చెలరేగి స్త్రీపురుషవిచక్షత జాతికుల విచక్షత గాని యించుకేనియు లేకుండ ముండితముండులును గాపాయాంబర ధారులు నగు స్త్రీపురుషులు సిగ్గులెగ్గులు నిడనాడి యభేచ్ఛముగ నంచ రించుచు వైదికధర్మము తచ్చిరోవతంసమగు వైదికసన్యాస మబ్బురమై లుప్తప్రాయమై యుండ నట్టి వైదికధర్మము నుద్ధరించి సంస్థాపన జేయ మూర్తీభవించిన పరమహంస పరివ్రాజకాచార్య వర్యుడో యని యా చంద్రతారకమగు యశంబుతో నొప్పియుండు మహామహుని సన్యాస స్వీకారవిశేషము నిట్లు సర్దింపుటనన్న ధర్మవిప్లవకారణముండదు.

ఏలనన మాతాపత్యమునకై బాలురకు సన్యాసివేషము వేయించి యట్టి బాలసన్యాసులను మతాధిపతులుగఁ జేసి యాడించుచు మతప్రచారమును మతస్థులు నిజేచ్ఛగఁ జేయుట బౌద్ధమతముతో బయలు వెడలినది. అందుకు దార్కాణమీనడుమ టిబెతులో నేర్పరుపఁబడియున్న జేలియాలామాయే

ఈ డేలియాలామా యయిదవ వత్సరమున సన్యాస వేషము వేయిం
 పఁబడి పట్టాభిషేకము జేయఁబడిన ట్లెల్లరకునుఁ దెలిసిన విషయమే.
 ప్రస్తుత మా బాలసన్యాసి కింకను పది వత్సరములు గూడ లే వను విష
 యము నిశ్చయమే. బాలసన్యాసులను మఠాధిపతులను జేయుబౌద్ధాచార
 మును బ్రచ్చసబౌద్ధులగు మధ్యులు చేకొని యుడిపి సంప్రదాయములో
 నున్న ఎనిమిది మఠములలో బ్రహ్మచారిసన్యాసులే అధికారులుగ నుండ
 వలయు నను నియమమును బెట్టి యట్టి నియమమును బాటించుటకుఁ
 బ్రతిమఠములోను యిరువు రిరువురు చొప్పున ఉపనయన మయిన
 వెంటనే యత్యాశ్రమము లిచ్చి పెంచుట సంప్రదాయమై యున్నది.
 ఇట్టి యాచారమునుబట్టి ఎనిమిది సంవత్సరములు మొదలు పదునైదు
 సంవత్సరముల మధ్యవయస్సులో నున్న బ్రహ్మచారిసన్యాసులు పదు
 నార్గరువఱకు నీమఠములలో నున్నట్లు మనము వెళ్ళినచో చూడగలము.
 ఇట్టి బ్రహ్మచారి సన్యాసు లుడిపిమఠములలో బ్రయోజనకారు లగుటం
 జూచి శృంగేరీమఠము నాక్రమించుకొనిన ముఱికినాటి బ్రాహ్మణాధము
 లచ్చట పవిత్రతమంబుగ నభివృద్ధి నొందుచుండిన భారతీసంప్రదాయ
 మును మట్టిలోఁ గలిపి శృంగేరీమఠమునుగూడ యుడిపిమఠములట్లు
 బ్రహ్మచారిసన్యాసులకు నిలయముగాఁ జేసి యపూర్వనియమములఁ
 గొన్నిటిని కల్పించి యుండుటయేకాక సమయోచితముగఁ గ్రొత్త
 క్రొత్త నియమములఁ గల్పించుచు నట్టివిశేషంబులకు నపూర్వములగు
 యుక్తిప్రయత్నాలను గల్పించుచు వైదికలోకమును వంచించుచున్నారలు.
 అట్టి నియమములు ప్రకృతమున నమలులోకి వచ్చినవాటిని దిజ్ఞాత్ర
 ముగఁ బ్రదర్శించుచున్నారము—

౧. బ్రహ్మచారిసన్యాసియే శృంగేరిమతాధిపతిగ నుండవలయును.
౨. అట్టివాడు తైత్తిరీయశాఖకుఁ జెందినవాఁడే యై యుండవలయును.
౩. అట్టివాడు ముఱిసినాటివాఁడే కావలయునుగాని వే రొకఁడు గా గూడదు.
౪. అట్టిబ్రహ్మచారిసన్యాసికి సన్యాసవేషమాత్రముచేతనే సర్వాధికారము లభించును. ప్రత్యేకముగా సన్యాసాశ్రమప్రయుక్తములగు నుపదేశాదికములతో నెంతమాత్రముఁ బని లేదు.
౫. అట్టిబ్రహ్మచారిసన్యాసి సన్యాసస్వీకారముమొదలు దల్లియొక్క యాజ్ఞకు నధీనమై యాపెమరణమునఱకు నామెను బోషించుచు మర్యాదలను బాలించుచు నామెకు మృతసంస్కారములనుగూడ జేయవచ్చునను నియమముగూడ నుండు నని తోచెడిది.
౬. తల్లితోఁబాటు తండ్రిగూడ యుండినచోఁ దండ్రికిఁగూడ సర్వవిధముల యథావకాశము మర్యాదలు జరుగవలయునను విషయ మర్థసిద్ధమే.
౭. టైన్నియో గమనించినకొలది బయలువెడలును. గ్రంథవిస్తరభీతిచే నవ్యానిప్రస్తావననుండి విరమించుచున్నారము.
- పూర్వాపర సందర్భములను బ్రశ్నతమున శృంగేరియందు జరుగుచుండెడి వ్యవహార విశేషములను గమనించినచో శృంగేరిమతము నాక్రమించుకొనిన ముఱిసినాటి దుండగీడులు దమదుండగములకు లోకమును నంచించి గతినిఁ గల్పించుకొనఁ జిత్రింపజేసిన వీ నలుబదియాఱు శ్లోకములని మీమాంసికులు గ్రహింపఁగలరు.

ఇట్లు శ్రృంగేరీమఠమువారు తమదుర్నయదుష్ప్రచారములను శిష్టాచరణములట్లు లోకులను భ్రమింపజేసి మాన్యతను గనుచుండఁ గ్రమక్రమముగాఁ బుష్పగిరిమఠమువారును, హంపిమఠమువారును, శివగంగ ఆమని మఠములవారును దమతమమఠములందుఁగూడ బ్రహ్మచారిసన్యాసులనే స్రతిష్ఠించుట నమలులోఁ బెట్టిరి. ఇంక కుంభకోణపు పితలాటకమగు కామకోటిమఠమునుగూర్చి వేతె చెప్పనక్కరలేదు. వేయేలవై దికధర్మరక్షకస్థానము లని బడాయీలు గొట్టుకొనుచు నిర్లజ్జముగ జరించు నీమఠము లన్నియు, బౌద్ధమఠములనంటె నికృష్టముగ బరిణమించి యున్న వనటకుఁ గడుఁ గడు విచార మగుచున్నయది. ఇయ్యది ప్రసక్తానుప్రసక్తి. ప్రకృతమును జేకొందము.

౮. ఆటవనర్గమున—

“సోన్యజం పథి నిరీక్ష్య చతుర్భి ర్భిషజైః శ్వభి రనుద్రుత మారాత్
గచ్ఛ దూర మితి తం నిజగాద ప్రత్యువాచ చ స శంకర మేనమ్”

అను నిరుపదియైదవ శ్లోకముమొదలు—

“ఏవ మేన మనుగృహ్య కృపావా నాగమైః సహ శివోన్తరథ త
విస్మితేన మనసా సహ శిష్యైః శంకరోఽసి సురసింధు మయానీత్”

అను నేబదిరెండవశ్లోకమువఱకును గల యిరువదియెనిమిది శ్లోకములచే నంత్యజవేషధారి యగు శివునకును బరివ్రాజకవేషధారి యగు శివునకును సంభాషణము జరిగినట్లు వర్ణింపఁబడియున్నది. ఇట్టి సంవాదవర్ణనము నవకాలిదానుయొక్క నవీనకల్పనమే కాని వేరొండు గాదని యందుఁ దెలియవచ్చెడిని.

“భాస్కరాభినవగు పురుషుల గమా న్నీలగంధగురుమండనముఖ్యాన్
పండితా నథ విజిత్య జగత్యాం ఖ్యావయాద్వయమతే సరతత్త్వమ్”

అను నేబదవశ్లోకమువలన సువ్యక్త మగుచున్నది. ఈ శ్లోకమునందుఁ
దెలియవచ్చుడి భాస్కరాభినవగుప్తులును నీలకంఠుడును శంకరులకు
సమకాలికులు గాకపోవుట యటుండ శంకరులకు సన్నిహితకాలము
నందుఁ గూడ నుండినవారలుగారు. వీరును శంకరసమకాలికులుగను,
శంకరులతో వాదోపవాదములు సలిపినవారలుగను, వర్ణించిన ననకవిని
కుకవి యనినచో దోష మెందుఁ గలదు? ప్రాయశః యీకుకవి యర్థ
లుబ్ధులగు పండితాధములవలన వేదాంతములను నేరిచి బ్రహ్మవాదుల
మని యభినయించుచుండెడి బ్రాహ్మణేతరులను మహమ్మదీయులను
సంతసింపజేసి మనియుటకుగాను గల్పించిన యన్యతకల్పనావిశేషము
దక్క వేరొండు గాదని యపశూద్రాధికరణమును బృహదారణ్యక
భాష్యమున వివరింపబడిన యంత్యజులస్థితి గుర్తెరింగినవా డిట్టి కల్పన
మున కించుకేనియు సాహసింపడు. లేదా యొకవేళ వైష్ణవులచే నెల
కొల్పబడిన పన్నిద్దరాశ్వురులకును శైవులయొక్క యరువదిమువ్వరు
శైవభక్తులకును గతి గల్పించి వైష్ణవులవలనను, శైవులవలనను, స్వాభీ
ష్టములను దీర్చికొన నీ కల్పనకుఁ బాల్పడిన ట్నాహింపవచ్చును. ఇట్టి
యుద్దేశముచేత ననియే యీమధ్య నొక ధర్మప్రబోధకుఁడు సన్యాస
సస్తావమున నొకింత వ్రాసియున్నట్లు మనము నిశ్చయింపవచ్చును.
అదెట్లనిన:—

“విదవత్సన్యాస మనునది సర్వనర్ణసాధారణము, సర్వజాతిసాధారణము,
నని యంగీకరింపక తప్పదు. ఏలయనగ ప్రాక్తనజన్మలలోని కర్మవిభేద

ములనుబట్టి శుద్ధచిత్తులై శ్రవణాదులవలన జ్ఞానసిద్ధి కలిగి బ్రహ్మసాక్షాత్కారము నొంది యజ్ఞానాంశ మగు నావరణశక్తి నశించినను విక్షేప శక్తిబలము మిగిలినపుడు కొన్నిజన్మలను బొందుట కవకాశ మున్నందున ఆజన్మలు శూద్రాదిజన్మ లైనను వారు జ్ఞానముకలవారై యుండుటచే విద్యత్సన్యాసులన దగి యుందురు. కనుక నిది చాతుర్వర్ణ్యసాధారణమని గ్రహింపవగును. ఇది నాలుగువర్ణములకేగాక నితరజాతులవారికిఁ గూడఁ జెల్లు నని యూహింపవచ్చును. పురాణప్రసిద్ధులగు జడ భరతాదు లిందుకుఁ దార్కాణము. ఈ యభిప్రాయముతోడనే మనీషా పంచకములో “చండాలోస్తు న చ ద్విజోస్తు గురు రిత్యేషా మనీషా మమ” అని శ్రీమచ్ఛంకరభగవత్పాదులు మన కుపదేశించియున్నారు. విశిష్టాద్వైతమతావలంబులు ఈయభిప్రాయముతోడనే పన్నిద్దరాశ్వాసులను తమప్రధానదేవాలయములలో నారాధ్యులుగ ప్రతిష్ఠాపన చేయుచున్నారు. వారిని సత్ప్రింపనిచో నాదేవాలయమును దివ్యక్షేత్రముగ నంగీకరింపక అందు తీర్థప్రసాదాదిస్వీకారమున కిచ్చుగింపరు. పన్నిద్దరాశ్వాసులలోఁ గొందఱు చాతుర్వర్ణ్యములలోఁ జేరినివా రున్నటుల నెల్లరకుఁ దెలిసినయంశమే. కావున విద్యత్సన్యాసము సర్వజాతిసాధారణమనికూడ నిశ్చయింపవచ్చును”.

 ఇట్టి ధర్మప్రబోధమునందలి యనౌచిత్యానందర్భప్రసంగముల నిట విమర్శించి ప్రదర్శించుటచే గ్రంథవిస్తరమగుటయేగాక ప్రయోజన మించుకేనియు లేకపోవుటచే “ప్రయోజన మనుద్దిశ్య న మద్దోపిప్రవ ర్తతే” యను సభియుక్తికి మిారనట్టి విమర్శన మిచట నుచే ట్టింపఁ బడుచున్నది.

౯. ఏడవసర్గమున—

“స జాతు శారీరకనూత్రభాష్య మధ్యాపయ స్నభ్రసరిత్సమీపే”
యను మొదటి శ్లోకము మొదలు—

“... . ద్వైపాయనః సో స్తరథా ద్యతాత్మా”
అను చరణమ స్తముగా గల్గిన యేబదియేనిమిది శ్లోకములును వ్యాస శంకరసంవాద ప్రసంగముతో నొప్పుచున్నవి. ఇందు పదునొకండవ శ్లోకము పద్మపాదాచార్యులచే వ్యాసశంకరు లిట్లు స్తనముచేయఁ బడి నట్లు నిర్వచింపఁబడినది.

“త్వం శంకరః శంకరసన సాతౌ ద్వ్యాసస్తు నారాయణ ఏవ నూనమ్
తయో ద్వివాదే సతతం ప్రసక్తే కిం కింకరోహం కరవాణి సద్యః”

ఈ యేబదియేనిమిది శ్లోకములకంటె మృషాకల్పనము వేరొండు దెలియ రాదు. ఇందలి మృషాత్వ మాధికారికాధికరణమునందుఁ దెలియవచ్చెడి యీదిగువభాష్యపు పంక్తులవలన ప్రాజ్ఞులు గ్రహింపఁగలరు. అవెవ్వ యన—

“తథా హ్యసా స్తరతమా నామ వేదాచార్యః పురాణర్షిః విష్ణు
నియోగా త్కలిద్వాపరయో స్సంధౌ కృష్ణద్వైపాయనః సంభభూవేతి
స్మరన్తి”

కృష్ణద్వైపాయనుఁడు కలిద్వాపరములయొక్క సంధియం దుండినట్లు స్మరించుచున్నార లని యుపదేశించు శంకరులు—కుకవి

“దినాప్తకం వాక్కలహో జబృమ్భే”

యని వర్ణించినవిషయమును మఱచెనుగాబోలు. ఈసవీనకాలిదాసు యొక్క యన్యతకల్పనలకు హద్దు లే దని చెప్పవచ్చును. వేయేల— యీకవి సూత్రభాష్యములయొక్క వాస్తవనామములనుగూడ గుర్తెరుంగనంతటి యవివేకి యని—“శారీరకసూత్రభాష్య మధ్యాసయ” న్నను పదప్రయోగమువలన సువ్యక్త మగుచున్నది.

౧౦. ఏడవసర్గమున—

“నిరాస్థ మిశం శ్రుతిలోకసిద్ధం శ్రుతేః స్వతోమాత్మ ముదాహరిష్య”
న్నను నెనుబదితొమ్మిదవ శ్లోకము మొదలు—

“దోషద్వయ స్యాస్య చిక్షీర్షు రర్హ
న్యథోదితాం నిష్క్రూతి మాశ్రయా”

మ్మను శ్లోకమువలకును గల పదునాలుగు శ్లోకములచే గుమలభట్టు దనకు ఘటించిన యీశ్వరనిరాస గురుద్రోహము లనెడి పాపములకు బ్రాయశ్చిత్తముగాఁ దుపాగ్ని ప్రవేశమును జేసికొనుచున్నట్లుఁ సల్పినట్లువర్ణింపఁబడినది. ఇచట గురుద్రోహ మనఁ దనకు గురు వగు సుగతునియెడ గావించిన ద్రోహమని—

“త దేవ మిత్రం సుగతా దధీత్య ప్రభూతయం తత్కుల మేవపూర్వ”
మ్మను నూటయొకటవ శ్లోకమువలనఁ దెలియవచ్చుచున్నది. ఈశ్వర నిరాస విషయ మీ శ్లోకశేషమువలననే—

“జై మిన్దుపజ్జే ఒభినివిష్టచేతాః శాస్త్రే నిరాస్థం పరమేశ్వరంచ”
అనినిర్వచింపఁపడియున్నది. సుగతుడనువాడు వేదవ్యాసునికంటెఁ బూర్వ

మున్నట్లు బ్రహ్మసూత్రములవలన మన మూహింపవచ్చును. అట్టి సుగతునకును గుమరిలభట్టునకును శంకరులకును సమకాల వర్తిత్వముగాని సన్నిహితకాలవర్తిత్వముగాని యెట్లు సంభవించగలదో కాలనిర్ణయ కోవిదులు గమనింతురుగాక !

సుగతకులద్రోహమన నీ నవీనకవిచే మొదటిసర్గమున— “అభేన్ద్రో” నృపతి య్భూత్వా ప్రజాధర్మేణ పాలయ” న్నను నేఁబదియొనిమిదవశ్లోకముమొదలు తొంబదితొమ్మిదవసర్గాంత్యశ్లోకమువఱకుఁ గల నలువది శ్లోకములచే వర్ణింపఁబడిన కుమారిలదిగ్విజయమే. దిగ్విజయమును ద్రోహమని కుమారిలభ ట్టెటులఁ దలంచెనో యద్దాని నీ కుకవియే గుర్తెఱుంగవలయును. ఈకవికి వాస్తవముచేఁ బూర్వోత్తరమిమాంస ములజ్ఞాన మించుకేనియు లే దని చెప్పవచ్చును. లేనిచో నిట్టి సత్యేతర కల్పనములఁ జేయుటకు సాహసించి యుండడు. తుపాగ్నిదహనమన్న కార్మికులదృష్టిలో సుతమోతమ మగు కర్మవిశేషముగా భాసించుచుండు నను విషయము నీ కుకవి విని యుండకపోవుటయ యిట్టి కుకల్పనకుఁ గారణము. గ్రంథవిస్తరభీతిచే నద్దాని నిట విరమించుచున్నారము.

౧౧. ఎనిమిది తొమ్మిది పదియవ సర్గములు మూడు నీ నవకవియొక్క మృషాకల్పనముతో సర్వవిధముల నొప్పారుచు సత్యేతరములును నశ్లీలములును శాస్త్రదూష్యములు నగుప్రసంగముల కాకరమై యున్నవి. అందు నెనిమిదవ సర్గము శ్రీశంకరమండనమిశ్రులసంవాదరూపముగఁ గల్పింపఁబడియున్నది. ఇందుఁ దెలియవచ్చెడి యభూతకల్పనావిశేషములలో నగ్రగణ్యము వ్యాసజ్ఞ మినులయొక్క శ్రాద్ధభోక్తృత్వము.

అయ్యది పండ్లెండన, పదమూడవ శ్లోకములం దిట్లు వర్ణింపఁబడి యున్నది—

“తపోమహిమైవ తపోనిధానం స జై మినిం సత్యవతీతనూజం
యథావిధి శ్రాద్ధవిధౌ నిమన్త్ర్య తత్పాదసద్భావ్యవనేజయన్తయమ్”
“తత్రాస్తరితౌ దవతీర్య యోగివర్యః సమాగమ్య యథార్హ మేషః
ద్వైపాయనం జై మిని మ ప్యుభాభ్యాం తాభ్యాం సహస్రం స్రవినన్దితో
భూత్”

ప్రాయశః యీకవి యర్థలుబ్ధత మిర శ్రాద్ధభోక్తృత్వమునకు సంసిద్ధులగు పండితంమన్యులకును సన్యాసులకును గలి కల్పింప వ్యాసజై మి నుల నిటకు శ్రాద్ధభోజనమునకు దించె ననిన యొక వింత గాదు. వ్యాస జై మినులు కలిద్వాపరసంధియందుఁ జరించినట్లు పురాణప్రసిద్ధమేకద. ప్రకృతము వారలు మన యిచ్చ వచ్చినటుల వాదములకును భోజనములకును సంసిద్ధులైనచో నీ శంకరజయమునకుగాని, యిందలి జయ ప్రసంగములకుగాని, వాదోపవాదములకుగాని, యననరమేయుండ దను విశేషము నీ కవి దిలకింపలేదుగాఁబోలు పాదము! కాని యందు సంవాదమాత్రముచేఁ జరితార్థము నొందించిన వ్యాసశంకరుల కిచట శ్రాద్ధవిశేషమున సహభోజనగౌరవమునుగూడ నీ కవి లభింపఁజేసెను. ఆహహ! కవిత్వమహిమ !

౧౨. ఇక నీ యెనిమిదవసర్గమున పదునారవశ్లోకము మొదలు ముప్పదిరెండవశ్లోకమువఱకుఁ గల పదునేడు శ్లోకములచే శంకరమండన మిశ్రులకు జరగినట్లు నత్యంతవిరస మగు కల్పన సేయఁబడియున్నది.

అయ్యది చాలవఱకు వ్యాసజై మినులు వినోదముతో వినుచుండినట్లును బిమ్మట వ్యాసు లొకింత మండనునకు బుద్ధిఁ జెప్ప మండనుఁడు భిక్షౌ వందనముఁ జేసినట్లును వర్ణింపఁబడియె. పాప మచటి కీ కవి వ్యాసజై మి నుల రప్పింపకపోయినచో శంకరులకు భిక్షౌవందనమునకు మారుగ నర్థ చంద్రప్రహరము లభించి యుత్తరగ్రంథకల్పమునకుఁ దావు లేకుండు నేమో. పాపము మండను డా ఊణమునఱకును శంకరునిఁగూర్చి యొకింతయైన విని యుండక అప్పుడే చూచియుండనేమో! చూచినను శ్రుతిస్మృతినదాచారములను మఱచి భిక్షౌవద్దనమును మాని నిందకుఁ గడంగియున్నట్లు కవికల్పనము మృషాకల్పనమే కాని వేరొండుగానేరదు.

౧౩. ఏతద్విషయ మిట్లు పరగుచుండ నేబదిరెండవశ్లోకము మొదలు మూఁడుశ్లోకములుగూడ మృషాకల్పన మని వేఱ నచింపనక్కరలేదు.

౧౪. పై శ్లోకములతోఁబాటు అరువదితొమ్మిదవశ్లోకకల్పనమును.

౧౫. ఇంతియకాదు— సర్గాంత్యశ్లోకములు—

“ కోపాతిరేకవశతః శపతా పురా మాం ”

అను నూటముప్పదవ శ్లోకము మొదలు నాలుగు శ్లోకములుగూడ సర్వ విధముల మృషాకల్పనమే. ఇందలి యనౌచిత్యమును వెలిబుచ్చుట విరసముగా నుండుగావున నుపేక్షింపఁబడుచున్నది.

౧౬. తొమ్మిదవసర్గము—

శ్రీశంకరభారతులసంవాదప్రసంగవర్ణనముగాఁ గల్పింపఁబడియున్నది. ఈ సర్గ మంతయు మృషాకల్పనమే. ఇందుఁ దెలియఁబచ్చెడి సూన్యతోక్తి

యొక్కటియును లేదు. ఇందు—మొట్టమొదటఁ గొంత సంవాదము కల్పింపఁబడి మండనుడు పరాభవమునొందింపఁబడినట్లు నువ్వక్క మైనను మండనుడు దన పరాభవమును జై మినిముఖమున విని యానందింప వలయు నని జై మినిని స్మరించి విని యానందించినట్లు వదునేడవశ్లోకము మొదలు యిరువదిమూడవశ్లోకమువఱకు వర్ణింపఁబడియున్నది. ఏతద్విషయము శ్రాద్ధభోజనకాలముననే యొకింత జై మిని తేటపరచినచో బాగుండెడిది. ఇట్టి మృషాకల్పనలవలన ధర్మప్రతిష్ఠానాథికారపురుషు లగు వ్యాసజై మినులకుఁ గూడఁ దుచ్ఛములగు మాయావంచనకుహకత్వాదుల నాపాదించిన మహాపాతకమున కీ కవి యొడిగట్టుకొని యుండె నని గ్రహించలేదుగాబోలు.

౧౭. ఇచట—

“ అపి తు త్వయాఽద్య న సమగ్రజితః ”

అను నేబదియారవశ్లోకముమొదలు మూడుశ్లోకములచే భారతి శంకరులను వాదమునకుఁ బిలిచినట్లు వర్ణింపఁబడియున్నది. ఎనిమిదవసర్గము యొక్క నూటముప్పదినాలవశ్లోకమున శంకరు లాపెతో వాదము చేయ బంధించినట్లు—

“ బబంధ నిశ్శంక మరణ్యదుర్గామస్త్రీణా తాం జేతుమనా ముసీంద్రః ”

అని వర్ణింపఁబడియున్నది. ఈ రెండుకల్పనలకుఁ గల సందర్భవిశేషము మీమాంసికులు గమనింతురుగాక ! వాస్తవమున శంకరవిజయము మండనపరాభవము భారతీనిజధామగమనమును నెనిమిదవసర్గముయొక్క నూటముప్పదియవ శ్లోకముచే బూర్తిగాగ పదియవసర్గమున—

“ సంన్యాసగృహ్యవిధినా సకలాని కర్మాణి ”.

యను శ్లోకము మొదలుగాఁ గల్గిన యుత్తరగ్రంథమున వర్ణింపఁబడిన కథా శేషము యథోచిత మని చెప్పవచ్చును. కాని యెనిమిదవసర్గమునందలి నూటముప్పదవశ్లోకమునకుఁబరమందుఁ దెలియవచ్చెడి యారు శ్లోకము లును, తొమ్మిది పది సర్గములును సర్వవిధములఁ గఱియొక్క తుచ్చ ప్రకల్పనములే కాని యం దెంతమాత్రమును సత్యము లే దను విషయ మును శ్రుతిస్మృతి సదాచారకోవిదులు గుర్తింపఁగలరు. ఈ రెండు సర్గము లందును గల్పింపఁబడిన విషయములు శంకరభారతీసంవాదము, శంకరపరాభవము, కుసుమాస్త్రశాస్తాధీతీబోధాచరణలకు మానమాత్రా సధియాచ్చ, భారతియొక్క సమ్మతి, అమరుకశరీరప్రవేశము, తన్నిర్గమ నము, సృసింహ స్తవము, భారతీపరాభవాన్తరానములును. ఏతద్వృత్తాన్తవర్ణన మతీవవిశేషయుక్త మని యజ్ఞతతే స్తవము చేయఁబడుచుం డుట యొక వింత గాదు. ఈవర్ణనములందలి యనాచిత్యాసభ్యుతలు శాస్త్రదూష్యత లోనుగాఁగలవిషయములఁ బ్రదర్శింప యత్నించుట యెంతయు సహ్యముగా నుండుట కవకాశము లేమి విరమించఁబడు చున్నవి. ఈ కల్పనముయొక్క మృషాత్వము దేటతెల్లము గాగ రెండు దోషములనుమాత్రము దిక్షాత్రముగఁ బ్రదర్శించుచున్నారము.

అందు మొదటిది యమరుకజీవితము. ఈ పేరు గలవాడుగాని యిట్టి స్త్రీసంపదతో నొప్పువాడుగాని యాకాలమున నెవ్వండేని యొక రా జుండె ననుటకు నిదర్శనము లెవ్వయేని వినఁ గన నగునా? అమరునకు—

“సౌందర్యసౌభాగ్యనికేతసీమాః పరఃశతా యస్య పయోరుహాశ్మయః”

యని శతాధికలగు భార్య లుండియున్నట్లు నర్సింపఁబడినది. ఇట్టి స్థితి కెట్టి యవకాశముండి యుండవలయును? అట్టి యవకాశ మక్కాలపు రాజున కెవ్వనికైన గలదా యనినచో నట్టి రాజు వంధ్యానుతుడే యగును.

ఇక రెండవది— ఒకవేళ నమరుకు డుండి యున్నాఁ డనుకొనియెదము. అమరుకుడు వాస్తవముచే జచ్చిన టెలరకును దెలిసినవిషయమేకద. అమరుకదోహమున శంకరుడే చొచ్చుగాక, విష్ణువే చొచ్చుగాక, అక్కడ నిలిచియుండిన యాతనిభార్యలపుడేమి కావలయును? సువాసినులారేక విధవలారా? ఏది యెట్లు లయ్యును పరదారగమనదోషము సిద్ధమేకద. అమరుకుడు చచ్చినచో బైపెచ్చు విధవాగమన దోషము, అజ్ఞాత లగు నబలలను మాయోపాయముచే జెఱచిన మహాదోషమును దప్ప వని చెప్పి తీరవలయును. ఇంతకంటె నెక్కుడుగ నిచట వ్రాయుట యను చితమేకాక అల్లీలాదిదోషయుక్తము గావున విరమించఁబడుచున్నది. పాపము శాంతించుగాక. ఈ తొమ్మిది పదియవ సర్గములు చదువుట గాని వినుటగాని శ్రేయస్కాముల కెంతమాత్ర ముచితము గా దని శాసించుచున్నారము.

౧౮. పదునొకండవ సర్గము—

ఉగ్రభైరవనిర్జయ మనుషేర పదునొకండవ సర్గము గల్పింపఁబడియున్న యది. ఇట్టి కల్పనాకాశలమువలన వక్తలకును శ్రోతలకును గలుగు ప్రయోజన మెద్దియును గానరాదు. ఇట్టి ప్రయోజనము బ్రహ్మచారి గృహస్థ వానప్రస్థుల కెవ్వరికి నిందు దెలియరాదు. ప్రాయశః సన్యాసుల కెద్దియేని ప్రయోజనము నీ కవి యుద్దేశించియుండవచ్చు. అట్టి ప్రయోజన మేమై యుండవచ్చునన—ప్రాయశః శృంగిరి మొదలుగా

గల మతములందుఁ బొట్టకూటికై మాయోపాయములఁ బన్నుచుఁ జరించు దుండగీడు లొకప్పుడట నున్న కృతకయతి దమకు బాధ యని యెంచినచో నాతనిస్థానమునఁ దమ కనుచును వేఱొకనినిఁ బ్రవేశపెట్టు నిశ్చయమున నట నున్నవాని హఠాత్తుగ జీవనమాధియందుఁ బ్రవేశ పెట్టుటయో, లేదా వానిచే విషపానముఁ జేయించుటయో, లేక ఉద్భంధముఁ గావించుటయో, లేక వేరొక విధమున బలివేయుటయో, యొక వింత యెంతమాత్రమును గాదు. మతములందలి మతాధిక్షతులయొక్క ప్రవేశనిర్గమన విధానముల నొకింత విచారించువారి కీ విషయము నిశ్చయముగఁ దెలియఁగలదు. అట్టి పరిస్థితులలో దనకు నాసన్నమై యుండెడు దురవస్థను గుర్తెరింగి యట్టి యపస్థనండ్లి తప్పించుకొనుట కవకాశము లేని పరివ్రాజకబ్రువున కొకింత ధైర్యమును గలుగఁజేయ నీ సర్గము ప్రయోజనముఁ గనినఁ గనవచ్చును. ఇంతకంటె వేరు ప్రయోజనము నీ పదునొకండవ సర్గము పడఁచు నేర దని కోవిదులు దెలిసికొనఁ గలరు.

౧౯. పదమూడవసర్గమున—

బ్రహ్మవిద్యాప్రచారమనుపేరవార్తికాస్తప్రవర్తనమనుపేర శ్రీశంకరులచే గ్రంథముల వ్రాయించినట్లును, భవిష్యత్తుల రాబోవు గ్రంథమునకై బాల్యముననే విరతిఁ జెంది యుత్తమగురువు కడ బ్రహ్మవిద్య సకలంకముగ నేరిచి కృతకృత్యుఁడైనట్టియు సనందనావతారముగా వర్ణింపఁ బడినట్టి పద్మపాదులకు పునః గర్భనరకదుఃఖమును గార్హస్థ్యపజ్జమగ్న తను విధించుచు భాష్యతీకను రచించునట్లు నిట్లు—

“ప్రారబ్ధకర్మపరిపాకవశాత్త్వం స్వం
వాచస్పతిత్వ మధిగమ్య వసుంధరాయామ్”

నిర్వచించినట్లు వర్ణింపఁబడియున్నది—ఆహహ ఏమి కల్పనాచతురత!

౨౦. ఇక నీ పదమూడవసర్గపుసరణిం జూడ శ్రీశంకరశిష్యులనోన్మన్య
మీర్వాసూయలతో వైషమ్యములఁ జెందియుండుటయేగాక సురేశ్వరు
నందు నందరును విపులమగు ససూయను జెందియున్నటుల వ్యక్త
మగుచున్నది.

శ్రీవిద్యాశంకరభగవత్పాదులు వైదికధర్మసంస్థాపనకై భారతభూమి
యందుఁ గల యేకలులగు రాజుల నందరను దమపాండితీవైభవముచే
శిష్యులుగఁ జేసికొని వారలచే ధర్మపరిపాలనముఁ జేయింప వారివారి
రాజధానులయందు రాజగురుమఠముల నేర్పరచి యందు నియమింపఁ
బడిన రాజగురువులు దమకు సన్నిహితు లగు పీఠాధిపతులవలన నుప
దేశింపఁబడునట్లు ద్వారకయందును బదరికాశ్రమమందును శ్రీజగన్నా
థంబునను మూడు మఠములను గ్రమముగా నేర్పరచి యందు హస్తామలక
తోటక పద్మపాదులఁ బ్రత్యేకప్రత్యేకముగా నధిపతులుగనేర్పరచి, వారల
మువ్వరతోఁబాటు రాజగురువులుగూడ సురేశ్వరుని యాజ్ఞానువర్తన
సర్వవిధములఁ జరించుచుండునటుల నియమించి సురేశ్వరులను భారత
వర్షమున భారతీవంశసార్యభామునిగ నెలకొలిపి పరమహంససామ్రా
జ్యము నఖండతేజముతో నెలకొలిపిన శ్రీభగవత్పాదులకును వారి
యుత్తమశిష్యులకును సనోన్మన్యవైషమ్యకుహకత్వాదుల వర్ణించిన కవి
కల్పనము నేమనవలయును? ప్రాయశః యికవియొక్క యాశయమునఁ

బీరధిపత్య మన నెద్దియో యొకతీరున బాలబ్రహ్మచారికి సన్యాసివేషమును వేయించి యట్టి కృతకసన్యాసిచే దేవలకునిచేవలె వీరదేవతార్చనమును జేయించుట యై యుండవలయును. ఆహహ! యేమి యద్భుతకల్పనము !

౨౧. పదునాలవనర్థమున—

“ప్రస్థావ్య తం గురునరోఽథ సురేశ్వరాద్వైః
కాలం కియన్త మనయ త్సహ శృజకుఢే”

యను నిరుపదియెనిమిదవశ్లోకముమొదలు—

“ఇతి స్వజననీ మసౌ మునిజనై రపి ప్రాధికతాం”

అను నేబదినాలుగవశ్లోకమువఱకునుఁ గల యిరువదియేడు శ్లోకములచేఁ జేయఁబడిన మాతృపునర్దనము, మాతృవందనము, కర్తవ్యాంశప్రార్థనము, బ్రహ్మాపదేశము, తన్నిరర్థకత, శివదూతలరాక, వారలయొక్క నిష్ప్రియోజనత్వము, విష్ణుదూతలయొక్క రాక, వారలచే విమానమున నుంచఁబడిన తల్లి యర్చిరాదిమార్గమున పరంపదమును బొందుటయుఁ గ్రమముగా వర్ణింపఁబడి నలువదియాఱవశ్లోకమున శంకరకృత్య మిట్లు వర్ణింపఁబడియున్నది—

“స్వయ మేవ చికిరు రేష మాతృ శ్చరమంకర్త సమాజుహావ బంధూన్
కి మిహాస్తి యతే తవాధికారః కితవే త్యేన మమి నినిష్టు రుచ్చైః”
అని ఇట్లు ప్రశ్నించిన బంధువులకును శంకరులకును మధ్య జరిగిన

వృత్తాంతము నలువదియెనిమిది, నలువదితొమ్మిది, యేబదవ శ్లోకము
లచే నిట్లు వర్ణింపఁబడియున్నది

“సంచిత్య కాష్ఠాని సుశుష్కువన్తి గృహోపకంఠే ధృతతోయపాత్రః
స దక్షిణే దోష్ణి మమస్థ వహ్నిం దదాహ తాం తేన చ సంయతాత్మా

స యాచితా వహ్ని మదు ర్య దస్మై శశాప తా స్వీయజనా స్సరోషః
ఇతఃపరం వేదబహిష్కృతా స్తే ద్విజా యతీనాం స భవే చ్చ భిక్షా.

గృహోపకంఠేషు చ వః శృణాన మద్యవ్రభృ త్య స్త్వితి తా ఇగ్నశాప
లద్యాపి తద్దేశభవా స వేద మధీయతే నో యమినాం చ భిక్షా.”

ఇట్టికృత్య మంతయు శ్రుతిస్మృతినదాచారవిరుద్ధమగు దుష్కృత్య
మని సర్వవిధముల నట్టిదుష్కృత్యము సమర్థింప నేబదిమూడవశ్లోకము
నిట్లు కల్పించియున్నాడు—

“య ద్య వ్యశాస్త్రియతయా విభాతి తేజస్వినాం కర్మ తథా వ్యనింద్యమ్
వినింద్య కృత్యం కిల భార్గవస్య దమః స్వపుత్రా న్కూతించి ద్వృకాయ”

ఇం దొక ధర్మసూక్ష్మము ప్రాజ్ఞులు యోజింపవలసియున్నది—
శ్రీవిద్యాశంకరభగవత్పాదులు సకలవేదబాహ్యమతములను పుష్క-
లముగ శాస్త్రయుక్త్యనుభూతులచే జయించి శ్రుతిస్మృతి సదా-
చార సిద్ధమగు వైదిక ధర్మములను నక్కాలమున సంస్థాపించి
యయ్యది స్థిరత గనుటకు నత్యద్భుతముగఁ బరమహంస సామ్రా-
జ్యము నెలకొలుపుటయు నద్దానిని తిరుగ శ్రీవిద్యారణ్య మహా-

శయులు సాధ్యమైనంతవరకు బునర్దురణము జేయుటచే నేటివఱకును వైదికధర్మ మొకింతనిలిచియుండుటకుఁ గల కారణము గల్గెనని యెల్లరును గుర్తెరింగినవిషయమే. శ్రీ విద్యాశంకరభగవత్పాదులు ప్రస్థానత్రయము నాధారముగఁ జేకొని శ్రుతిస్మృతినదాచార సిద్ధమగు వైదికధర్మము నించుకేనియు నాచరింపక పోవుట యటుండ, ధర్మదూష్యములగు నమరకశరీరప్రవేశాదికము, మృతమాతృసంస్కారము, ధర్మజిజ్ఞాసువులకు నప్రతిహతమగు శాపప్రదానము, మొదలుగాఁగల యకృత్యంబులనే కావించి యుండినచో నేటివఱకు నామహామహుని గ్రంథములు పరమపవిత్రములుగను బరమప్రమాణములుగను దలంపఁబడుటయు నామహామహునే నేటివఱకు నెవ్వరేనియు నించుకేనియు విస్మయరణము లేకుండ పూజ్యభావముతో నహర్నిశము స్మరింపుచుండుటకును నవకాశముండి యుండకపోవచ్చును. వేయేల ? శ్రుతిస్మృతినదాచార ప్రమాణధురీణులగు సురేశ్వచార్యాదిమహనీయు లామహామహునిఁ దమశిరస్సులయందహర్నిశము నుంచుకొనుట కీయకృత్యములే యనినచో వైదికధర్మ మానాడే మురిగి మురిగి శ్రీశంకరభగవత్పాదులకు నాచంద్రతారకమగు యశంబు నిచ్చుట కవకాశము గల్గియుండదు. అప్రతిహత తేజముతో నధితిబోధాచరణములచే ముల్లోకములకు నాదర్శకమగు పారమహంస్యమును మూర్తీభవింపఁజేసిన పవిత్రపురుషునియం దిట్టి యశ్లీలకల్పనంబులఁ గల్పించిన కుకవి యెట్టి పరము ననుభవించుచున్నాడో యాపరేతరాట్టుకే తెలియవలయును. ఏది యెట్లు లైన నేమి, కవిహృదయము చాల నిగూఢమును, కల్పనాకౌశలము పుష్కలమగు లోకవంచకత్వముతో నొప్పారుచున్న దనుటకు సందియము లేదు.

౨౨. పదునేవసర్గము—

శ్రీవిద్యాశంకరభగవత్పాదులచే జేయఁబడిన దిగ్విజయవిశేషముగా సీసర్గము కల్పింపఁబడియున్నది. ఇయ్యది సామాన్యరూపముచే గవి బుద్ధికిఁ దట్టిన మతముల నెద్దియో యొకతీరున శ్రీశంకరులు ఖండించి యద్వైతము స్థాపింపఁబడినట్లు వర్ణింపఁబడినది. ఈసర్గమును గల్పించిన కవికి నించుకేనియుఁ గాలజ్ఞానము గల్గియున్నదా యని యోజింప వలసియున్నది. ఈసర్గమున నుదాహరింపఁబడియున్న మతాంతర స్రము ఖులలో నొక్కరైనను ముచ్చటకు శంకరసమకాలికులుగ నుండు రనుట దుర్లభము. ఇందు దెలియవచ్చెడి మతాంతరులపేర్ల నొకింత దిజ్మాత్ర ముగఁ బ్రదర్శించెదము—

“హరదత్తసమాహ్వయోధిగమ్య సంగిరతేస్మ నీలకంఠమ్

“శివతత్పరనూత్రభాష్యకర్తా.....”

33—౧3

“నమేతి సభట్టభాస్కరాయ”

“కుమతోత్పేక్షిత వృత్తిజాలమ్”.

౪౦—౪3

“ప్రసిద్ధా నివబుధా నృణామయూరదండిముఖ్యా”

౧౪౧

“తదనస్తర మేష కామరూపా నధిగమ్యాభినవోపశబ్దగుప్తమ్

అజయ త్కిల శాక్తభాష్యకారమ్”—

౧౫౪

“అభిభూయ మురారిమిశ్రవర్ణం సహసా చోదయనం విజిత్య వాదే

అవధూయ చ ధర్మగుప్తమిశ్రం”—

౧౬౨

 పై శ్లోకములందు స్మరింపఁబడిన పురుషుల కాలము నొకింత విచారించినచో శంకరులకు సమకాలికులు గాకపోవుట యటండ నన్ని

హితకాలికులుగూడ కాక ఎప్పు డెప్పుడో యొక్క డెక్కడనో యున్నట్లు దెలియవచ్చుటచే నట్టివారలతో శంకరులు వాదించి వారలను జయించి రని కల్పించుట సర్వవిధముల సత్యేతరప్రకల్పనము. పాప మీ విషయమున శ్రీహర్షకాళిదాసాదులు కవియొక్క కల్పన నలంకరింపకపోవుట యత్యాశ్చర్యము. ఇంక నిందు స్మరింపఁబడిన శివతత్పరసూత్రభాష్యము, కువృత్తిజాలము, శాక్తభాష్యము అనునవి సర్వవిధములఁ గవియొక్క మనోవికారమాత్రములే కాని వస్తుగతి నెంతమాత్రముఁ గల్గియుండలేదు.

౨౩. పదునాఱవసర్గమున—

“అథ యదా జితవా న్యతిశేఖరోఽభినవగుప్త మనుత్తమమాన్త్రికమ్,
స తు తదాఽపజితో యతిగోచరం హతమనాః కృతవా నపగోరణమ్.
సతతోఽభిచచార మూఢబుద్ధిర్యతిశార్దుల మముం ప్రరూఢరోషః
అచికిత్సృతమో భిషగ్భి రస్మా దజనిష్టాన్య భగందరాఖ్యరోగః”

అను శ్లోకములు మొదలు—

“అమునై వ తతోగదేన నీచః ప్రతియాతేన హతో మమార గుప్తః”
అను శ్లోక మంతముగాఁగల ముప్పదిరెండు శ్లోకములచే నొక మృషా కల్పనము నెందులకుఁ గవి సేసియుండెనో యద్దాని నాకవియే గుర్తెరింగి యుండవలయును. అభినవగుప్తుడు క్రీస్తునకు వెనుక వంద్రెండవశతాబ్దమునఁ గాశ్మీరదేశములందుఁ బ్రసిద్ధి గాంచినట్టి త్రికనప్రదాయ ప్రవర్తకుం డగు వామాచారనిష్ఠాతుండగు శాక్తేయుడు. అట్టి యభినవ గుప్తునిచరితము నువిదితము. శ్రీవిద్యాశంకరభగవత్పాదులకును నభినవ

గుప్తునకును నడుమ గడచిన దీర్ఘకాలమును దెలిసికొనినవార లీ కవి సర్వవిధముల మృషాకవి యని సుకరముగఁ దెలిసికొనఁగలరు. వానం జేసి యీముప్పదిరెండు శ్లోకములును సత్యేతరమగు తుచ్ఛకల్పనమే.

౨౪. ఈవదునాటవసర్గమున—

“ఆచార్యశంకర మహాచ దనజ్ఞవాచా”

యను నెనుబదిరెండవశ్లోకముమొదలు నెనుబదియేడవశ్లోకమువఱకుఁ గల యాఱు శ్లోకములును సమరకశరీరప్రవేశప్రసంగమును దృఢపరచుటకుఁ జిత్రింపఁబడియుండుటచే నయ్యవి మృషాకల్పనమే.

౨౫. ఇట నీ కవి దనకావ్యమునందు శ్రీవిద్యాశంకరభగవత్పాదులు ధర్మసంస్థాపనమునకై లోకోత్తరముగ నెలకొల్పిన పరమహంససామ్రాజ్యప్రస్తావన నించుకేనియు స్మరింపకఁ బోవుటయ కాక అట్టి మహాకార్యమున కెన్నఁటికినిఁ గూడ గతి కలుగుటకై న నవకాశము లేనట్టి కుకల్పనముతో నొక శ్లోకముతోఁ ద్రోసిపుచ్చియుండెను. ఆ శ్లోకము తొంబదిమూడవశ్లోకముగా నిట్లు పరఁగుచున్నది—

“ఇతి ముని రతితుష్టో ధ్యుష్య సర్వజ్ఞపీఠం
నిజమతిగురుతాయై నో పున రానృపహేతోః
కతిచన వినివేశ్యా ధర్మశృంగాశ్రమాదా
ముని రథ బదరీం స ప్రాప కై శ్చి త్స్వశిష్యైః”

వాస్తవమున నీ కుకవికి శ్రీవిద్యాశంకరభగవత్పాదప్రతిష్ఠితంబు లగు ద్వారకయందలి శారదామఠమును, బదరికాశ్రమమునందలి జ్యోతిర్మఠ

మును, శ్రీజగన్నాథమునందలి గోవర్ధనమఠమును గూర్చి యెన్నడును విని యున్నట్లుగూడఁ దెలియరాదు. వేయేల? శృంగగిరియందు శారదను బ్రతిష్ఠించినట్లు మాత్రము వర్ణించినకవికి అట నేశిష్యుని నియమించెనను విషయముగూడఁ దెలిసి యున్నట్లు దోపదు. వేయేల? శంకరభగవత్పాదచరిత్రమును గూర్చి సామాన్యజ్ఞానమునుగూడ నీకవి కలియున్నట్లు దోపదు.

కవియొక్క కాలము

ఇంతవఱకు లోకమునకు సుప్రసిద్ధముగఁ దెలియవచ్చుచుండ సంక్షేప శంకరజయమునందలి తుచ్చప్రసంగములను, దుష్టకల్పనలను, సత్యేతర ప్రసంగములను, స్థాలీపులాకన్యాయమున నామూలాగ్రము ప్రదర్శించి యుంటిమి. ఈగ్రంథమును గొందరు కావ్య మని తలంచుచున్నారు. ఇయ్యది కావ్య మని చెప్పువారల కియ్యది దుష్టకావ్య మనతావ్య మను పదములచే దీని స్వరూపమును సూచించుచున్నారము. ఇట్టి దుష్టగ్రంథమును మాధవవిద్వారణ్యులు రచించి రనుట సర్వవిధముల సత్యేతరమే. అంతియకాదు. కవి దన్ను నవకాలిదాసనియును, వ్యాసాచల కవియనియును బేర్కొనియున్నాడు. ఇందు నవకాలిదాసపదము కవిచే నాత్మస్తుతికొరకు వ్రాసికొనఁబడిన దని చెప్పితీరవలయును. ఇంక పరిశేషన్యాయముచే నీకవిపేరు వ్యాసాచలకవియైనఁగావచ్చును. వ్యాసాచలకవి పదముగూడ బిరుదమే యైనచో రెండు బిరుదములకు నాశ్రయ డగువ్యక్తి యొక యజ్ఞాతకుల గోత్రనాము డని చెప్పితీరవలయును. ప్రకృతము గ్రంథమునఁ దెలియవచ్చెడి నామవిశిష్ట డెవ్వ డగుఁగాక,

ఆతనికాల మెద్ది? ఈగ్రంథ మెప్పుడు రచింపబడె? నను విషయ మొకింత యోచించుట ప్రకృతమునకుఁ బ్రయోజనమును గలుగఁజేయును.

ఈగ్రంథమునందు వర్ణింపఁబడిన విశేషములయొక్క ప్రత్యేకపుటతిశయ మెట్లు పరగుచున్నను నొక విషయ మత్యంతనై పుణ్యముతో గ్రంథము యొక్క యాద్యంతములం దించుమించుగా వర్ణింపఁబడియున్నది. దానంజేసి యాద్యంతగ్రంథ సందర్భమునుబట్టి తన్మధ్యస్థ విషయములకుఁ గూడ నందే తాత్పర్యము గలుగు నని యుపక్రమోసంహారన్యాయ కోవిదులు దెలిసికొనఁగలరు. అట్టి విషయవిశేష మెద్ది యన—

బాల బ్రహ్మచారిసన్యాసము, అట్టి బ్రహ్మచారికిని నాతనితల్లికిని మధ్య దెలియవచ్చెడి వ్యవహార విశేషమును. ఏతద్విషయము సంక్షేపశంకర జయమున నై దవసర్గమునను బదునాలవసర్గమునను బుష్కలముగ వర్ణింపఁబడియున్నది. ఈగ్రంథమును మాధవవిద్యారణ్యలే రచించినచో యీసర్గము లీతీరున నుండుట కవకాశముండి యుండదు. శ్రీవిద్యా శంకర భగవత్పాదలకుఁ బిమ్మట శృంగిర్యాధిపీఠములందు వృద్ధులగు యతివర్యులే పీఠాధిపతులుగ నలరారుచు ధర్మసంగ్రహము గావింపఁబడు చుండెడిని. కొలదికాలముక్రిందట మురికినాటి సమాజమునకుఁ జెందిన కొందరు శాపదగ్ధత్రాస్తానాధములు శృంగిరిత్రేత్రము నాక్రమించుకొని యచట పవిత్రతమంబుగ నలరారుచుండెడి భారతీసంప్రదాయమును మట్టిఁ గలిపి బాలబ్రహ్మచారులను సన్యాసివేషధారులుగఁ జేసి యచట నెల కొలిపి యకృత్యముల సాగింప మొదలిడినపిమ్మట నీదుష్టకావ్యము సాభిప్రాయముగ నవకాలిదాసవ్యాసాచలకవిచే జుత్రింపఁబడిన ట్లూహిం

చుటకుఁ జాల యవకాశము గలదు. ఇఁక శృంగగిరియం దిట్టి దురాచార మెంతకాలమునుండి బయలుదేరియుండు నను విషయమును దెలిసికొనుట కెక్కుడు ప్రయాస మక్కరలేదు. అద్దానికొఱ కిప్పుడు శృంగేరివఱకు .మనము పో నక్కరలేదు. భారతీసంప్రదాయచరిత్రము నెరింగియున్న మా కీ విషయ మెక్కింత నిస్సందియముగఁ దెలిసియే యున్నది. శృంగేరిశ్రీనిరూపాక్ష శ్రీపీఠాధిపతులగు నుద్దండభారతీజగద్గురువులు దక్షిణదేశమున దిగ్విజయము గావించి శృంగగిరికి విజయం చేసినకాలమువఱకు నీదుర్వ్యాపార మట ప్రసరించియుండలే దని తెలియ వచ్చెడిని. ఉద్దండభారతులు దక్షిణదేశమున దిగ్విజయము చేసినకాలము క్రీ. వె. 1790 వ సంవత్సరమునకుఁ బిమ్మట. ఉద్దండభారతు లన్ననో బంధరుపురమున సిద్ధిబాండ నచట శివగంగయందు వారియుపాధి సమాధి చేయఁబడుట యెల్లఱకును దెలిసినవిషయమే. ఉద్దండభారతులనిర్యాణాంతరము శృంగగిరిమఠము సర్వవిధముల దుష్టులపాల్బడ క్రీ. వె. 1800 సంవత్సరమునకుఁ బిమ్మట బ్రహ్మచారినన్యాసుల నట నెలకొలుపు దుష్కృత్యము ప్రారంభమై యున్నది. కావున నీ సంక్షేపశంకరజయము క్రీ. వె. 1800 సంవత్సరమునకుఁ బిచ్చట బయలు వెడలియుండవలయును. ఇం దొక విశేషము గమనించఁదగినది కలదు—పూనాయందలి యానందాశ్రమమువార లీ గ్రంథమును ముద్రించునపుడు సన్దేషణముఁజేసి సంపాదించిన గ్రంథములలోఁ బ్రాచీనగ్రంథముయొక్క లేఖనకాలము ౧౭౫౭—వ శక మని ప్రకటింపఁబడియున్నది. ౧౭౫౭ శకకాలమున— ౧౭౫౭+౭౮=1835 క్రీ. వె. వత్సరము. కావున నీ సంక్షేపశంకర జయము క్రీ. వె. 1800—1835 వత్సరముల మధ్య బయలు వెడలి యుండుటయేగాక గ్రంథమును రచించినకవియును వ్యాఖ్యాతయును

గూడ సమకాలికులే యని నిశ్చయింప నగును. భారతీనంప్రదాయసార్వభౌములును నఖిలవిద్యాపారంగతులు నగు శ్రీమాధవవిద్యారణ్యులు శ్రీ. వె. 1380—1385 సంవత్సరములమధ్య నఖండతేజముతోఁ బరమహంససామ్రాజ్యాధిపతులై యున్నటుల సర్వవిధములఁ దెలిసిన విషయమే, ఆయన మహామహాలు.

ఇట్టి దుష్టకావ్యమును రచించుటయ తప్ప. అద్దాని రచయిత నామ రూపములను దాచికొనుట పెద్దతప్ప. అట్టితరి నట్టి దుష్టకావ్యము నట్టి మహామహులకు నంట గట్టుట తప్పులలోనెల్ల పెద్దతప్ప.

ఇతి నారాయణస్మృతిః

విషయ సూచిక

సంన్యాససంప్రదాయము	...	3
ధర్మజునికాలమున ధర్మస్థాపనము	...	6
ధర్మవిప్లవము - కుమతవ్యాప్తి	...	8
శంకరావతారావశ్యకత	...	10
శ్రీవిద్యాశంకరజననము	...	13
శివగురునిర్యాణము	...	18
ఆశ్రమస్వీకారము	...	18
గుర్వన్వేషణము	...	20
గోవిందయోగీంద్రగురుస్తుతి	...	22
బ్రహ్మోపదేశము	...	24
భాష్యరచనము	...	26
కాశీప్రయాణము	...	32
పద్మపాదచరిత్రము	...	39
భట్టపాదచరిత్రము	...	40
మండనప్రస్తావము	...	46
మాహిష్మతీప్రయాణము	...	47
భారతీ మాధ్యస్థ్యము	...	54
శంకరమండనులప్రతినిధులు	...	56
శంకరమండనులవేదవాదము	...	59
మండనపరాజయము	...	60
మండనకృతశంకరస్తుతి	...	60
మండనున కాశ్రమప్రదానము	...	65

దిగ్విజయయాత్ర	...	65
శ్రీశైలగమనము	...	68
గోకర్ణగమనము	...	66
హరిహరక్షేత్రగమనము	...	70
మూకాంబాదర్శనము	...	72
శృంగగిరిప్రయాణము	...	73
శారదాప్రతిష్ఠ	...	74
హస్తామలకచరిత్రము	...	74
ఆనందగిరిచరితము	...	82
కాళహస్తిగమనము	...	87
శంకరదిగ్విజయము	...	87
అద్వైతమతస్థాపనము	...	88
పరమహంససామ్రాజ్యము	...	89
పీఠనిర్మాణము	...	91
సర్వజ్ఞపీఠవృత్తాంతము	...	93
కాశ్మీరగమనము	...	94
వాదిపరాజయము	...	95
సర్వజ్ఞపీఠారోహణము	...	96
బదరికాశ్రమగమనము	...	97
ఆయుఃపూర్తి	...	98
కేదారగమనము	...	99
సిద్ధి	...	99

ॐ

శ్రీ విద్యా శంకర లీల

ప్రా ర్థ న ము

బ్రహ్మనందం పరమసుఖదం కేవలం జ్ఞానమూర్తిమ్
విశ్వాతీతం గగననదృశం తత్త్వమస్యాదిలక్ష్మమ్,
ఏకం నిత్యం విమల మచలం సర్వధీసాక్షి భూతమ్
భావాతీతం త్రిగుణరహితం సద్గురుం తం నమామి.

నారాయణసమారమ్భాం విద్యా శంకరమధ్యమామ్,
కల్యాణానందపర్యంతాం వందే గురుపరమ్పరామ్.

శ్రుతిస్మృతిపురాణానా మాలయం కరుణాలయమ్,
నమామి భగవత్పాదశంకరం లోకశంకరమ్.

శంకరం శంకరాచార్యం కేశవం బాదరాయణమ్,
సూత్రభాష్యకృతౌ వందే భగవన్తౌ పునఃపునః.

శారదా శారదామ్భోజనదనా వదనామ్బుజే
సర్వదా సర్వదాఽస్మాకం సన్నిధిః సన్నిధిం క్రియాత్.

*

*

అంచితభక్తి నెంతు మృదయాంతరభూమిని భూమవేదవా
 క్సంచయసంప్రకాశకృతిసాధనవక్త్రపవిత్రుఁ దీవ్రయో
 గాంచదుపాస్తినిష్ఠఁరహంససమాప్యపదాధినాథు న
 క్కాంచనకంజసంభవు నఖిండు విస్మయనమస్తవిష్టపుఁ.

రామార్ఘ్యచరణనీరజవిశిష్ట వసిష్ఠ,
 సంభృతోన్నతతపఃశక్తి శక్తి,
 వరశౌచజితతరాశరు నప్పరాశరు,
 వ్యాసితామ్నాయవిన్యాసు వ్యాసు,
 నమృతోపమమృదులతమవచఃశుకు శుకుఁ,
 గలితేడ్యమృదుపాదు గౌడపాదు,
 గురుయోగభోగీంద్రు గోవిందయోగీంద్రు,
 స్థిరయశస్సాంద్రు శంకరయతీంద్రుఁ,
 బండితకులేశుల సురేశపద్మపాద
 తోటకకరామలకులఁ దత్పూజ్యశిష్య
 వరుల నన్వర్థనామభాసురుల సురవి
 నుతుల నద్వైతగురువుల సతముఁ దలఁతు.

స్థిరకావ్యనిర్మితశ్రీహర్షు శ్రీహర్షుఁ,
 గవితాగమవ్యాసుఁ గాళిదాసు,
 భూరితరప్రతిభారవి భారవి,
 మిత్రశమనోబర్హిమేఘు మాఘుఁ,
 గాక వ్యూరగవారఘనమయూరు మయూరు,
 సన్నతవాణ్ణిధి నన్నయసుధి,

సుకవిజనస్తోమస్తోముఁ బ్రెగ్గడనాము,
ధీనిర్జరాచార్యుఁ డిక్కనార్యు,

వేంకటప్పాఖ్యుఁ గవిముఖ్యు, విదితకీర్తి
కౌముదీరాజు శ్రీపాదకవిబిఁజు,
రాజితగవీవిభవులఁ దిర్పతికవులఁ ద
లంతు సంతత మాఘనుల్ వంద్యులదులు.

సంన్యాస సంప్రదాయము

పావనముల కెల్లఁ బావనత్వముసిరి
వఱలఁ జేసి పెరిమ మెఱయఁ బరమ
ములఁ బరమమ యవుచుఁ బాలుపారు సంన్యాస
సంప్రదాయ మన్న సైక మవునె ?

వా దఱి యాదాసిన యను
వేదం జరియించువలఁతి కెంతే నిరతిం
గాదే బ్రహ్మపదమ్ము మ
హాదృతి నఱచేతిబెల్ల మఖిలముఁ జెల్లక ?

ఎల్లకర్జములకు నెడ గల్గి వెల్లుచు
నెందుఁ దవులఁ బోమి, నేల్గడ యయి
ముక్తి పథమునకు, విరక్తిఁ బాలించు ను
దంచితాశయుండ అసపుకొండ.

చరమాశ్రమమ్ము పరమము,
 తిర, మెందును దీనికన్నఁ దెలియము వరమున్,
 చరమాంశము ప్రణవమ్మున
 నరుదారున్ జప్య మేతదాశ్రమమయ మై.

ఆసంప్రదాయము శుభ
 వ్యాసంగసుసంగతంబు పావనశరణం
 బీ సర్వంసహ వైదిక
 భాసురధర్మానుసరణపదులు ద్విజులకున్.

శరణము, భయజలధిసము
 త్తరణము, కరణము తతామృతత్వాప్తికి, నా
 భరణము తత్పరమతులకు,
 శరణం బది వంశ మన నెసంగును బేరన్.

అదియు నిరుతేఱంగు లయ్యె నొయ్యన నార్య
 జనులనొడులబడుల జన్మవిద్య
 లను నెలకొని. అందుకొను నందు గుణమును
 నుత్తమోత్తమమ్ము నుత్తరమ్ము.

విద్యావంశ మ్మన నన
 వద్యము, సత్పద్య బ్రహ్మపదలభికి, శ్రీ
 విద్యావిలాసిసీనట
 నోద్యోగమురంగభూమి ఒనరునొనరికన్.

తమి నారాయణుఁ డాదికాలమున విద్యావంశమున్ జూని లో
కమునందున్ నెలకొల్పెఁ బొల్పు తెన గంగా భారతీనంబ్రదా
యముపేరన్, నలువారె నయ్యదియు నత్యంతప్రసిద్ధం బను
త్తమ మై భారతభూమికిం దొడవుఁ దాత్పర్యంబునం గూర్చుచున్.

“సాగరమునకు నుత్తరభాగమున, హి
మాద్రికిన్ దక్షిణమున నమరి పెరిమ
భారతీనంతతిం దనరారునది
భారతము వర్ష మనుపేరఁ బ్రథితిఁ బడయు.”

అని భారతనర్షము వొం
దినయుత్కర్షమును భారతీనంతతిహే
చ్చునఁ బర్వినపరిమళలన
మనిరి పురాముణ్ణులందు నఖిలమునీంద్రుల్.

పొలము లెల్ల మేలు మొనయుపేన్చి భార
తమ్మువర్షమునెఱి, దానిరమకు
భారతీవరంపరాహాధనుస్థితి,
దానిసిరికిఁ గతము ధర్మరక్ష.

కడఁగి పూర్వదేవులఁ బులికాఁపు వెట్టి
ధర్మదేశత నెలయింపఁ దవినదారి
నరిగదాధారి ధారణి ననధరించె
జిహ్మఁడై యవతారమ్ముఁ గృష్ణుఁ డనఁగ.

ధర్మజునికాలమున ధర్మస్థాపనము

వేదమూర్తి యతఃకు వైదికధర్మమా
ర్మమునడుమఁ గుదురు గట్టి యున్న
తులువమూఁక లన్నదొడ్డముం ద్లడలించి
నడపె ధర్మవృషము నాల్గుకాళ్ళు.

ఆ పరువునఁ దిర మొనరున
నాపురుధర్మమ్ముఁ గృష్ణుఁ డాతఁడు కృష్ణ
ద్వైపాయనుఁ డన మొనసె న
రూప మేమనెఱిని లేనిరూపాంతరమున్.

మినుక నేరరు పినరంత కునికి యాటు
నలుపపుమదుల ననదులు కలిజను లని
వరుస విభజించె రాసులఁ బ్రామినుకుల
నతఁడు తనవ్యాసనామమ్ము సార్థకముగ.

ప్రాంశుయశోవిలాసమున రాజులుతేజు గలాఁడు భారతీ
వంశవివర్ధనుండు ముని వ్యాసుండు ధర్మపుచోష్ఠ నెప్పు డే
యంశమునం దొడింబడనియట్టిది గట్టిపునాది వైచిది
వ్యాంశమనోహరక్రమము యానటు కూరిచె గ్రహనూత్రుఁ డై.

పెనిచి పురాణధోరణులు, పట్టకథల్ వెయివేలు సెప్పి, హా
దినులపొగడ్త నూలుకొని, దేవునిదివ్యవిలాసమున్ రచిం

చి, నృపచరిత్రముల్ నొడివి, చేకొని సూత్రము లల్లుపొందికం,
బొనరిచె వేదధర్మపథబోధనమున్ ముని యెల్లవారికిన్.

అద్వైతశ్రుతిగోచరక్రమఘనం డాకృష్టఁడున్ మాని కృ
ష్ణద్వైపాయనుఁడుం గడున్ నిలిపి రాజ్యమ్మందు ధర్మాత్మునిన్
విద్వద్వర్ణుని ధర్మజుం బుడమి స్థాపింపం బనిం బూని రం
చద్వేదోదితధర్మముం దవుల కేచాయన్ నిరోధమ్ములన్.

చక్రరక్షకులుగఁ జాలి కలాభివ
ర్ధిష్ఠు లాయరువురు కృష్ణులచేయ
యూత సాగిపోయె నొడుకుదుఁకులు లే
కధిపుధర్మపాలనాభినిరతి.

వ్యాసమాని సూప నయినపద్ధతి, ధర్మ
నందనుండు లెస్స పొందుపటువ,
నడఁస మడఁప నడరునడ్డంకు లరి
ధారి, తనరె నపుడు ధర్మసరణి.

గరుడమంత్రమ్ము లై వ్యాసగరుడరథుల
ప్రబలబాహోద్యమములు ధర్మజునిశిష్య
వ్రాల్చినతల నధార్మికఁడన్నగములు
మరల నెగనెత్తుమాటకు మలయవయ్యె.

తొడరి ద్వాపరమ్ముతుది స్థాపితము ధర్మ
మదియుఁ గలిని మూఁడు పదులుఁ దొమ్మి

దియును హాసములదిప్తమ్ము సనుదాఁక
నప్రతిహతమ యయి యతిశయిలై.

ధర్మవిప్లవము - కుమతవ్యాప్తి

ఎసఁగులలిఁ గలి కొకవేయియేండ్లయ్యాఁడు
పయిఁ బడినయంతఁ గలి రేఁగి వసుధ యెల్లఁ
దాటుమా అయ్యె, నయముపథమ్ముపులుఁగు
సెల్లె, మామిళ్ళు గూలె జిల్లేళ్ళు మొలిచె.

దొరలు దాసు లైరి, దొర లైరి దాసులు,
క్షత్రియాన్వయజులు కడలిఁ బడిరి,
శూద్రకులమువారు క్షోణికి మగ లైరి,
వేదపథము దానఁ బేదపడియె.

ధర్మమార్గ మెఱుంగనిశూద్రప్రభుండు
ధర్మ మొకరుండు కయికొని తఱిగి నటికి
పాదములు నాల్గు కూలుచుపనికి మొనయ
ధర్మదేవత నిల నెవ్విధాన నేర్చు?

సరవి న్యాయ వైశేషిక సాంఖ్య యోగ
పాశుపత జైన సౌగత పాంచరాత్ర
ముఖ్యములు కుమతమ్ములు మోను లెత్తి
నిండె నెల్లెడ ధరణిఁ బ్రచండ వృత్తి.

కాచి నడపోసి కల యెల్లకలలు లెన్న
తిగిచి సారమ్ము సత్యవతీసుతుండు
హాళి నింపినధర్మద్రుమాలవాల
మింకునెటి కయ్యెఁ గుమతాలయెండ వాటి.

విమతాంధకారమ్ము వేవేగ వీఁగించి
వేదోక్తధర్మమ్ము వెలయఁజేయుఁ
బరమప్రమాణశిఖరమున నరుదారు
వాసి వేదవ్యాసవరమునిప్ర
సాదితమ్ములు, లలి వేదాంతదర్శన
మును, జై మినిమునిదర్శనము, గీత,
లలితారహస్యనామలలితస్తుతి, ఈశ,
కేస, కఠ, ప్రశ్న, మానితైత

రేయ, కాశీతీ, తై తిరీయకములు,
ముండ, మాండుక్య, ఛాందోగ్యముఖ్యములు, బృ
హద్యతారణ్యకంబు, శ్వేతాశ్వతరము,
నన నెసంగెనునుపనిషద్గణములును,

ధర్మరాజుఁబోలు ధర్మప్రభువు లేమి,
వాసుదేవున కెనవచ్చునండ
లేమి, లేనివ యన నామమాత్రావళి
ప్రస్తుతై కొనెఁ బలుచండనమ్ము.

శంకరావతారావశ్యకత

అమ్మాయి ధర్మవిష్ణున మనంతకు నంతకు నంత కంత కం
త మ్మను మాట లేనియెయిదం బ్రబలామయమట్లు సోఁడి భీ
దమ్ముగఁ గ్రమ్ముకో, ఖలమతమ్ములు తొల్లిటివెల్ల నెత్తి శీ
ర్షమ్ములు భారతీకులమురాయిడికిం గలుగఁ మహార్భటిక.

కలి ననలనిధిబాణాక్షీకలిత మైన
కాలమునఁ గ్రీస్తునకు మున్ను కంజనంభ
వాంబరాశుగమితమున హాయనమున
జనన మొందె శంకరుఁ డిలాశంకరుండు.

భారతీనంప్రదాయమ్ము వఱలుప్రౌఢి
భారతమువర్షమునఁ బెనుపార నిలిపి
వేదమార్గమ్ము మెఱయించి వైదికులకు
భిక్ష వెట్టినదిట్ట ఆభిక్షువరుండ.

అష్టమవర్షమంద చరమాశ్రమముం గొనఁ గోర్కెఁ బెంచుచుకొ
విష్టపశంకరుం డతఁడు పేర్పడి దండ మొకండు పూని సం
పుష్టము వేదవాదమున మూయకయున్న మతాంతరాస్యముకొ
భ్రష్టత భారతోర్వి యిది మాదిగమంచము గాక నిల్చునే ?

దురహంక్రియాయుక్తి నరయః బో మోకయంత
 క్రిందును మీందు నుచ్చంఖలములు,
 చొరనీక యెది వీక శ్రోత్రంధ్రంబుల
 మొఱగు నూరక తమమోర లెత్తి,
 వహించినప్రభుతః బయిఁ బడు నెది కన్నఁ,
 జఱచిన వెన్నంటి వెఱపుగనవు,
 పరమర్మభేదనపరతః జరించుఁ బా
 మండులు నా నూరిజాగిలములు;

వానికతమున వైదికపాంథు లెనసి
 వెఱపు, లిక్కట్టు లెట్టివి పెరయఁబోరు
 మృగములట్టులు, కూరిమి మేర మీఱ
 సాకకుండిన దండియై శంకరుండు ?

ప ల క్ర తి

కుమతపంకప్రదిగ్ధ మీ కుతలము స్వన
 చననుధారసాసారసంతౌళితమ్ము
 సలిపి నిగమాంతసుధఁ గెలఁకుల నమర్ప
 నవతరించె శంకరుఁ డట్లు యతివతి యయి.

ద్వైతకంటకకీర్ణ మద్వైతపథము
 పులుఁగు సెడి పాడువడక నముద్ధరించి

నట్టికర్మందిచంద్రమునసమయశము
సారై గీర్తింప కెటు లవు జనుడు నుకృతి ?

వరసూక్తీనద్యుతి నం
తరకుహరభిదాంధతమముఁ దవిలి తఱుముశ్రీ
గురుకథ నాదృతిఁ బొరయని
నరుఁ డలరంగలఁడె గురుఋణము నీఁగఁగ నై ?

మానితనిగమాంతపథా
నూనప్రామాణ్యమునకు నూత ఘనం బి
ద్దానికొ వ్రాసినఁ జదివిన
రాణి కొ విన నేకరసము బ్రహ్మ మెఱుక కొ.

ॐ

శ్రీ విద్యా శంకర లీల

శ్రీ విద్యా శంకర జననము

శైలకులాధినాథతనుజాముఖసారసచంచరీక మా
పాలితవిష్టపాలి వృషభక్షీతిభృద్వరవాసి శూలి యే
కాలముఁ గాఁచిప్రోచుదొర గా సిరి కి ల్లయి చూర్ణి కాతటిం
గ్రాలును మేలిప్రో లొకఁడు కాలటి నా నలువారుపేరిటన్.

సర్వసులక్షణసంపన్నమై హృద్య
పద్యాఢ్యత సుకవిత్వమ యనంగఁ,
బర్వతాజస్రగుప్తత నభేద్యస్థితి
సమరి మహాభారతమ యనంగ,
బహులకచ్ఛపపూర్ణపద్మాకర మ్మయి
సరవాహనునికూర్చుపుర మనంగ,
సుమనోజనగణసుశోభితప్రాంతమ
యై నాకలోకమ యది యనంగ,

సభికసంక్షీర్ణమై ద్యూతశరణ మనంగ,
ధనమహోన్నత మై గోష్ఠతలమ యనంగ,
నోపి యాపురరాజ మీయుర్వి సర్వ
సంపదలకాపుర మ్మయి యింపుఁ గొలుపు.

అందు నవేందుకలాధర
 సుందరపాదారవిందస్థిరసేవాఽ
 స్పందయశుండు భూసురుఁ డొకఁ
 డొందును శివగురుఁ డనంగ నొనరుప్రశస్తిఁ.

శివుండు గురుం డన్నమణికి,
 శివునకు గురుఁ డతఁడు, దైవచింతకుల కభే
 దవిచారము రూఢమ, యటు
 శివగురుఁడ యన ఘనుఁ డతఁడు సెల్లకయున్నే ?

అలఘుతరశ్రవోమహిత మన్వయ, మందు ధరామరేశతా
 కలన, కలాప్రవీణత, నికామసుఖాస్పదజీవనంబు, ప
 త్మలనయనాజనప్రసవచాపధరాయితరూపవై భవం
 బలరిన వాని కున్నె యెన యకానతఁ డొక్కరుఁడేని నెందును ?

చరణాయుధారవశ్రవణంబుతోడన
 భూతేశచింతనోన్ముఖత లేచి,
 చూర్ణీ ధునీమణీశుద్ధోదకంబుల
 నఘమర్షణస్నాన మాచరించి,
 సాంధ్యకృత్యముఁ దీర్చి, సవితృ నారాధించి,
 తన్మండలాంతర్గతఁ జపించి,
 వల్లెవెట్టుచు శ్రుతు లల్లన వెంట రా
 ఛాత్రులు నిజనివాసమ్ముఁ జేరి,

భక్తియుక్తచిత్త హవ్యవహుని వేల్చి,
శ్రుతితతిపఠనపాఠనాదృతిః దలిర్చి,
పితరులకుఁ దర్పణము లిడి, యతిధిజనులఁ
గొలువ నెదురుసూచుచునుండు నుడుగ కఠఁడు.

ఆమహామహితాత్మునిసోమిదమ్మ
యార్య గొనములఁ బేరున, నాప్రపూజ్య
పాగడితకు నెట్టినొడువులనెగడితయును
జాల దేలలి ననుమాట సాహసంబె ?

లరయ దుర్మతోతాపితమైన భూవ
లయము లయ మొంది భయదజలనిధి నడఁగఁ
దివురఁబోవమి తాదృక్పతివ్రతాఘ
తల్లులపదరజంబు మ్రే దాల్చి కాడె.

ఆపుణ్యదంపతులకుం
బ్రాపింపని దయ్యె సుతులఁ బడసెడుభాగ్యం
బే పెద్దకాల, మోలిమి
నేపారఁగ నన్యవాయ మెనసినచాయ్.

వారుఁ గుమారులం గనఁగ వాఱనికోరికి పెంపువాఱ నా
ర్యారమణుక్ వృషాచలకృతాలయు వ్రాలనిభక్తిఁ గొల్చి రా
భూరికృపాసముద్రుని యమోఘ మనుగ్రహ మచ్చివచ్చి యా
ర్యారమణీవతంసమున కై మనలెక్ నెల చిక్కె జీరెయుక్.

కడుపునం గల నినుఁగునెగడితకుం గ
తంబ యయ్యె విధి నెఱింగి ధరణిసురన
తంనుఁ డాతఁ డొనర్చినపుంసవనము
దొట్టినంస్కారనికరంబు దొడరుపెను.

అను వొందం గనెఁ బుత్తు నార్య, కలి సప్తార్చిస్సృభూబాణలో
చనముల్ లెస్సగ లెక్క సెప్పఁగలవర్షమ్మందు ని మ్మొందునం
దనవై శాఖముశుక్ల పంచమినిఁ బ్రధ్నస్వామికాహమ్మనం
దునఁ దివ్యర్షమునకొ ధనుస్సమయమందుం గ్రందుకో సంపదల్.

ఉదితుఁ డర్భకుఁ డీతఁ డత్పూర్ణితస్వ
కశ్రవశ్చంద్రికాధాతకాంతము నొన
రించుఁ దను నంచుఁ గాఁబోలు మించె సుప్ర
సన్నత విమతపంకిలాశాచయంబు.

పోలె మాతరపితరసమ్మోదబాష్ప
భరమున నవనీతరజోలవములు సుధృత
సుమరజోభరములు పావనము లవు సవ
నము లొగి మలసె మందమందముల గతుల.

నందియం బేల ? శివగురునందనుం డి
తండు విమతవాదబహుళేంధనము లొనఁగి
హృష్టపుష్టః బొనర్చు నన్నిఁక సటంచు
ననులు డుల్లసిల్లెఁ బ్రదక్షిణార్చి యగుచు.

స్నాతుడై శుద్ధజలముల త్మోసురాగ్ర
గణ్యుఁ డతఁ డొనర్చినజాతకర్మ మదియె
భువనశంకరతాస్ఫూర్తిఁ బ్రోదినేసి
శంకరాభిఖ్య నర్థనిశ్చలముఁ బఱచె.

లలి మకరశంఖపద్మోపలక్ష్మీతతర
చరణలసిత మ్మఖర్వమ్ము వరగుణమ్ము
సుతనిధానమ్ము లభియింప శోభిలె శివ
గురుపితృణము రీణమై కొఱఁతవడక.

ఆతఁడుం బొంది దై నందినాభివృద్ధి
మహితతరహర్షవార్ధినిమగ్నమాన
మానసులఁ జేసెఁ బితరుల నైనవారిఁ
బెరసి శుక్లక్షతృపాకరునిసరణి.

తత్తత్సమయోచితవిధు
లత్తత్ప్రజ్ఞాఁడు శివగురుఁ డతితరమోదా
యత్తత్మునఁ జిత్తమ్మున
నత్తనయున కాత్తనయున కాచరియించెన్.

పంచమాబ్జోపనీతుండు బ్రహ్మవర్చ
స మ్మతితరమ్ము గసుఁగానఁ జలిపి యట్ల
సర్వశాస్త్రరహస్యవితార్పణాముఁ
గాఁ బొనర్పించె గురుప్రలచేఁ బరంగ.

లలి సుఖసంప్రాప్తసకల
కలాచతురతాయుతుండు ఘనుఁ డతఁ డలరం
గలిగెఁ బితృమోదహేతుత
జలరాశికి నెటులు పూర్ణచంద్రుం డటులే.

శివగురునిర్యాణము

అంతఁ గొంతకాల మరిగినయవల ని
రతశివార్చనాభిరతుఁడు శివగు
రుండు వారసఁ దా నఖండశివపదమ్ముఁ
బిదప శంకరుండు ముదము పొదల—

చని గోకర్ణము షేత్రరాజమున కెచ్చుం బేర్చి మూఁడేండ్లలో
నన వేదమ్ములు మూఁడు నేర్చి నెఱి చిందన్ నాల్గువేదంబులం
దును దా నందెలు వేసిన్బట్టిచెయి యై తోరంబునన్ మీతె నీ
డెనయంగా నొక యెన్ని దేఁడులుగ లెక్కింపంగ నొనంపదన్.

ఆ శ్రమ స్వీకారము

కొని గురునాజ్ఞ సమావ
త్తనమున సత్కీర్తి మెఱసి ధన్యుఁ డతండుం
దనతల్లియడుగుదోయికి
వినమించి శిరమ్ము మ్రొక్కె వినయ మ్మొనయన్.

మెలఁగుచు నింట నమ్మెలపునఁ గారణ
జన్మఁ డతఁ డెద నీసరణిఁ దలఁచె—
రహి నేర్చి విద్వేలు బ్రహ్మచర్యమునన
పరఁగెడునాతఁడ ప్రప్రజించి
వనులదారులఁ జేరి బ్రహ్మభూతత బ్రహ్మ
పదమునఁ బదమును బడయు టొండె,
నొప్పనొప్పలకుప్ప నొకరితఁ బెండ్లాడి
గార్హస్థ్యముం దీర్చు గడఁగు టొండె,

వలయు ననిరి విప్రకులునకుఁ దెలిసిన
వార; లందు నెట్టిదారియందు
మొనయువాడ నింక? నెనయు శ్రేయమ యెందు?
విధిని దాటరామి విధి తలంప.

ఇంతిఁ జెట్టవట్టుదు నన్న నెనిమిదేండ్ల
వాని కది యెట్లు? నిఖిలమ్ము మాని యూర
కుందు నన్న నేయాశ్రమమందుఁ జొరక
చనదు నిలువ నిమేషమ్ము ననిరి బుధులు.

అదియు నట్లు లుండె, నదనున మనుజుఁడు
ద్వంద్వమయము జగముపై నీఁ దవుల
మెడయఁ ద్రోసి ముక్తిఁ బడయఁ బ్రయత్నింప
వలయుఁ గాన లెస్స ప్రప్రజనమ.

అని తననిశ్చయించుకొనినట్టితెఱంగును గన్నతల్లికిం .
 జనవున విన్నవించుకొనె శంకరుఁ, డార్యచరిత్ర యార్యయుం
 దనయునిబుద్ధివై భవమునం దనరారుమహార్థసిద్ధికిం,
 దన కయిరానిదారికి, ముదంబును, శోకము నొందె నాత్మలోకం.

అమ్మహాసాధ్వీ యిట్లని యనియెఁ దనయ!
 విదితనయుఁడ వీ వెఱుఁగనియదియ లేదు.
 పూని కానక కన్న సంతాన మొకఁడుఁ
 గాన కై కాని దై చనఁ గలనె నిలువ?
 అని వనటం బడు కూరుచు
 జనని నొడంబఱచి తవునచనములతోడఁ
 జనవినుతుఁడు శంకరుఁడుం
 గొని చరమము నాశ్రమమ్ముఁ గొనఁగఁ దదాజ్ఞాన్,
 ముప్పిరిం గొన గాథ మై యొప్పుభక్తి
 చుట్టి ముమ్మాఱు, భోగ్యవస్తువులపయిని
 నానతోబాటు మమతను నవలఁ ద్రోసి
 యరిగె గోవిందగురునాథు నరసికొనుచు.

గు ర్వ శ్లేష ము

పారమ కాన రాని బలవద్భవవార్ధివిరక్తియుక్తి నా
 భూరిగుణుండు శంకరుఁడు మోదమునన్ సమకట్టె నట్టులే
 దూరమ యేగఁ, జేరువన తోరమ యై రహి మీఱ నావ గం
 భీరసముద్రమధ్యమున వీఱిఁడి యై వడునే నరుం డిలన్ ?

త్రినయనానువాదము వానిదృక్పథమున
నేనిఁ గామభూతంబు కా లూనదయ్యె;
నోలి ఘటియింప నేర్చుఁ దన్ములకభవ
పాశబంధ మ దెట్టు లవ్వలఁతియందు ?

అసురల నిష్పత్రుల, సుర
ల సపత్రుల, దేవయోనులఁ నిష్కులులఁ,
వెన నననుల నరులఁ జలిపి
నసుమశరధనుర్ధరుఁడు తనరెఁ దజ్జతుఁడై .

పొంచి జయించె శాంతి మనమున్, గతిముఖ్యములౌ కృతుల్ నిరో
ధించెను దాంతి, మించె విషయేతరశూన్యత సత్త్వశుద్ధి, కా
వించెను టాంతి కోమలత, వేగ సమాధియు ధ్యాననిష్ఠఁ గ
ల్పించె, గ్రహించె శ్రద్ధ ప్రియవృత్తిని, వానివిరక్తి యెట్టిదో !

చేరె నర్మదదరిని ఓంకార మన్న
క్షేత్రమున భారతీకులకీర్తికార
వములకున్ వన్నెఁ దెచ్చుచు వాసమున్న
ఘనుఁడు గోవిందనాథునిమనికెపట్టు.

డాసి యట్టు లానుధీసన్నతు సమాధిఁ
జాల యెసఁగువానిఁ గేలుదోయి
మోడ్చి సన్నుతించె మొగకొనుసద్భక్తి
శంకరుండు లోకశంకరుండు.

గోవిందయోగీంద్రగురుస్తుతి

కల్మియుగ్మలినెమ్మొగమ్మతామరతేటి
 కఱివేల్పునంచరాగలులసెజ్జ,
 భువనాళి నా రంగభూమి నర్తించుము
 క్కనులవేలుపుమేలికాలియందె,
 మేటితాటిసిడమ్ము మెఱయ నందునిముద్దు
 పట్టి కన్నగఁ బుట్టినట్టిదిట్ట,
 మేలిమానికములమెఱుఁగుల కిరవులు
 పడగలు వేలూని పరంగువలఁతి,

తతి మజాండభాండము తలఁ దాల్చుప్రోడ,
 పాపయెకిమీనిమాటటరూప కావె
 నీవు, గన్గవఁ గన్గొని ప్రోవ రావె
 వేగ వినతు నక గోవిందయోగీంద్ర !

నాఁడు నేఁడును నభికాననమహీధ
 రాంచితోర్వీతలోద్భృతి మించితి తలఁ,
 జరణసరసీజయుగలరజంబు నింపి,
 శేషుడవ యన వెఱుఁగె. యశేష! నీవు.

మొగములు వేలు భీతికరముల్ తిలకించియ పాతె మున్ను శి
 వ్యగణ మటంచు నెంచి వెలయక మొగ మొక్కడె శాంతన్మృత్తికై
 పు గనినకూర్మిఁ బుట్టుఁ గొనఁ బోవె పతంజలి నా నభిఖ్య సాఁ
 కఁగ జగ మెల్ల యోగకలఁ గ్రన్ననఁ దెల్పి యనల్పవైభవా !

ఆరచింపవె జగదుపకారవరత
నభ్యసించి ప్రవిష్టుడ వై ధరావి
వరమునకొ దందశూకేంద్రుదనిని గళలు,
శబ్దభావ్యంబు వరయోగసంయుతంబు.

మోడ్తు గేల్లవ గుణగణపూర్ణ ! గొడ
పాదకటణానమధిగతబ్రహ్మసంస్థ !
పూజ్య ! గోవిందయోగీంద్ర ! పూర్ణభక్తి,
బ్రహ్మసంస్థోపదేశాభిరతి తలిర్ప.

అంత సమాధినిరుద్ధ
స్వాంతుం డెవడ వని యోగి చంద్రుఁ డడుగ నీ
వంతునఁ బ్రతనసుకృతజా
త్యంతజ్ఞానపిశునోక్తు లలర యతి యనుకొ.

కాను భూతపంచకమ్ము, దద్గుణములు,
గాను సుమ్ము కరణగణము, దద్వి
శిష్టు, డఖిలకర్త, చిత్స్వరూపుఁడు, పర
ముండు, శివుఁడ యపు దఖండతేజ !

అన హర్ష రసాప్లుతలో
చనవనజద్వయుండు యోగిచంద్రముఁ డను నొ
య్యన శంకర ! శంకరుండవ
జనియించితి వేదమతము స్థాపింప నిలకొ.

అ హో వ దే శ ము

ఇటులు నీదురాక నెఱిగికొంటి నఖండ
మా సమాధిదృష్టి ననుచు నెనరు
చెనయ సుపనివత్ప్రసిద్ధ మేకరసమ్ము
బ్రహ్మ మయ్యతీంద్రపతికిఁ దెలిపె.

అట్లు తదధిగతోపదేశాధ్యుఁ డీద్యుఁ
డమలుఁ డఖిలకలాపూర్ణుఁ డ య్యతికుల
కలశపాథోనిధినుధాంశుఁ డలరె విమత
ముఖపయోరుహములు గన ముకుళనంబు.

ప్రతననుకృతాధిగమ్యంబు పాననంబు
పెరసి చరమాశ్రమము జగద్గురుఁడు పొలిచె
హంసముఖవంద్య మున్నత మన్యదుర్ల
భమ్ము పద మొంది యశాత్తానపాదిపగిది.

నేటుకొన ధాటి పాటల
శాటీనంఛన్నమూర్తి సంయమి తగె న
ప్పాటన కన సంజతటిం
బాటలజలదావృతహిమవత్కూటమటుల్.

శంకరుం డీతఁ డవుఁగాన శంకరుండ
కూల్చి యజ్ఞానగజము మైఁ దాల్చెఁ దదస్మ
గాప్లుతము రక్తచర్మ ముద్యదరుణాకీర
ణారుణోరుశాటీపటవ్యాజ మొలయ.

అరుస మెసంగ దండితకదధ్వచయుండు జగద్గురుండు శం
కరుండు కరంబునం దపుడు కై కొనె దండ మొకం డవక్రమై
పరఁగెడునాత్మవర్తమున వర్తిలఁజేయఁగ నా నజస్రభీ
కరపరవాదివాదపదకర్చిత యౌ శ్రుతినాజరద్ధవిఁ.

పిదప జగద్గురుశృతనుతి
ముదితహృదంతరుండు ఘనుండు పుణ్యశ్లోకే
డ్విదితప్రజ్ఞుండు యోగిజ
నదయితః డను సదయత యతినాథునకు నిటుల్.

వేదచోదితధర్మమ్ము వెలయఁజేయు
నర్థి భారతీవంశవివర్ధనుండు
వ్యాసముని కూర్చి పేర్చినబ్రహ్మసూత్ర
ములను దమదారి కనుకూలములను జేసి,

పలికొని అప్రమాణ
మ్ము లసాధ్వర్థములు భ్రష్టములఁ బొనరింపం
దలఁపడి రొక్కమ్మడి న
ల్పులు కుమతాశ్రితులు నానఁ బోనాడి వడిక.

అన్యథార్థగ్రహణనిగ్రహప్రవీణ
మనసుశోష్యంబు సూత్రభాష్యంబు నీవ
వే రచించి మించుము పేర్చి విప్రపోప
కారకరణాత్తజన్మ అఖండతేజ !

తత్త్వవిత్తలజ ! పురుషోత్తముడ వనుప
మానమహిమాన్వితుడవు ప్రజ్ఞానిధి వటు
గాన యత్నింపు మిపుడ జగత్సముద్ధ
రణమునకు ననవద్యనద్గ్రంథరచన.

భాష్య రచనము

అనుచు గోవిందయోగీంద్రుఁ డానతీయ
నాయితం డయి శంకరయతివరుండు
తఱచి తఱచి వేదాంతదుగ్ధనిధి రుచిక
రమ్ము తత్సారసమ్మిళితమ్ము గాఁగ—

శర్కరానుధాద్రాక్షేక్షుసారమధుర
రుచిరతరమృదులవచస్సముచితగతిని
నారచించెను సూత్రభాష్యంబుఁ దలఁపఁ
బదియు రెం డేండ్లు పయిఁ బడు వయసునంద.

పోనరిచె నీశేశేనకతముండకముఖ్యమ యామహానిష
ద్గణమున క్లుప్త భాష్యము బుధప్రతినంద్యము వంద్య మై చిరం
తనబలవత్ప్రమోహపరినాశన మూర్జిత మాత్మతత్త్వబో
ధనచణ మద్యఁగుత్వసముదంచిత మిత్థగుణప్రకాశమున్.

అరచియించి మించె సమరావనిఁ గృష్ణసముక్తముల్ మహా
భారతసారభూతములు పావనసూక్తుల కీడ్యభాష్యమున్;
దూరతరం బనత్తతి కనూనము శ్రీనరసింహతాపనీ
యోరునయోత్తరార్థమున కొప్పెసలారెడువ్యాక్రియన్ దయన్.

అట్టు లుపదేశసాహస్రికాదికములు
గ్రంథము లమలతమములు వ్రాసె వేల
కొలది, నవ్వానిఁ గనుఁగవఁ గలనయేనిఁ
గన్న ముక్తల యవువారు కలిసి జనులు.

పారి సుమనోమనోంబురుహముల్ వికసింప నెలర్ప నింపి శం
కరరవి క్షీరి దీప్తిని జగమ్ముల నిమ్ముల మూలమూలం,
బొరసెఁ గువాదిఘూకపరిపూర్ణము లల్పమతిప్రణీతదు
ర్భరకలుషాంధతామసపరంపర లెల్ల లయంబు నప్పడే.

శంకరుండు కూరిచినభాష్యముతెఱంగు
నాలకించి యాక్షేపణ మాచరించి
రథమపాశుపతాదిమతాభిమాను
లిస్సి శ్రుతిమతప్రతికూల మిది యటంచు.

అంత శ్రుత్యుదాహరణనిరంతరుండు
శంకరుండు వారి నవారి సాధువాద
భంజితులఁ జేసి యాత్మీయభాష్య మురుత
రశ్రవస్సంయుతము సుస్థిరము పొనర్చె.

రాజులెఁ దదీర్ఘమాణ మార్యపదభాష్య
మటు నిఘర్షణప్రచ్ఛేదనానుతాప
నాదివిధుల దాప్య మొకింత యలముకొనక
యెక్కుఁడుగఁ దొంటికంటెఁ బొన్నేట్టు లట్టు.

కానఁగరామిఁ గన్నఁగవ కామతపంకనిమగ్నఁ గూర్చి పెం
 పూన నముద్ధరించి మును యోగ్యుఁడు వ్యాసుఁడు నిల్పె నట్లు; నేఁ
 డో, నిరవద్యభాష్యగతసూక్త్యమృతమ్ముల ధౌతపంకఁగాఁ
 దా నొనరించి మించె యతితల్లజుఁ డా శ్రుతియ౯జరద్గవిఁ.

ఎద్దానియొసఁగిన యెంతయు రుచ్యముల్
 కృతిఫలలక్షణక్షీరధార
 లాని యనామయ మందుఁ ద్రిలోకమ్ము;
 లెద్దానికాఁపుర మెల్లవేళ
 లద్వరావహితులౌ నవనీసురేంద్రుల
 నెలపుల; నట్టి ప్రాఁబలుకుగిడ్డి
 కాలవశమునఁ బాఖండకరంగత
 యై పంకపూర్ణమహాకుతర్క-

కుహరపాతిత యయ్యె; నకుంతకరుణఁ
 దత్సముద్భృతి పొనరించి తనదుభాష్య
 వనధిసూక్తివీచికల జంబాల మెడలఁ
 గడిగి పూతఁ గావించె శంకరగురుండు.

అప్రతిహతకవితాప్రవాహార్ఘ్యపా
 ద్యముల, నుద్గ్రంథగంధార్పణముల,
 శ్రుతిహితభాషణరుక్మభూషణములఁ
 స్మృతివచోదీపసంవితరణముల,

ఖలవచఃఖండనామలమండనముల, న
 న్యన్యహితవ్యాపారహారతతులఁ,
 బరమతనిరసనవసనమ్ములం, దద్వ
 శీకృతివిష్కరసేవనముల,

స్వీయభాష్యప్రచారనివేదనముల,
 స్వమతసంస్థాపనకుసుమాంజలుల, నధిక
 భక్తియుక్తిఁ బ్రాఁబలుకునా బ్రహ్మసతిని
 సరవి నచ్చించి వేర్చె శ్రీశంకరుండు.

వెంట నంటెను బౌద్ధభిక్షువు తాఁచ, ల
 భించెఁ గణాదునిమించుకూర్చి
 లాభ మ్మలఁతి యెట్టా, లలి భట్టపాదాదు
 లార్యులు పదగమనానుకూల
 పథమునూత్రము వినఁ బలికిరి, సాంఖ్యులు
 దొలఁచిరి దుఃఖము దొరయ నెనరు,
 తక్కుంగలారలు దక్కించుకో నును
 తొకమాది మార్గంబు నోపి తెల్పి;

రివ్విధానఁ దెల్పు నెవ్వరు నోపని
 బెడఁదలఁ బడి మ్రగ్గువేదపురుషుఁ
 గరుణ మివుల మదినిఁ బరమేశుఁ బొసరించె
 శంకరుండు లోకశంకరుండు.

చూతము కాఁగ నేర్చునెడ క్షోణిని నింబము; కుండ మానెడన్
భూతమహీరుహం; బుసమః బొందిన నుమ్మెత చంపకమ్ముతో;
శీతపటీరభూరుహముచెల్వము నొందిన వంశముఖ్యముల్;
లాతులు కాంచి మించఁగఁ గలారలు శంకరసామ్య మిమ్ములన్.

కామకిరాతకాద్యుకనికామజవాగతభీక రాశుగ
స్తోమవివిధధైర్యజనసూత్రితదుప్తనిబంధబృందమం
దేమహితుండు శంకరయతీంద్రకృతిశ్రయణానాప్తమో
హామలచిత్తవృత్తియుతుఁ డాదర మూను నబంధహమ్మునన్ ?

కురువిందాంకురతుల్యభవ్యతరవాగ్గంఢంబులన్, బ్రోల్లస
త్సరసీజాతమరందబిందుమధురాద్ధస్ఫూర్తులన్, భూరిని
ర్జరభూమిరుహసూనగర్భనిలసత్సైరభ్యగర్భధ్వని
స్ఫురణన్ శంకరభవ్యకావ్యతతి పొల్చున్ గెల్చు నన్యంబులన్.

తాదృశదేశికేశముఖదాంతసుధాబ్ధిజభావ్యచంద్రుఁ డే
పేద బుధామరప్రతతి కిచ్చి సుధారసమున్, మతాంతరా
పాదకతామసమ్ములు జనమ్మునఁ బాదతతిన్ విదిర్చి, స
మ్మోదితముం బూనర్చి తగె భూసురచిత్తచకోరవారమున్.

మహిత, మనాదివాగ్దనధిమంథనసంభవ, ముగ్రశత్రుని
గ్రహచణపండితామరనిరంతరసేవ్యము, భవ్యమై ముదా
వహము, నిషద్యతీంద్రకృతభావ్యసుధారస మాసఁ గ్రోల న
స్వహ మజరామరత్వము మహాద్భుతవృత్తి గరంగతం బగున్.

బుధమనఃకంజములు ఫుల్లములు పొనర్చి,
విమలతమిరమ్మలక సుదూరమునఁ దక్షిణి,
శత్రుకౌశికములచూపు సరగ నడఁచి,
సాగె యతిసూర్యభవ్యభాష్యప్రదీప్తి.

న్యాయమందరప్రమథితామ్నాయసింధు
జనితభాష్యామృతమ్ము నూతనము కూర్చుఁ
గేవలము విన్నయంతన జీవజాల
మునకు నమృతత్వ మిద్దాని ననఁగఁ దరమె !

విష్ణుపాదసంభూతయై వెలసె గంగ;
పరఁగె శంకరముఖజయై భాష్యసూక్తి.
ముంచు జగముల మొదటిది; మున్నియున్న
దీనుల సముద్ధరించు ద్వితీయ కరుణ.

అమ్మెయి భాష్యమ్ము నశో
వ్యమ్మును గూరిచి కెలఁకుల నద్దానిప్రచా
రమ్మున మొనయువినేయుక
నెమ్మిం గని భగవదంక్రమి నెనరుమెయి ననుక.

వత్స! స్థాపింపు మింక నద్వైతమతము
నప్రతిహతనిరూఢి ననంతఁ, బంత
మున నిను నెదిరించి జయించుమనుజుఁ డెవఁడు
నుండఁబో డిష్ట వెడలు మాయొప్పిదమున.

చనుము మునుమున్న తనయ ! ముమ్మొనలవాలు
దాల్చుదొరకు నావాసపదమ్ము కాళి;
కం దడు గిడుటె తడవుగ నప్పురాధి
నేత నించు నీవయి నెంతో నెనరు వింటె.

ఇమ్మెయి నానతిచ్చి పొనరించి పవిత్రునిగా గృహారస
మ్మిమ్ములఁ జిల్కుచూడ్కి సురగేంద్రసరూపుఁడు యోగిచంద్రుఁడ
మ్మమ్మొనవాలుదాల్చుదణిప్రోలికి నేఁగఁగఁ దొందరించె లో
కమ్ములపై నికూర్చి సురగణ్యుని శంకరు లోకశంకరుఁ.

కా శీ ప్ర యాణ ము

నీవపాదపవనానీపరీతనమీప
తలనమన్విత యయి యలరుదాని,
గనదాపగాతీరకనకకల్పితరూప
యూపకోటుల వలనొప్పుదాని,
నగరసూతిజతపశ్చర్యావతీర్ణాభ్ర
సరిదంబుపూతయై పరఁగుదాని,
శర్వసర్వమయత్వశంసిలింగాపూర్ణ
బహిరంతరవనియై వఱలుదాని,

సకలభాగ్యైకరాళి, నిష్కాసితాఘ
రాళి, గాళి దఱిసి ప్రహర్షం బవేల
మందె శంకరుఁడు కతిపయప్రయాణ
ములన మాటటశంకరుఁడొల్కి మెఱయ.

ప్రబలశాత్రవసక్షబలహృతిదక్షుఁ డ
 ఖండభైరవమూర్తి కాపుదారు;
 ప్రత్యూహతిమిరమార్గంసుండు డుంతివి
 ఘోషుం డభీష్టుంబు లిచ్చుదాత;
 ప్రకటకృపారసనర్పి మాధవుఁ డట
 ముఱలేని పైపరామణికదారు;
 ప్రథితద్వివిధఫలప్రదుఁడు విశ్వేశ్వర
 స్వామి కేల్పిట్టిననల్లభుండు;

ప్రాపు లటనట నలరుదై వతవిశేష
 ము; లమృతరసప్రసిక్తాన్నపూర్ణపాణి
 యన్నపూర్ణామహాదేవి యనుగునవతి;
 యుతియే కాళి సకలభాగ్యైకరాళి.

అన్నపూర్ణయై కాన స్వీయాధినేత్రి
 యన్నపూర్ణల యవ్వీట నతివ లెల్ల;
 రిడఁగఁబో రహంకృతియుతజశున కొక్క
 పట్టె డవ్వాసునంతటివానికేని.

అగ్రమకా కామగ్రహమ్ము నొక్కుమ్మడి
 జూపుటింగలమున నేవడంతు;
 మఱిమానులనీడ మలసి నిచ్చలు శిష్య
 బృందమ్ములం జదివించుచుందు;

భూతిభూషితులు ముప్పొద్దులు గంగాజ
 లమ్మల నవగాహన మొన్నరు;
 దరి నున్న పితృభూమి దొరయ కింతయు భీతి
 రేయంబవలు సంచరించుచుందు;

ఘనులు తత్రత్యపూరుషు లనంగ నింక
 నఖిలదుర్గతిపతి జీవహరణరతుడు
 ప్రబలదంష్ట్రాకరాళుఁ డప్పాశి కెట్లు
 కలుగనేర్చుఁ బ్రవేశ మక్కాశిలోన !

చేరి కాశికాపురిపాలిమేరలోనఁ
 బ్రాణములు వాయ నున్న యేప్రాణినేనిఁ
 దానె విశ్వనాథుఁడు శ్రుతిఁ దారకోప
 దేశవశమున నాత్మసాత్కృతమ సలుపు.

మనమునఁ దలఁచిన శతయో
 జనదూరగుఁ డేనిఁ గాశి సద్గతి నెనఁయం
 గన నధిక్యతి వెఱుఁ గగునే
 చెనయఁగఁ దత్ప్రాణికోటి శివసామ్యంబున్.

చెప్ప నొప్పు లాఁతిచిల్లరదేవశృ
 మహిమ మెల్ల నొక్కమాద్రి, తత్పు
 రాధినేత విశ్వనాథులీల లెఱుంగఁ
 జాలువాడ యెందు లేడు లేడు.

తనతప మృడంగింపఁ దలకొన్నస్మరుఁ గంటి
కడిదిమంటన చెడ నడఁచినాఁడు;
తబిసిపట్టినిఁ బట్టి త్రాఁట లాఁగెనుపెద
దున్నరౌతును గాలఁ దన్నినాఁడు;
కన నేడ నెన లేనికడిమి నుద్రిక్తులు
పురరాక్షసుల వెన్నుఁ జఱచినాఁడు;
కడలిఁ బుట్టినభయంకరకాలకూటమ్ము
నెఱి మ్రింగి గలమున నిలిపినాఁడు;

బాణరక్కసిదొరకోటవాఁకిటఁ బెద
కాఁపుగా శూలియై నిల నోపినాఁడు;
స్కందముఖ్యులఁ దనయులఁ గాంచినాఁడు;
విశ్వరత్నాపరుండు విశ్వేశ్వరుండు.

తనరె భగీరథాఖ్యనృపతల్లజతప్తమహాతపశురు
జ్ఞనితఫలంబు, యోగిజనసంస్థితీయోగ్యనికుంజపుంజశో
భనతరతీరమేదురము, పన్నగరాసుపవీతధృజ్జటా
కనదురుమల్లికాసుమము, గాంగముతోయము శంకరేడ్వమై.

వెలితమ్మిరేకుల గెలుచుకన్నులవాని
పదనఖ మొద్దవినపట్టు గాన;
తెలనాలదొరరౌతు తల ముడిచినపూవు
రిక్కతేనితో చెల్లి చిక్కుకతన;

గగన ముత్తుంగశృంగముల నంటెడుమంచు
 మలనుండి యిలవయిం బడుటవలన;
 వెలిబూతి మెయిఁ బూసి విశ్వనాథుఁ డెవేళఁ
 జేరి మున్కులువెట్టుకారణమునఁ;

జేసికాఁబోలు జాహ్నవీజీవనంబు
 కాశకర్పూరపతాకైకకార్తికేందు
 కుండసుస్ఫాటికమ్ములచందమునన
 నిర్మల మృతిశ్వేతమై నెగడనయ్యె.

తీయనిక్రాందేంట్లతేటపాటలఁ బుర
 హరణాదిక్తిరన మాచరించి;
 నునుకరువలిసోఁకుడున యిటు నటు నూఁగు
 తామరవిరుల నర్తనము సలిపి;
 నీటిపుల్లలయార్పనీటుల లీలలు
 వేనోళ్ళఁ బేర్కొని ప్రీతుఁ జేసి;
 చిటిపాటితరంగలఁ జటుకున నటు వచ్చి
 చిక్కనియక్కునఁ జక్క నదిమి;

నురువుపరువుల నగవులమురువు సూపి;
 నాచుతీవలఁ బ్రణయబంధములవిధము
 వెలికిఁ బ్రకటించి; మించి యవ్వేశ్వనాథు
 మనసు హరియించు గంగమ యనుదినమ్ము.

వేలుపుజవరాండ్రవాలుచూపులజడి

నొదవినశ్యామిక యొక్కచోట;

దన్మజ్జనోద్గలిత స్తనకుంకుమా

భృద్దితపాటలత వేటొక్కచోట;

నమ్మెలంతలమేలిసొమ్ము తేర్పఱచిన

యొక్కక్రొమ్మెఱుగు మఱొక్కచోట;

దత్తుందరీబృందతనులతాసంగమా

భృద్దితగౌరతయు నింకొక్కచోట;

నప్పడంతులకొప్పల నమరియున్న

కల్పద్రుమసుమములకమ్మతావి

యెల్లెడం బర్వ బర్వమై యెల్లవారి

కనుల కలరదె! యేటిగంగమవధూటి.

ఆవిమలధునినీటఁ గృతానగాహుఁ

డై జగత్సుఖింకరుఁడు రయంబ లేచె

శంకరుం డమలుఁడు సుధాసాగరమున

నుండి పార్వణామృతకిరణుండువోలె.

సరవిఁ దదమృతకణాహిత

వరరుచియుత మతనిమూర్తి భాసితె హిమరు

క్కరగలదంబుపృషడ్భా

న్వర మిందుశిలారచితము ప్రతిమముపోలెన్.

కొలిచి హరిసమభ్యర్చ్యముల్ కోమలములు
విశ్వనాథాంఘ్రికమలముల్ విశ్వనంద్య
పదుండు శంకరమస్కరి వారణాశి
నిలిచె నాలు గేడులు గడు నలర మనము.

శిష్య సంగ్రహము

అమరినకాశికాపురిపయానపుదానిన డాసి ఘోరరూ
పము భవవార్ధికి వెఱచి పాదములం బడి వేడువారి నం
ద్యమహిములక ననందనకరాష్ట్రకతోటకులక గ్రహించె నె
చ్చ ముదము కూర్చుశిష్యులుగ శంకరుఁ డధినుఖంకరుండ యె.

ఆరుణకరాళి నబ్ధి యెటు లట్లు కుతర్కగణావిశోష్యమై
పరంగున్వభవ్యభాష్య మను పానక మాదట నొక్కనాడు సుం
దరముల స్వీయపాదనవతామరసస్ఫుల దత్తచిత్తు లా
దరయుతులొ కలార్థులకుఁ ద్రానంగబోసె జగద్గురుండు తాన్.

ఛాత్రహృత్పంకజార్కుండు శంకరగురు
వరునినచనామృతరసమ్ము భక్తి గ్రోలి
తెలివి గని రడంగ సబోధదీర్ఘి రోగ
మా ననందనాదులు శిష్యు లమలమతులు.

అందు ననందనాఖ్యుండు శమాదికనద్గుణబృందనుందరుం
డంది యమందమా నియతి నందఱకంటె శ్రుతశ్రుతీందిరా
నుందరుఁ డయ్యుఁ ద న్నొలువ నుష్ఠరహార్యవివిత్స, డెంద మా
నందతరంగితమ్మ యయి నంద్యచిత్తుండు శంకరుం డొగిన్,

ఉపనిషజ్జాలవిలనద్రహ్మార్థసార
పాత్రసూత్రభాష్యంబు త్రివార మతని
చేతఁ జదివించె నాతఁడుఁ జిత్తసీమ
నిలిపె నద్దాని మననంబు సలిపి నిష్ఠ.

ప ద్మ పా ద చ రి త్ర ము

ప్రకటిత మ్మొనరింప నవ్యాజమైన
వానిగురుభక్తి గంగ కన్వలిద దరిని
భాష్యమున్ నలెవెట్టు నవ్వనిఁ బిలిచె
నాతురుఁడటు లొక్కతటి రమ్మా యటంచు.

అంత ముందు వెన్కయు నాతఁ డరయఁ బోక
వచ్చె బిరబిర జాహ్నవీచనముఁ గడచి;
ఘోరసంసారసాగరోత్తారకమ్ము
నదిని దాఁటింపదో గురుపదనుభక్తి!

అట్టు లరుగుదెంచుననందునంప్రీపద్య
ములు జలమ్మున మునుఁగక నిలుచునట్టు
లగుగఁగుగునకు నడుగున నట్టె యునిచెఁ
బద్యములు గంగ శతదళభాసురములు.

నాఁడునాఁగ నొగి ననందనుఁ డాతఁడు
పద్యపాదుఁ డనఁగఁ బ్రథితఁ బడసెఁ;
దక్కుగలవినేయు లక్కరణిన సార్థ
కాభిధానకలితులై వెలసిరి.

పడసి విశ్వేశ్వరునియాన ప్రథితుఁడు గురు
నరుఁడు వారును వెంట రా బయలువెడలెఁ
గడఁగి విమతపంకప్రదిగ్ధముల దెసలఁ
గడిగి వై న భాష్యామృత మడరఁజేసి.

. ట పా ద చ రి త్ర ము

అనభిమతమతహంత, వేదాంతతతిర
హస్యసంవేత్త, శంకరయతివరుండు
కడఁగి నిర్జింప సాధితకర్మకాంక్షుఁ
డౌకుమారిలుఁ దొలుతఁ బ్రయాగ కేగె.

మలసి సితాసితమ్ములు నిమజ్జనముల్ పొనరించి మించు పు
ణ్యులతనువుల్ కళిందకుధరోత్తమనందనితో సమాగమం
బాలసి తొలంచి కిల్చిషము లున్నతముల్ పురుషార్థసంపదకొ
లలి నొడఁగూర్చు జహ్నుమునినందని యొప్పుగ నప్పురంబునకొ.

చెలఁగుఁ గళిందనందని విచిత్రవివ్రతకృషీటపాత్ర క
న్నుల కొకవంతకాంతి తగ నూల్కొని జహ్నుభవాతరంగసం
క్తుల సుపరుద్ధవేగ మయి తోయము పాట నలంతినడ్కులం,
గలిసినక్రొత్తచెల్మి మది గల్గిన యట్టియపత్రపంబలెకొ.

సారెకు నేర్వ గౌరసరసచ్చవిసద్ధతి నొక్కదిక్కునకొ
జేరినరాజహంసవరశిష్యులచే శ్రీతత్త్వపాద; యే
పార బహుకరింపఁగఁ ద్రియామలతోడిదచెల్మికల్మి నా
వేరొకచో రథాంగపరివేష్టితయై యల గంగ రం గగుకొ.

ఏపరిపూతశైవలిని నేరవగాహనముంబొనర్చి వా
రోపరు మర్త్యలోకమున నొండగఁ బుట్టువు, సౌఖ్య మందఁగా
నోపుదు రా దినంబునన; యొయ్యన నియ్యది తెల్పె వేద; మ
య్యావగ యాపురికొ విరచితాంతిక యై యలరారు నిచ్చలుకొ.

సలిపె సయ్యావగాదివ్యసలిలమందు
న సఘమర్షణస్నాన మయ్యనఘమతులఁ
దామరసప్రదప్రముఖులఁ దనదుసనుఁగు
శిష్యులం గూడి వేడుక భాష్యకర్త.

సరవిఁ గల్వారవారరజస్సురభిళ
శీతలానిలభంగసంసేవ్యమానుఁ
డై సముత్తాలతరతమాలావనీరు
హంచితము తటమున విశ్రమించెఁ గొంత.

“అరయఁ డైలోక్యకర్మాలయమ్మునందు
నతఁడు త్రిప్పిననిజయశోయంత్రధార
గమనజవవశమున జనిఁ గన్నవిన్ను
లింగములు సూర్యచంద్రులై నింగి కెగసె.”

అని కొనియాడుచుఁ గడు యతి
జనాన్వయసుధాకరుండు శంకరగురుఁ డొ
య్యన రాఁ దనశిష్యులు వెం
టనె చనె భట్టార్కుఁ జూడ నడచి కడు వడికొ.

చిందునశ్రుపూరమ్ము జాల్వొందువదన
 వనజములవారు శిష్యులు వనరుచుండ
 భీకరతుమాగ్నికీలాప్రవిష్టు దహ్య
 మానగాత్రు నా భట్టభిధానుఁ గనియె-

అనుపమధూమసంవృతతుషానలకీలఁ గాలి కాలిమం
 దను వది తాల్పఁ బొల్పడినఁ దన్ముఖిబింబము పేర్చిఁ ఘర్మవాః
 కణగణదర్శనీయ మయి కంజముచాడ్చున నొప్పెఁ, దా త్వికుల్
 వనటల నొందువారె తనులగ్నసుదుఃఖితరంగసంగతి?

కనదపాంగతరంగనిష్కాసితాఘ
 నిచయు లోచనగోచరు నిగమదేశి
 కేశునిఁ జ్వలనప్రతీకాశుఁ డీడ్చ్య
 పదుఁడు భట్టపాదుఁడు కని భక్తియుక్తి,

శిష్యసంయుతముగ నమస్కృతులు నలిపి
 యనుః నదృష్టపూర్వ, శ్రుతమహాప్రభావ,
 భవనరూప! నీపదములు పావనములు
 కమలసఖములు గంటిఁ గన్గవ నటంచు.

తత్కృతనుతిముదితహృదంతరుఁడు భవన
 శంకరుఁడు శంకరుఁడు వాని సరసరుచిర
 వచనరచనసుధారసవర్షణప్ర
 శమితభవభవతాపభాస్వరుఁ బొనర్చి,

విమతజనగణాశోష్యంబు స్వీయసూత్ర
భాష్యముం జూపెను భట్టపాదసుధికి;
వసుధ నమలంబ యయ్యు నిబంధమునకు
సార్థకత మెచ్చినపుడె కా యన్యబుధులు.

కనుఁగొని కొనె మోదంబును
జనవినుతుఁడు భట్టపదుఁడు; సర్వజ్ఞులు కాఁ
జనుదురె మత్సరతాభా
జనములు భ్రష్టాత్ము లల్పజనములు తక్క.

అనియె సుధి యిట్లు: నీదుభాష్యంబునందుఁ
బ్రథమ మధ్యాయమునయందె వార్తికమ్ము
లలరు నెన్నిదివే; లవి లలి రచించు
వాడ నీదృక్ష దీక్ష పైఁ బడకయున్న.

పూజ్యపద ! భవాదృశపుణ్యపురుషచరణ
సరసిజద్వయభవ్యదర్శనము దుర్ల
భంబు నిక్కునం బన, నేల వాకొనంగ
నిట్టియనసరములమాట నింక వేతె !

లలి ననఘా! అమోఘఫలలబ్ధి విభాసిత మత్పూరాకృత
మ్ములు సుకృతమ్ము లెల్ల నవపుల్లవయోరుహమిత్రముల్ పద
మ్ములు భవదీయమ్ముల్ మృదులముల్ నయనద్వయగోచరమ్ములై
యలరుట; నీతుపాగ్నిభవమా తనుతాప మపాస్తకల్పమే.

సారసుదూరఘోరతరసంస్మృతిసాగరగర్భవీచికా
 వారనిమగ్నమానజనపారతలపనసాధనంబు మి
 త్రారివిచారదూరులు మహామతు లూర్జిత తౌ భవా
 దృశోదారులపాదపద్మములదర్శనభాగ్య మ దొక్కడేకదా.

కడచి చనెం ద్వదాగమనకాంక్షన కాల మనంత; మింతకుం
 బొడ వయి పూర్వపుణ్యమ అపూర్వమహామహిమాఘ్య నీడ్య ని
 బొడంగని జన్మసార్థకత పొందంగ నైతి వినీతవృత్తి చా
 వ్పడె; బడనున్న నన్న భవవార్ధి సముద్ధరియింపు మింపుగాఁ.

భవదీయ మురుచరిత్రము,
 పవిత్ర మీబ్రహ్మసూత్రభాష్యవినిర్మా
 ణవిధాన మాలకించి అ
 భవప్రతిమ ! కంటి ముద మపారము మున్నే.

ఇరువదియేండ్లప్రాయము పయింబడునంతకే పూర్తిచేసితికా
 గురుపదసేవ లేమటక, కొంటె దదానతి, బూని కాశికా
 పురి కరుదెంచి వాక్కలహముం గొని బౌద్ధుల సారనాథులో
 నిరువదివేపురం గెలిచి యెంతయు నిల్పితి గర్మకాండముఁ.

యతికులసోమ ! ప్రయాగమ్మనం దొక్క
 యాశ్రమరాజమ్మ ననువుపజీచి
 కొని నే విధేయులకు వినేయులకు గర్మ
 పథమును దెలుపుచు వాసముంటి.

ఊరికనిప్పునఁ బడుటో, నీటఁ జొచ్చుటో,
భృగుతటమ్ముననుండి వృధివిఁ బడఁటో,
తమి మహాప్రస్థానగమనంబొ, మునుకొని
తనువుఁ బాయుట ధర్మతత్పరునకుఁ

దప్పి చనఁగరాని ధర్మపుకావున
నెమ్మి నీతుపానలమ్మునందుఁ
జొచ్చినాఁడఁ బెరిమ హెచ్చినాఁడ నివేళ
నిన్నుఁ గనులఁ గాంచునియతి మెఱసి.

తనరఁగ బూతి నేసి విమతమ్ములపేరిటిచ్చుచువుల్లలం
దనదుగభీరవాదదనదాహమహత్తరకీలలందు, స్థా
పన మొనరించి మించ నిల ద్వైతవిభిన్నము వేదమార్గ మొ
య్యన జని గన్న పన్నగవరాధరణుండవు నీవు శంకరా !

ఁట్టి నీచేత గ్రథితమ యయినభాష్య
మనకుఁ జిత్రించి వార్తకమును బిరాన
జన్మసార్థక్యమును గనఁజాలునియతి
నందలేనైతి, నెంతయు ననద నైతి.

మం డ న ప్ర స్తా వ ము

జగతి నద్వైతమార్గప్రచార మొకఁడ
యేని నీయభీష్టము నడి నేఁగు మింకఁ
బ్రథితు మాహిష్మతీపురావాసు విపుల
కీర్తియుతు మండనాహ్వయు గెలుచుపనికి.

వైదికమార్గతత్పరుడపాస్తభవాదరుడత్రముండు సం
వాదిభయంకరుండు గృహీవర్యుడతండు ప్రవృత్తిశాస్త్రజ్ఞా
తాదరవృత్తిగర్భపథమాదట బోధనసేయుచుండు, నే
వేద నివృత్తి శాస్త్ర మతిహేయ మటంచు దలంచు నెమ్మదికొ.

వెలయు నాతడుం బేర నుంబేకు డయ్యు
సకలసుకలారహస్యవిన్నికరమండ
నుండకాన మండనుడనఁ బండితేష్యుఁ
డతడు కారణజన్ము, డాయతయశుండు.

అనఘధిషణ ! యవ్వానియర్థాంగలక్ష్మీ
వేర నుంబేక, సతి, మహాదారచరిత,
వేదవేదాంగవేత్రి, ధీవిపుల; యాపె
కైవసమ్ము లష్టాదశకళలు వింటె.

అమ్మానవతిక మాధ్య
స్థమ్మున కొడ.బడంగజేసి యమ్మండను వా
దమ్మున నిర్జింపుము. విజి
త మ్మా సుమ్ము జగ మెల్ల దద్విజయమునకొ.

కర్కండిబృందచంద్రమ !
శర్కదముల్ తావకీనసద్గ్రంథములకొ
నిర్మింప వృత్తు లాగమ
మర్మాభిజ్ఞ నియమింపు మండను బేస్సికొ.

నీరూపము యోగిమన
స్సారసభాగ్యంబు నిగమసారంబు భవో
త్తారము జితశతమార మ
కారణకరుణాస్వభావ ! కనుగవఁ గనుచున్.

సలుపుదుఁ బ్రాణత్యాగము
నిలుపుము నాయెదుట నెఱయునెఱిమెయి ననఁ జూ
డ్కుల వరకరుణారసధా
ర లవారిగఁ బర్య నుర్వరాగురుఁడు రహిన్—

అమలముఁ దతనుఖప్రకాశాత్మకమ్ముఁ
దారకబ్రహ్మనుం దెల్పె వారణాశి
విశ్వనాథుఁడువోలె మై వీడనున్న
భట్టపాదున కాదట భవము సమయ.

మా హి ష్మ తీ వ్ర యాణ ము

భట్టపాదుఁడు నుడివినయట్టు లోక
గురుఁడు శంకరమస్కరికులవరుం డ
ఖండతేజుని మండనసండితప్ర
కాంసు గెలువఁ దన్నగరోన్ముఖుండ యగుచు,

వెడలి గంగాతరంగపవిత్రితము ప్ర
యాగ మెట్టులొ త్యజియించి, యనుసరింప
ననుఁగుశిష్యు లశోష్యధీఘనులు త్వరిత
గమన మమరంగ సరిగి వేగమున మ్రోల—

అతులితనూత్నరత్న నివహతివిచిత్రితశుభ్రనప్రశో
భిత మతసీసుమప్రతిమభిత్తి సమున్నతసౌధసత్కుఢా
ద్యుతిధవళీకృతామృతమయూఖిము మండనపండితాభిమం
డితము పురంబు కన్గొనె మునివ్రచరుం డరుసం బెసంగఁగాక.

తవిలి ప్రఫుల్లహల్లకశతచ్ఛదరమ్యరమానుసద్మప
ద్యవనవిహారధీరము ముదంకర మూర్ఛివినిర్గలత్పృష
న్నివహసుశీత మేజదలిసీమృదులస్వనవాహ మిందుజా
పవనము శంకరుం గొలిచి వాసినిఁ గాంచె శ్రమాపహంబ యై.

సలిపి యవగాహ మానదీజలములందు
నాహ్నికముఁ దీర్చి పేర్చి యయ్యతినరుండు
చండకిరణుండు బిరబిర స్వస్తికావ
ద మధిరోహించి రిహియించుతరుణమంద-

వంద్యచరణాఢ్యమండనపండితప్ర
కాండమండితనదన ముద్దండవృత్తిఁ
జేర నరుగుచు వెంట రా ధీరధిషణు
లనుఁగుశిష్యులు మాన్గమధ్యమ్మునందు—

చంకలం బెట్టి బిందియల్ పొంక మెసఁగ
జలముఁ గొనిపోవ రేవరేవులకు వెలలు
నీలచికురల మండనునెలవువరవు
కత్తెలం గని నువినీతవృత్తి ననియె.

నిండునెటిం దెల్పుడు ప్రో
ద్దండచ-చోచిలసితుండు తతనంఖ్యావ
త్కండాఖండలుఁ డా నా
మండనమ్రశాఖ్యుఁ నుండుమహితభవనమున్.

ఈగతిఁ బ్రశ్నించిన నెల
నాగలు వారలును మీటి నందితస్పృతి
శ్రీగరిమమ్మున నయ్యతి
కౌగారవ మిరవుకొనఁగ నని రీసరణిన్.

ఫాలతలాంబకోపమ, ప్రభాజితతిగ్మమరీచి! చూచితే,
తాలమహీరుహోచ్చితము ధాతృపురోపమితంబు గోపురా
ట్టాలకశోభితంబు ప్రకటస్ఫటికద్యుతినంతతంబు వి
విద్యాలయసంజ్ఞితంబు నిలయం బొక డల్లదె కాననయ్యెడిన్.

రం గగుఁ బాఠశాలలు కరంబు తదంతరభూమి నెన్నొ. ఉ
ప్పొంగ మనంబు మండనుఁడు పొల్చు విత్తికపై నివృణ్ణుడై
యంగనమన్వితంబులు కలార్థులకున్ నిగమార్థసారముల్
సంగతి బోధనేయు ననిశంబును నంబుదనిన్వనంబునన్.

ఆపాఠశాలవెనుకన
యేపారున్ మండనార్థ్యుఁ డెడఁద దలిర్పం
గాఁపుర ముండెడుభవనం;
బీపుడమిం గనము దాని కీడవుదానిన్.

రంజన మేర మీఱఁ బురరథ్యల వచ్చుచుఁ బోవుచుండువా
రిం జడిపించు గెల్వుఁ డెదిరించి మముం, గొని కాపిలమ్ము పా
తంజలమేని మీ, రనుచు ద్వారనిబద్ధవిశుద్ధరుక్మరు
క్ష్పంజరసంస్థితిం బెరసి మాటికి మాటికిఁ గింకిరాటనుల్.

సారసదృక్తతుల్ నలుపు సామముగానము పంచమస్వరో
ద్ధారిగలంబులక; ఋగవధాన మొనర్చును గీరశారికా
వార; మధర్వపాఠపరిపాటిఁ దగున్ మొదల్రల్; యజుస్సు నే
పారగ వల్లెవెట్టు నెపు డాఱువు లాతనియింట జంట లై.

‘కర్మమే మూలసాధన మఖండము బ్రహ్మపదాదికంబునౌ
శర్మము నొందఁ’ ‘గా దటులు, సంస్కృతిబంధము రూపుమాప దా
కర్మము తెచ్చి వెట్టు, లలిఁ గల్గ దర క్తియ’ యంచు నొండొరుల్
పేర్చిని బోరుచుండు వలభివ్రతివాసికపోతపోతముల్.

‘కన స్వతఃప్రమాణం’ ‘బటు కాదు కాదు,
వినుము పరతఃప్రమాణంబ వేదజాల’
మంచు వానిగీమున వివదించువలుకు
పులుఁగులకు బదుల్ నలుకువాఁ డిలఁ గలండె !

అనునవ్వనితాప్రత్యు
క్తివసుధాస్వాదమున ముదితమానసుఁ డై
చనే నయ్యతి తత్తల
క్షణసంలక్షితము మిశ్రసదనంబునకున్.

కని పొనరిచి యాచమన
మ్మనితరసామాన్యధీసమన్వితూఁ డమ్మం
డనపండితుఁ డమ్మనికుల
వననిధితుహినాంశు నర్భ్యపాద్యాదులచేకో,

పొరి నచ్చించి తల్పిచ్చిన
యరుసమునకో వేఁడె మత్సమర్పిత మత్యా
దరపూర్ణము భైక్షము స్వీ
కరింపుమా యంచు; నంతఁ గచ్చింది యనుకో —

వాదభిక్షాత్తనము

అరుగుదెంచితి వాదభిక్షార్థి నై భ
వత్సకాశమ్మనకు నిమ్ము వడి నదియె వ
రస్పరచ్చాత్రతాపణరాజితముగఁ,
గలుగ దాదర మితరభైక్షమ్ములందు.

వేదశిరఃపథంబు భువి విస్తృతముం బొనఁచుపొంటె నొం
డేదియు లేదు నాకుఁ దమి యింతయు నిక్కువ; మధ్వరాదులం
దాదర మూని మానసమునం దది త్వత్పరిభూత మయ్యె; నేఁ
డాదట నికో జయించి విమతాశ్రితు, దాని సముద్ధరించెదకో.

కావున వేదమార్గ మవికల్ప మనల్పము మామకీన మెం
తే వినయ మ్మిపుర్వ గ్రహించి సుఖంపుము; కాదయేని ని
ష్టే వివదించి గెల్వ; మటు డీకొననేటవయేని నోటమిఁ
భావననేసి తెల్పు మొగిఁ బాటులు వీరలు నాలకింపఁగాకో.

అన విని యాత్మగౌరవసమాస్థితః డిత్తయశోన్వితంః క
 ర్మనికరదత్తచిత్తుః డతిమర్త్యచరిత్రఘనండు మండనుం
 డు నవపరాభవంబునఁ గడుంగడుఁ గంఠము నొంది కుందు చి
 త్తనుఁ గని దేశికేశుఁ బ్రభయాంబుదగర్జల గెల్చునెల్లనన్.

ఎదిరి శతాన్యుడే యయిన నెప్పుడు నొప్పుఁగఁ బోవఁ డోటమిన్
 విదితనయుండు మండనుఁడు వేదవిదగ్రణిగాన; పూని య
 మ్ముదుసలి వ్యాసమాని పరబుద్ధివి నీవును గూర్చినట్టి దుః
 ఖదమవు క్రొత్తమార్గమునఁ గాలిడ నిప్పు డతండు వెట్టియే ?

సకలకలాప్రపూర్ణుఁడు నిషత్పరివేత్త బుధక్షపాకరుం
 డొకఁడు జనించి, నించు నిల నోలి నవేలము లాత్మకీర్తిచం
 ద్రిక; లల వానితోఁ బొరయుఁ దీవ్రవివాద; మటంచు మించు కౌ
 తుకమున నున్న నన్ దఱిసెఁ దోడన నీజయ మబ్బురంబుగాన్.

మన కవుఁగాక నింక నసమాన మనూనము వాద; మాదటన్
 మొనకొనుగాక సార్థకత పుష్కలశాస్త్రపరిశ్రమంబు; పం
 బినతమిఁ దాఁ దనంతన సమీపసమాపకత మా సుధారసం
 బును గొనఁబోఁడె స్వాదుతమమున్ వసుధావసఘండు మస్కరి !

ఆరయ కి మృగండు కలహ మ్మిటు దుర్వృద్ధయస్మయాటపీ
 ఘోరకుతారధార యతిగూఢ మకుంత మధీతశాస్త్రుడు
 ర్వారము మామకమ్ము చతురత్వము నీశ్రుతికర్తగోచర
 మ్మై రహి మీఱ దెన్నఁడును యత్యధిపా ! యడఁగింతుఁ బంతమున్.

ఇంతగఁ గోరగావలెనె యిమ్ము వివాదము భైక్ష మంచు? వి
న్నంతన దానిఁ బూనితి హృదంతరమందు; నమంద! యుండి యే
నెంతటికాలమో వివదియింపఁ గుతూహల మందుచుంటి; రాఁ
డింత కొకండుఁ బండితజనేష్యుఁడు కాన నెచోట దీటయై.

పొరి వివదింతుఁ బంతమునఁ; బూర్ణవిదగ్ధత గెల్తు నిక్క మ
య్యరిధరుపాన్పునేనియు; జయాపజయంబు నిల్లయించునే
ర్పరి యొకఁ డుండఁగావలయు వాంఛిత మాట జయం బమోఘ మి
ర్వుర; కటు గాక యున్నఁ బొలివోవదె పోరు శ్రమెకలాభమై.

వాదమునకొ వాదిప్రతి
వాదులు కొందురు విపక్షపక్షము; లస్మ
ద్వాదమ్మునఁ బణ మేదో,
యేదొ ప్రమాణము, స్వభావ మేదో చెపుమా.

వినుమా, గృహీతర్యుడ నే,
ననఘాత్ముడ వీవు యతిజనాగ్రణి; వస్మ
ద్ధనవాదమ్ము లొనర్పము
పణయంతములు, నిర్ణయింపు పాక్షికవిభునికొ.

కనె జని యన్వరత ముని
వినుతుండు కర్మంది వాదభిక్షార్థియ యై
చనుదేర; నెల్లి వాదము
పొనరింత మటన్న యతివిభుండు నీకొనుచుకొ—

భారతీ మాధ్యస్థ్యము

కూరుచుచెలి నీకు భారతి మాటట
భారతి నొగి మధ్యన రిసీత్వ
మునన నిలిపి వాదమున మొనయు మటన్న
నుల్లసిల్లి మిశ్ర వల్లె యనియె.

సూర్యాస్తమయము

కాఁగల దభూతపూర్వ మఖండవాక్కు-
లహము మండనశంకరులకు నటంచు
నెల్ల జగములుఁ దెలియఁ జాటింపఁ బూనె
ననఁ బులుంగులారుపు లంటె నాకసంబు.

వత్తుఁగాక యెల్లి రయమ్మ బ్రహ్మశంక
రానువాదము లీ గృహీయతిపతులకుఁ
బొరయుపో ర్విస నని బిరబిరఁ బ్రతీచి
జలధిఁ బడె దివాకరుఁడు సస్యందనముగ.

అఖిలగురుఁడు శంకరునిమాహాత్మ్య మెఱుంగఁ
జనక పదరుదె మదమున ననుచుఁ గినుక
చెనయఁ గను లెఱ్ఱసేసి మండనునిఁ గనియెఁ
బ్రకృతి సాంధ్యారుణద్యుతివ్యాజ మొలయ.

అనుమానము యివ్వొద
 మ్మునఁ గావ్యము ఫలము వదనమున నీ కని నే
 ర్వునఁ దెల్పుఁగ మండనగృహ
 మును గ్రమ్ముచుఁ బర్వె దమము భవనములుందున్.

మండన ! తావకీనముఖమండల మెల్లి కనంగ నౌ మహా
 ద్దండయతీడ్వీచాదవిజిత మ్మయి యిట్లు కళంక మొంది; వే
 ముండితమై శిరమ్ము నునుపుం గను; రక్తము చేల మబ్బు మై
 నిండ నటంచు నాఁ బొడిచె నింగిఁ గళంకె యలంతి కెంజిగిన్.

కందునో లేదొ మరల సీచందమునన
 యాత్మనము వీని నా సందియమునఁ గానఁ
 బరుగునరుగున నరుదెంచె భార్గవుండు
 మండనునిలుసూటిగ వియన్మార్గమునన.

సానవెట్టె రాతిరి తా నివత్తు లఖిల
 కలలతో శిష్యయుతుఁడు శంకరుఁడు; ననునె
 నుప్తి, లే మ్మని మండనసుధిని మేలు
 కొలిపె ననఁ బుల్లులొర్వులు సెలఁగె దెసల.

సూర్యోదయము

పారె వెలిజిగి కెలఁకుల; దూరె నిరులు
 ఘోరగిరికందరమ్ముల; దారె దార
 కాన్పురణము లలిని; మీతె గగనమరుణ
 దీప్తి; జేరె బ్రాగ్గిరి సప్తసప్తపిరథము.

బౌద్ధర్పమున నేర్పునక గడసి లోకారాధ్యుఁ డారాత్రిగి
వేదాంతార్థవిచారతత్పరత నంతేవాసియున్లుండ యై,
యాదిత్యోదయమంద తీర్చి దినశ్రవ్యంబుల్ రయంపుంగతిక
వాదాత్సుక్యము నిండ మండనునియావాసమ్ముఁ జేరం జనెక.

అట్లు చని చతురాశాసమాగతబుధ
మణిగణాలంకృతము సభామధ్యమందు
మందు నిగమవై ముఖ్యమకమాణికి యతి
బృందమణి శంకరుం నుసవిష్ణుఁ డయ్యె.

సకలసుకలావిశారద శారదాస
రూప రుచిరసల్లాప కూరుచునెలంత
తనకు ద్వయవాణి మధ్యన ర్తినిగ నిలిపి
నలుపు వాద మాయత్తుడై పొలిచె మిశ్ర.

పొరిఁ బతిదేవతామహిత భూరిగుణాలయ పొల్చె నెంతయుక
సరసవచోవధూటి నిజనాథసదస్యనియుక్త యై మహా
త్తరమప్ర వేదవాదమునఁ దద్విబుధద్వయతారతమ్యముం
ద్వరగ నెఱుంగ వచ్చినవిధాతృనిమానినిరీతి నాతటిక.

శంకరమందమల ప్రతినల

పదసడియ వానివాదసంభ్రమ మసమము
దెలిసియె పరావరజ్ఞుఁడు దేశకేశి
త్పడు పరావరైక్యపర మ్మలీవభయద
మాచరించె శపథము స్వీయమ్ము సరవి.

అలరుంబో, పరమార్థసచ్చిదమల మ్మా బ్రహ్మ మొక్కండ; భా
సిలు విశ్వాత్మత నజ్జతావృతమ యై శ్వేతాకృతిఁ శుక్తియ
ట్టులు; తద్దజ్ఞానముకల్పి బ్రహ్మ మవుఁ; గూడుకొ ముక్తి నత్యంబు వి
శ్వలయప్రాప్తిఁ; బ్రమాణ మిందు నిగమవ్రాతంబు పూతంబు సూ.

ప్రమదానక్త! జయింతు నీదృశమువాగ్వాదమ్మునం దింత ని
క్కుము వేదమ్ములయాన నేన; యటులం గాదేనిఁ గైకొందు జం
దెము నందమ్ములు పుట్టముల్ కుఱులు నర్థిం బాసి యియ్యంతిమా
శ్రమముం; దెల్పును గెల్పు నోడును భవచ్ఛార్వంగి వాయోడకే.

అన విని మనమునఁ జెనయఁగఁ
గన లెంతయు మండనుండు కర మెత్తి రయం
బునఁ బొనరిచె నీతెఱగునఁ
ఘనతరళపథము సదస్యగణము వినంగాక.

ఆరయఁ గార్యచయాసముపేత యా
శక్తియ లేమి లేశమ్మునేసి
నలరుఁ జిదాకారుఁ డప్పరమాత్మయం
దప్రమాణము లయి యాగమములు;
చెలఁగు వాక్యగమితాశేషకార్యసమూహ
మునకు మానముగఁ దత్పూర్వభాగ;
మమరుఁ బ్రసిద్ధశబ్దైవళికిం గార్య
మాత్రమునన శక్తి; మహితకర్మ

మార్గమునన యఖండాపవర్గలబ్ధి
నిగమనమృత మటుగాన నిఖిలజనులు
నాచరింపఁగవలయుఁ జ మ్మనువుఁ బాయు
నంతదనుకఁ దత్కర్మము లధికనిష్ఠ.

ఇదె మద్వాదము, విజయము
మదీయమ, యతీంద్ర ! కానిమఱునిముసమునకొ
వదలియ గార్హస్థ్యముఁ గొం
దుఁ దురీయ మ్మాశ్రమమ్ము దుడుకు లి, కేలా ?

అంత జితుఁడు జేత యనుఁగుగురుండుగ
నగుఁ గొనంగ నెదిరియాశ్రమ మను
నియమ మూని డిగిరి నిగమవాదమున భా
రతియనుజ్ఞఁ బడసి. రమణి యాపె—

వాడు నేవానిమెడ నిది, వాఁడు నిర్జ్ఞ
తుం డనుచు మాలికాలంకృతులఁ బొనర్చి
పేర్చి యప్పండితేడ్యుల వేగ మేగె
లోనికికొ గృహకృత్యముల్ పూని తీర్ప.

అట్లు లనోన్యవిజయసక్తాత్ములై వి
వాద మొనరించి మించి రప్పింపితచరితు
లతికుతుకమునఁ గన విన నంబరస్థి
తిం దలిర్చి బృందారకబృంద మెల్ల.

శంకరమండనుల వేదవాదము

అఁకె సదస్యలోకకృతహర్షనినాదము స్వీయపక్షసా
క్షీకృతసర్వవేదము నికృతవిపక్షవివాదభేద మ
స్తోకయశోద మా గృహీయతుల్ పానరించువివాద మట్లు ని
ర్మోకకనన్ని లింపగణమోదద మాత్మవినేయభేదమై.

అలరెఁ గడుంగడుక దినదినాధిగతాత్మవచఃప్రకర్షమున్
లలి విపులీభవద్విబుధనాథకులాధిపనన్నికర్ష మా
కలితకలానువర్షము స్వకర్తృకశత్రుజయేచ్ఛుత్పర్ష మి
మ్ముల నుపరుద్ధమర్షము సపూర్వ మవార్యము వాద మేదనై.

లేన మఱొండువిచారము
వే కొని తద్వశగచిత్తన్మత్తీయ వింజం
బాకిడినట్లు సభాస్థా
నీకము కనుఁగొనఁగఁ బోరి నెగడిరి వారల్.

ఇమ్మెయి దినవిధు లాహో
రమ్ములసమయమ్ములే విరామమ్ములుగా
నమ్ముండనమానులు తల
దిమ్మిన వివదించి రెన్నొ దినములు వరుసన్.

పెరయరై రి ఖండితముల్ పొనరుచుచుం బ
రస్పర మ్ముత్తరమ్ము లా బ్రహ్మశంక
రానువాదము లొకనాఁడయేని స్వేద
కంపగగ నేక్షణాదివికారములను.

మండున పరాజయము

ఇమ్మొయిఁ దతశ్రుతిస్మృతి
సమ్మత మప్రతిమయు క్తిసహిత మ్మతిపా
ర మ్మమ్మస్కరివాగ్గుం
ఫమ్మన కచ్చెరు వెనసి సభానదులు కనన్,

ఎలయుడు హ్లాసత మండన
గలవిలసత్ప్రసవమాలిక, యిరువురఁ గరం
బలర సరసవాణి వెనం
బిలిచె సరసవాణి లెండు భిక్ష కటంచున్.

ఈనెఱిఁ గని యోటమి నది
యేనాడును నిదుర నేని యెఱుఁగనిసూరీ
శానుడు మండనుఁ డవనత
మానసమున బదులువలుకఁ డరనిముసము తాన్.

మండున కృత శంకర స్తుతి

మండనుడు బుధేన్మండల
మండనుఁ డభిమాన ముడిగి మస్కరిమణికిన్
దండప్రణామశతము ల
ఖండమ యా భక్తియుక్తిఁ గావించి వెనన్,

నిటలతటిఘటితాంజలి
పుటియై నమితోత్తమాంగభూయిష్ఠత న
న్నిటలాక్షనదృక్షుని యతి
నిటులు నుతించె నచటిబుధు లెల్లరు నలరక.

అరయ జగత్ప్రసూతివి నిరస్తనమత్వసమున్నతత్వభా
స్వరుడవు బోధమాత్రతనుశాలివ యయ్యును మాదృశాబుధో
త్కరపరిపాలనాభిరతిఁ దాల్చి తలిర్చితి విట్టిరూప మం
చరసితి నిష్ఠు నీకృప ననంతగుణా, యతివంశభూషణా !

అనఘ! త్రయీశిరోభ్యుదిత మైన యనూనపదమ్ము తత్త్వమ
స్యనుపెనుఖడ్గముం గొని దయామతి నోమకయున్న నీప పృ
థ్వి నిలువ నేర్చి వేర్చెడిదె వేగమ సాగతదుష్ప్రలాపభీ
జనకతమిద్రకూపమునఁ జాలునఁ గూలి లయమ్ము నొందకే?

అరయక స్వప్నమునందు డస్సి కను సౌఖ్యం బంది పై నిద్రఁ గ్ర
మ్మర మేల్కొంచి నుఖించుమూఢజనుఁ డాత్మం బొల్చి తే జాగర
త్వరతికొ నిక్క మటంచు నెంచుగతి ముక్తత్వం బనం బల్కు న
శ్వరలోకాంతరలభియే యని జడవ్రాతంబు మోహావృత్తిక.

పరగురు ! త్వస్మృదుపదతా
మరసాహితచిత్తవృత్తిమహితులు మాయా
వరణవివర్జిత లవ్రటం
బరిహాస మొనర్చుచుండ్రు వారలఁ గనినక.

కలనై నన్ విను భేదవాదిజనతోక్తన్ ముక్తి నుంకింప నేఁ
దలఃపంగా; నది లబ్ధ యైన భవబంధచ్ఛేద మేనాఁడునుం
గలుగఁబోదు; భవత్ప్రణీత యతిముఖ్యా ! తత్స్వరూపంబు వా
క్కులకే నందఁగ నీదు, తా దయమెయిం గూర్చుం బరానందమున్.

పూనిక హెచ్చు వచ్చెఁ గని మున్ను మహాబలసూతి విష్టవే
శానునెలంత రక్కసులచానలమధ్య ననర్చుదానిఁ దా;
రాణ నవిద్య నా గడుసురక్కసి మ్రింగినయీశు బాజ్జ న
ద్దానిద వ్రచ్చి తెచ్చితివి త్వ న్మహిమంబు ననంగ నేరికా?

అతితరతేజ ! పూజ్యకపిలాంబకపాదకణాదనాదు ల
వ్రతిమమనీషు లెల్ల శ్రుతిభావవినిర్ణయమందు నొందుచుం
ద్రతులము మోహ, మట్టియెడ, నన్యుఁ డెవండు నరుండు నేర్పుఁ ద
త్కృతికి శివాంశమో యన ట్టితిం జనిఁ గాంచిన నీన కాక తాన్.

అమృతంపుంసానఁ జిల్లి కుల్కు భవదాస్యాబ్జప్రరోహస్మహాః
త్తమవాగ్జ్ఞంభణరశ్మిపుంజ మిటు లేదన్ వ్యాప్తకాష్ఠాంత మై,
యమి! నేర్చున్ భువి నూఁదఁ జిత్తమలినత్వాపాదకమ్ముల్ సుదు
ర్దమముల్ గౌతమకాణభుజ్మఖవచస్తామివ్రముల్ పాదముల్.

అవలిప్రుల్ ఖలు లీశదూషకులు మాంసాహారు లల్పజ్ఞు తౌ
యవనాధీశులఁ గొల్చి నీలుజడపూర్ణానంత యేడా? యిఁకే
డ విముక్తత్వము? నా భయం బెనయఁ జూడ న్వచ్చుటన్ దా త్వికుల్
భవరూపా! నినుఁజూలుశంకరు లిలం బ్రధ్వస్తపాపాంకురల్.

అలరఁగల వెట్టు లలుపులవ్యాఖ్య నెడు
విసముతాల్పులకాటుల బిద్దనున్న
యాగమము లాత్మవిధృతాశయత భవద్వ
చోఁమృతప్రసేకమ్మున నేమిఁనెడ?

యతితిలకా! నికామము భయంకర మా భవతిగ్మరశ్మిర
శ్మితతిభవమ్ము తాపము శమించి రహించెడిదే ప్రచార మా
యతము త్వదు క్తనూ క్త్యమృతహస్తసుహస్తకృత మ్మ దెల్లచో
నతుకకయున్నఁ గ్రన్నన మహార్తి జగమ్ములఁ ద్రోసిపుచ్చకే?

నెమ్మిఁ గర్మంది! కర్మయంత్రమ్ము నెక్కి
మానిసీముఖరూఢాభిమానయుక్తి
ఘోరసంసారవాపికఁ గూలిననను
నుద్ధరించితివి నుడిచేయూత యొసఁగి.

వెనుకటిపుట్టునందు నతివేల మఖండము నై ననిష్ఠ నేఁ
బానరిచియుంటి దుష్కరము పుష్కల ముగ్రతవమ్ము సుమ్ము. పా
వనములు నీదుపాదనవపద్మము లగ్గము లొనె యట్లు నే
యనియెడ నంబక ద్వయికి హంసపురోగనమర్చ్య, శంకరా !

శాంతిప్రాక్కృతబీజముక్, దమవలాశ, మ్ముగ్రసీరాగతా
త్యంతోత్తాలసుసాలజాలము, తిఠీఁజ్ఞాననూనమ్ము, సు
స్వాంతై కాగ్ర్యమరందపూర, మతులశ్రద్ధాఫల మ్మా భవ
త్కాంతోక్తిశ్రవణమ్ము నేటి కొదవెంగా తొంటిపున్నెమ్ములక్.

సురలకుఁగూడఁ గూర్చి పోలుచుం బురుహార్థము లితఃపూర్వ, సము
ద్ధరణ మొనర్చి పేర్చు భయదంబు భవాంబుధిఁ గూలి కూలనౌ
నరులను దావకీనకరుణాసురసోర్మిభవ్యదృష్టిని
ర్మరణి; మునుంగుచుం ద్రనఘ ! సంతత మందుఁ గృతార్థు లరిమె.

సంయమికులసోమ ! సంతతత్వద్రూప
చింత సంతానసత్తి తిరుహంబు,
పరపదప్రద ! భవత్పదపంకజద్వయా
స్వహనందనం బది నందనంబు,
హంసాదికార్చ్య ! త్వదారాధనాదినం
కల్ప మపు ననల్పకల్పవల్లి,
నిర్గుణా, గుణపూర్ణ ! నీభవ్యగుణగణ
వర్ణననిరతియే స్వరది యపు,

బూజ్యపద ! నీదుపాదసంపూజనంబ
కనుల కగ్గమై తనరుస్వర్గంబు కాన
కసవుకన్న లఘువుగ స్వర్గము నదృశ్య
మును ద్వదీయులు నిరసింతు మనసులందు.

కావున నే ననూన మయి క్రాలువిరక్తిని బుత్త్రదారవి
త్తావనధంబులం బనుల నార్తిదముల్ గృహమేధికర్మముల్
వే విడనాడి వేడితి లలికభవదంఘులె దిక్కటంచు, నక
పావనమూర్తి! ధ్వస్తభవపాశునిఁగాఁగ ననుగ్రహింపవే.

కేవలమర్హమాత్రం డపకీర్తికరుండు శ్రుతిస్మృతీతిహా
సావళి కజ్జఁ డీజడుఁ డటంచుఁ దలంచి భ్రమించి తెంతయుం;
బావితవిప్రపావళి! భవచ్ఛరణాంబుజదర్శనంబునకొ
వావిరి మోహ మేపట శుభంబు పదంబు గనంగ నైతి నూ.

అజ్ఞానంబున సంతిమాశ్రమము నింద్యం బంచు వాదించి స
ర్వజ్ఞుఁ డూరితి నిన్ను, మన్ననమెయిం బాలింపవే వేగ; నీ
యాజ్ఞాపాలుఁడ శిష్యుఁడం; గరుణ సంన్యాసంబు నిప్పించి నా
యజ్ఞానాంధతమ మృడంపఁగదె శుద్ధాద్వైతబోధద్యుతికొ.

మం డ సు న కా శ్ర మ ప్ర దా న ము

ఆతీరునఁ బ్రార్థించిన
నాతాపసమణి ప్రహర్ష మందుచు వానిం
బ్రాతి సురేశాభిఖ్యా
ఖ్యాతుఁ బొనర్చె నొనఁగి చరమాశ్రమపదముకొ.

ది గ్వి జ య యా త్ర

మండనపండితప్రవరమాన్యు ననూనవివాదవైఖరిం
గండరగండఁడై గెలిచి ఖండితదుర్మతమర్మకర్ముఁ డు
ద్దండవచఃప్రకారుఁడు విధాతృసుతుండు యమింద్రుఁ డంతటకొ
నిండినపేరిమి కొ వెడలె నిస్సులదేశకు దక్షిణాశకుకొ.

నలు వపు కమ్మతెమ్మెరల నల్లడలం బ్రనరింపజేసి యొ
ప్పులు గులికించుమంచివిరిపూవులగుత్తులలో మరందధా
రలు తమిఁ ద్రావి త్రావి మధురస్వరముల్ దగఁ బాడుతేంట్లపా
టల కిర వైన కానలబెడంగుల కాతఁడు మెచ్చెఁ ద్రోవలోకం.

అట మహారాష్ట్రముఖవిషయమ్ములం ద
మందధిపణావిలాసుఁడు మాన్యయశుఁడు
శంకరుఁడు నిజాశోష్యభాష్యప్రచార
మాచరించి రహించుచు నరిగి యరిగి,

శ్రీ శైల గమనము

అరవిరిమల్లెపూవుల నొయారము మీఱఁ గదల్చుగంధబం
ధురతరగంధవాహనున ధూతలసత్ఫలచల్లరీమనో
హరతరురాజరాజితము, హస్తీసుమస్తవిదారశూరకే
సరికులసంకులమ్ము, గిరిశ్రీప్రియ, మాయతకందరాధ్య మై.

అంబరచుంబిమహాశృం
గం, బంబుజసూతిసర్గకార్యకలాపా
డంబరసూచకసంస్థా
నం బపు శ్రీశైల మమరసంద్యుఁడు సేరెక.

స్వనదుత్తుంగతరంగభంగఘనమున్ సంపుల్లకల్వారవా
రనటన్మత్తసుమంధయప్రచయసంశ్రావ్యప్రియాలాపశో
భనమున్ సారసకూజితప్రచుర మా పాతాళగంగాధునిక
వినతుల్ శిష్యులతో వగాహమును సల్పెం దా గిరీటకల్పిఁడై .

ప్రణమత్సాధుసమూహానంసరణరూపక్షోణిదృష్టిజభ
ర్జను, మోక్షోమృతపంపదార్జను, సతప్రాతార్జనున్, మల్లికా
ర్జను, శ్రీమద్భ్రమరాంబికాననసరోరుణ్మృతపుష్పంధయే
శుని, శ్రీశైలనికేతనుం గౌలిచై బూజ్యం డన్లు సచ్చాక్షుఁ డై .

నవమాకందముఖోన్నతక్షీతిజకృష్ణహాదినీతీరభూ
మి విశాలమ్ము శిలాతలమ్మునన పేర్కిం దా సమానీనుఁడై
చవు లూరన్ నిజభవ్యభావ్యసరణిన్ సారెం బ్రబోధించి మిం
చె వినీతాంతవసాగ్న్యవర్గమునకున్ శ్రీశంకరుం డయ్యెడన్.

అట నటం గల పాశుపతాదివిమత
వాదుల మెదలఁగా నీనివాదమున వి
జితులఁ బొనరించి నిజగురుమతకృతాదృ
తుల నొనర్చి పేర్చిరి వినేయులును లలిని.

సన్న్యసించి యాదిమగురుచ్చాత్రస్మృతి
నాశ్రయించియు నను వపు నన్యసరణిఁ
గై కొనియు వారు కుమతాంధకారదూరు
లై వెలింగి రదై వ్వితబోధార్కదీ పి.

అడఁగెఁ గణాదనాదినిగమాతిగవాదము రాక లెక్కకుం;
జెడియె మతమ్ము కాపిలము; శీర్ణము లయ్యెను శైవశాక్తముల్;
పొడ వడఁగెం గుమారిలనుబోధితపద్ధతి; వైష్ణవమ్ము దా
మడిసెఁ బులుంగు లే కనుపమానము శంకరువాదముద్ధరిన్.

సద్యస్కాలమ విచ్చి యాపటి ప్రణవం బొనుగా కెట్లు శ్రీ
విద్యాశంకర దేశికశ్రుతిశిరోవిస్తారదుస్తారవై
శద్యాను త్తమభీదవాదతపనస్సార్వకాశంబు తాఁ
జోద్యంబై నలుమూలలం బటవ నెచ్చో నిల్చు దుర్ధ్వంత మై ?

గో కర్ణ తే త్ర గ మ న ము

విదితయశోధనుల్ నిగమవేత్తలు ఛాత్రులతో ననూనమై
పొదల ముదం బెదం గదలి పూజ్యపదుండు గురుం డఖండశ
ర్మదములు తీర్థరాజములు మార్గమునం గల యన్ని చూచు చా
డఁ దనరుదుర్మతమ్ముల నడంచి, నుతించుచు దై వతమ్ములఁ,

కలుషపంకప్రదిగ్గులు కలిజనముఁ

పేరిరాకాసిమూఁకలబారిఁ బడక

ధాత దాఁచియుంచిన మంచి ధర్మపేటి

యర్ణవాభ్యర్ణ గోకర్ణ మలరఁ జేరె.

గో కర్ణ తే త్ర గ మ న ము

సామజ్యత్తిక్తప్తపటు, సామెయి కోమలిగాఁ గలాని, సౌ
దామిని మించుక్రొంజెడలదాలుపుఁ, గాలిమ నొప్పుకంటపుఁ
సామిఁ, బ్రపంచనాటకముఁ జక్కఁగ దిద్దెను సూత్రధారి, సత్
జేమదు, గోశ్రవఃపురనికేతను, నీశు నుతించె నీమెయిఁ.

తామరచూలి, మేలివిరితామరహాకిలివేల్పు నిచ్చ ను
 శ్రీమహిమాభిరామములు చింత్యము లెస్వనియడ్లు లన్న కెం
 దామరదోయి స్వీయము మనమ్మునఁ గొల్పుచుచుందు యెందుచే
 భామహానీయమస్తక ! అకల్మషభక్తి భజింతు నిన్ భవా !

తలఁతు నీరూపు నీరదాద్వైతవాద
 చతుర మొకవంక, వేటొకచక్కి నూత్న
 చంచలాలతాసాధితసంప్రదాయ
 పరిసమర్థనాదేశికవరము పరము.

అల డాచక్కిఁ జివుర్చునగుతతిత్పణ్యన్ మొక్క నుద్యుక్తమై
 వలకేలం గిలిగింతలాడు మృగశాబ మ్ముప్పఁగాఁ జేయ నొ
 ప్పల, నన్యోన్యరుచిప్రరోహకలమమ్ముం గోరి కారాడురా
 చిలుకన్ వేటొకకేలఁ బూని సిరి మించే నీదురూ పెంచెదన్.

మాంగళదేవీగళగత
 మాంగల్య మెవానికంతమధ్యతలగత
 మ్ముం గరముం గడుఁ గుంత
 మ్ముం గావించె నతనిఁ బరపూరుషుఁ డెలఁతున్.

అని యిమ్మొయిఁ ద్రిగుణాతీ
 తుని గోకర్ణేశు సుమహితు నుతించి సుధీ
 మణి శంకరుఁ డాక్షేత్ర
 మ్మున నిలిచెన్ మూఁడు నాళ్ళు ముద మెదఁ బొదలన్.

హరిహరక్షేత్రగమనము

తమి వైకుంఠముఁ గైలా
నము నొకచోఁ గూర్చె నొక్కొ జలజజుఁ డన స్థా
నమ యై హరిహరులకు జే
త్రముఁ దదభిఖ్యం దలిర్చుదాని బిరాసక,

చేరి, మీటి తా నపారకృపారస
మేదురమున మొనయునాదరమున
దూరితశ్రితార్తిదోషు శ్రీహరిహర
మూర్తి వినుతుఁ జేసెఁ బూజ్యసదుఁడు.

హరిహరస్తుతి

పరమము, భూతహృత్కుహరవాసము, సోమకలావిలాసముకొ,
వరకరుణారసాకరము, భవ్యము, గోకలనాప్రవీణముకొ,
సరసిరుహోద్భవాద్యమరసంస్తుతపాద, మనాదిసిద్ధ మా
హరిహరిసంజ్ఞకమ్ము సుమహత్తరతేజము నాశ్రయించెదకొ.

త్వర నవిపాదియ యై మం
దరాగధరణప్రవృత్తి దనరి నిలింపొ
త్కరముల కమృతము నొసఁగిన
ధరలీలోచితమనోజ్ఞ తనుఁ డోముత నకొ.

మహిమోల్లాసకతావిధానమునసామాన్యము మాన్యత్వ మొ
ప్పహితాత్మీయమహారీహర్త యపుచుక భాసిల్లు నుద్యద్యశో
వహు దుర్వారపరాక్రమక్రమునిఁ గ్రవ్యాద్వారముం గ్రోధవ
హ్ని హుత మ్మాచరియించి మించిన వరాహీశాంగునిం గొల్పెదన్.

మెఱసి కేసరిత్వస్ఫూర్తి మివుల, సనిమి
షద్విషత్కుంజరునసుశ్వసనము లూడ్వ
లావరి యయి ప్రహ్లాదవిలాసకార
ణుండు పంచాననుం గొల్తు నిండుభక్తి.

వామనయనుపే రొప్పార బల్కుపాహ
రణముకొఱ కుదితుఁ డయి చర్మము దాల్చి
పొల్చి కాంతారహితవృత్తి భారితప మొ
నర్చినప్రథమాశ్రమివరు నర్చనేతు.

ప్రథితబలుఁడు, ప్రోద్యత్తరవారి, శీత
కరకలాస్ఫురితుఁ డెవాఁడు కనలుకొని భ
యంకరాయోధనమ్మన నర్జునుం బ
రాజితుం జేసె నతఁ డవుఁ బ్రాఁపు మాకు.

ఒగి నలీకభవమున నిజోరుతేజ
మునన కామద్విషు దళాస్త్వం గినుకపేరి
చిచ్చునన్ భస్మసాత్మతుఁ జేసినగడు
సరి ధరాత్మజోరోజోష్మసాక్షి నెంతు.

తలఁతు నుత్తాలకేతుని, ధర్మమూర్తి,
శుద్ధు, రోహిణీశానిశచుంబ్యమాన
మస్తకాన్వీతు, ధూతసమస్తకలుషు,
దివ్య, హాలాహలస్వీకృతిప్రవీణు.

వంద్యు, నాకలితాహితాషమ్ముగాఁగ
సంతికస్థవినాయకు, నభికలాప
భూషుఁ, బూతనామోహికపుణ్యచిత్త
వృత్తి, సుద్వృత్తదమను, సర్వేశుఁ గొలుతు.

క్రతువిద్వేషకృతాదరు
జితలతికాంతాన్తు) బోధశేవధిఁ గరుణా
వృత్తి సంప్రతీతసర్వ
జ్ఞతాభిరాము సతసోము సన్నుతిసేతుక్.

పాసి మనోవిషయత్వము
భాసిల్లుతమోనిహంత, వరవాహు, సదా
వాసకృతాశయు, ధర్మార్థ
భ్యాసు, సభవుఁ జేరు నాదువందసశతముల్.

మూ కాంబాదర్శనము.

ఆ యతిలోకకలానిధి
పాయక ప్రణమిలి వృషాకపాయీపదస
త్తోరుహంబుల కమలా
ఖ్యాయిని మూకాంబ యున్నయయ్యెడ కెలమిక్ —

శృంగ గిరి ప్రయాణము

చని యయ్యంబికమృదుపద
వనజాతంబుల కెఱంగి భగవత్పదుఁ డొ
య్యనఁ గతిపయస్ర యాణము
ల నరిగె శృంగగిరికి నమలము యశ మలరక్ష.

భద్రదములు తుంగభద్రానవంతీజ
లముల మునుక లిడుచు నమలవృత్తి
నుగ్రతపము సలుపుచుండుఁ బేరిమి ఋష్య
శృంగమానివరుఁడు శృంగగిరిని.

అచట నభ్యాగతార్చావిధాల్పితసుర
కల్పశౌఖిశౌఖులు తటంకషముగాఁగ
నెల్లశౌఖులు నేర్చిన యీడ్వపదులు
కలరు వేలలెక్కఁగ; వా రగణ్యయశులు.

అట నశోష్యము స్వీయభాష్యమును శిష్య
వరుల కర్థి బోధించుచు వాసరములు
కొన్ని సన్నయావల సుధీసన్నతుండు
శంకరుఁడు సర్వభవనై కశంకరుండు—

శారదా ప్రతిష్ఠ

ఇంద్రవిమానసమానము
 సాంద్రశరచ్చంద్రికాస్రశస్త్రము ప్రాసా
 దేంద్రము నిర్మించి యొకం
 డింద్రముఖత్రిదశమండలేడితఫణిలిక—

సామవేదసన్నత భారతీమతల్లి
 నందు నెలకొల్పె; నాతల్లి యాశ్రితజన
 కల్పవల్లియై శారదాఖ్యం దలిర్చి
 నాఁటినుత నటఁ గనువిం దొనర్చుచుండు.

హస్తామలకచరిత్రము

పెరిమ మెఱయు మహాబలిపుర మనంగ
 నొక్కఁడు మహాగ్రహారాగ్య; మక్కడఁ గల
 కలిమి, విలసనమ్ముననిమ్ము, బలుకఁ గలుగు
 వలఁతు లేయెడఁ గనరారు కలికమునకు.

ప్రతిగృహమ్ముననుండి వెల్వడెను హోమ
 ధూమములు కెలుకుల నింప దొరఁకొనినవ
 రీమళముల బర్హిర్మృఖశ్రేణిమాన
 సములు మ్రుచ్చిలి యయది ప్రశస్తి మెఱయు.

ఎలసి యలంతియంతరము నెట్టులొ కొట్టికలోనఁ జూన్చి కా
భులు తనచేత క డ్డొకరుఁడుం గనుపింపనియట్లు సేసికోఁ
దలఁచి యకాలమృత్యు వెయిదం బఱతెంచియ పాతె నూరి కా
వలనన యుండి తొ నచటిపాటులఁ గాంచి స్వధర్మనిష్ఠులన్.

నృపపూజ్య లవిచ్చిన్నా
గ్నప్రసాద్ధిపరతంత్రు లాగమోపాధ్యాయుల్
క్షుపితాఘులు కల రుద్రీ
సువర్ణ లీర్వేలతెక్క చొప్పడ నచోచ్ఛన్.

చెలఁగి నభిముమధ్యమున శీతమయూఖుఁడువోతె యామినిన్,
లలితము తారహారమున నాయకరత్నము నూత్నమట్లు, చ
ల్వలదొరతాల్పు గల్లదొరపట్టియుఁ దోడుగ నూరిమధ్యలో
నెలకొని భాసిలం జలుపు నిస్తుల మా మహితాగ్రహారమున్.

ప్రథితప్రభావవైభవం
డధీతనిగముఁడు ప్రభాకరాఖ్యానుండౌ
సుధి గలఁ డాపురి; నాతఁడు
యథావిధి నొనరిచెఁ గ్రతువు లతులయశుండ్డె.

ఎఱుంగఁ డెందు నొకించుక కొఱఁత యనెడి
నుడియ యాధ్యుఁ డాతఁడు, కాని యుడుగ కెడఁదఁ
గుమిలిచనుచుండుఁ దన కన్నకొడుకు ముగ్ధ
చేష్టుఁడు జఘఁ డనుదురంతచింతఁ దవిలి.

తనుజుఁ డతఁడు కనఁడు వినఁడు
కొనం డడుగఁ డిడఁ డెఱినిఁ గూర్చుండినపా
టన నవ్వను దలపోయును
దనలోఁ దాఁ గనులు మూసి ధ్యానించు నెదో.

మారుఁడు రూపమున, సకూ
పారుఁడు గంభీరతం, దివాకరుఁడు రుచిఁ,
ధీరత శైలము, తాలిమి
ధారణి, యాహ్లాదకతను దారాధవుఁ డా.

సహజమో, చెడనడఁచెనో గ్రహ మెదేని,
పూర్వకర్మఫలంబో స్వపుత్రుజడత
యెఱుఁగ నేర కతం డగుపించునెల్ల
పండితులకును జూపుచునుండు వాని.

తివిరి భావ్యప్రచారమ్మతీర్పుఁ దొడిగి
వచ్చి నిసి వినేయులతో దేవలమునందు
విడిసి యున్న శంకరుకత విని బిరాన
తొకికక్రియాపరుఁడు ప్రభాకరుండు—

తనదునలవాటుఁ బాటించుచును దనూజుఁ
గొనియ పనివిని శంకరగురునియడుగు
దమ్ములకు మ్రొక్కి మ్రొక్కించె తనయు చేత.
ఆతఁ డాతనియడుగుల నట్టె వ్రాలి—

కదలఁడు మెదలఁడు లేవం
డెది యాడఁడు తనజడత్వ మిట్టిద యనుచున్
విదిత మొనరుఁగ నన
వదలక యవి పెద్దప్రొద్దు పడియుండె నటుల్.

అంతఁ గొంతనడికి నెంతయు నిడుదలు
కనులకొలఁకులందుఁ గడు విడవడి
జాలుగొనుకృపారసంబుపూరంబున
మునుక లిడుచు లోకపూజ్యపదుడు—

కమలకోమల మఖిలలోకప్రకామ
కుశలకరణప్రళ సము కూర్చుహస్త
మునన నిమురుచు వానిమై మొనయుకూర్చి
వత్స! లె మ్మని లేనెత్తె నదల జడత.

అత్తటినిం జివు రెత్తి యు
పాత్త మ్మయిన వినయమునఁ బాణిపుటంబుల్
బత్తిని మోడ్చి ప్రభాకర
విత్తల్లజుఁ డిటులు వలికె వేదగురునకున్.

విదితప్రాభవ ! వింటె, వీనికత, ప్రాపింపం జడత్వం బిటుల్
పదుమూడేడులయూడు పైఁబడియె, నేర్వంబోవఁ డర్థం బొకం
ఁడు, దయారయ్యె నిపాదుడట్లు, తొలిపల్కుల్ దవ్వు లివ్వనికిం,
దుది నెట్లో పొనరించినాడ వసుగున్ పోనీక బ్రాహ్మణ్యమున్.

బుడుతల్ తోడిదయిడువారు పిలువం బోనంప క్రీడార్థ; మీ
జడిమం గాంచియ వారలెల్ల రోక్షంఁ చామోద బాల్పడ్డ బ
ల్కండు, కిన్నం గొనం డింతయేని; నెపుడుం గాంక్షింపంపం గ్రొత్తతొ
నుడుపుల్; వర్షము శీత మాతపము చా నోర్చున్ వినస్తుండ యె.

తనలోఁ దా నగికోంచు గాంచు దెనలన్, ధ్యానించు, మానించు, బ
ల్కును నెవ్వారలొ మ్రొల నున్నయెటు, లక్షుల్ మూసియూపుండలన్,
జను నొక్కండ యెచోటికో, కునుచు నిష్ఠింపైన గాకున్న, మ
న్నన గూర్చుండు నొక్కొక్కవేళ, బుధు లన్నన్ నచ్చు బర్వెత్తుచున్.

సుప్తడింభకముఖబింబచుంబనంబు
విధి వృథా జడు నివ్వని వెంటన కొని
తిరుగుచుందు నాకన్నకొమరు డనుతలఁ
పునన; యున్న నే తెన్నున గనలుకొనను.

శ్రీదులు, కాలత్రయగతి
వేదులు, గతవిబుధమూర్ఖభేదులు, భగవ
త్పాదులు, వేదజ్ఞుల కే
వేదం జూపితి బలుపుర కివ్వని జపన్.

కాని యవ్వార లేరు నివ్వనితెలుగు
నెఱుకపఱచుమేరక నేర; రిపుడు నాదు
పున్నెములు పండె మీకూర్చి నన్ననగుచు
లోకగురుడు చీరి జడబాలునకు ననియె.

పొడ వడంగి డాంగ నొడలికాంతులు పొంగ
గప్పువడినయగిచొప్పు చొప్పు
డంగ జడునివసు వడర మెలంగెదు నీ వె
నడవొ వత్స ! వాస్తవమ్ము సెపుము.

పాలివో నొండుకతమున వి
కలమై కలరూఢి యాగికకలాపము ము
న్నిల జడభరతుడటు పొడమి
అలరెడు యోగి వసుకొందు నన నాతఁ డనుక.

శమభూషా ! విను, కాను నే జడుడ; మత్సామివ్యవృత్తి నమ
స్తము వర్తిలు జడమ్ముగా, జపనిధీజాడ్య మ్మపాస్తమ్మ వే
గమ యకా; నూర్ములు భావమట్కువికృతుల్ గైకో కగమ్య మ్మనా
ద్య మనంతమ్ము సుఖై కతానము పరమ్మా తత్పద మ్మేను సూ.

కొని లొకచేష్ట కినుడటు
మనోంబకాదిప్రవృత్తిమహితనిమిత్త
త్వనిరతి, మిన్నటు మెయితి
గొననియజప్రోవలబ్ధిరూపాత్మఁ జుమా.

అనలు వెచ్చందనమ్ముమచ్చున మనోము
ఖము లబోధాత్మకము లవికంపున నిత్య
బోధరూపు నెవ్వనిఁ జేరి పాలు పెలయు, మ
హాత్మ ! నిత్యోపలబ్ధిరూపాత్మ నేన.

విను మాభాసక మద్దం
 బున మొగమునకన్న వస్తువు మఱొక్కరుఁ డుం
 డనిమాద్రు జిదాభాసుఁడు
 కనఁబడు జీవుఁడు తనువుల, ఘన మయ్యాత్మక.

పొరయ దెట్టికల్పనము మోమున కెవేళ
 నద్దమే లేమి నాభాస మసలె సమయు
 భాసిలు నుపాధి సెడ నిరాభాసుఁడై యె
 వంఁడు నయ్యాత్మ నేన యఖండతేజ !

ఒగి మనశ్చక్షురాదివియు క్తి నొప్పు
 గొని మనశ్చక్షురాదికమున కెవాఁడు
 తా మనశ్చక్షురాదియై తవులఁ బోవ
 డామనశ్చక్షురాది కయ్యాత్మ నేన.

తా స్వతఃశుద్ధచిత్తుఁడు, ద్వైతరహితుఁ
 డుం బ్రకాశస్వరూపకుఁడు నయి యినుఁడు
 నీళులంబోలె బెక్కుచందాలఁ దోచు
 నాచిదాకారుఁ డాత్మ నే నవుదు ననఘ !

జలదచ్చన్నుఁ బ్రభాకరు
 జలదనిరుద్ధాక్షిగతులు జడు లప్రభునిం
 బలె మాయావృతు లెవ్వని
 నిల బద్ధునిగాఁ దలంతు రే నయ్యాత్మక.

అలర సమస్తవస్తువులయం దనయ మృనపాయియై ప్రవ
ర్తిలుచు నెవాఁడు వస్తువితతిం దవులంబడఁబోఁ డవిక్రియా
కలితుఁడు చీడ్చునుం డఖిలకారణుఁ డాకస మెట్టు లట్టు ని
ర్మలుఁడు జగమ్ము తాన యయి రాజిలు నాపరమాత్మ నేను సూ.

మణుల కుపాధికల్పితముమాదిరి, భేదము భీకృతమ్మయై
యెనయును జిద్ధనుం డెనని, కిందునకుం దరలంబు లంబులం
దునయటు దోచుఁ జంచలత, నూల్కొనుకొర్కి ననేకరూపుడై
మొనకొను నద్వయుం డెనఁడు పూర్ణత నాపురుషత్త్వం డేన కా.

విన నిటు వల్కు నంచితవివేకధనుం డవనీనిలింపరా
టనయునిబ్రహ్మవేత్తృత కెదం గడు నబ్రము సంతసంబునుం
బెనఁగొన దేశికేశుఁడును స్వీయశుభంకృతిశ సమైచే
యి నిడెను వానిమస్తమువయి 'భవ బ్రహ్మ పర' మ్మటం చొగి.

కొని శ్రమణేశునవిద్యా
ప్రణాశ మాశీస్సు చనె బ్రభాకరనూనుం
డన కెది బిరబిర నిరవున;
కను సంత యతీంద్రుఁ డాధరామరున కిటుల్—

అనఘా! ధన్యుడ వైతి, వీతవిషయవ్యాపారు బ్రహ్మణ్యగ
ణ్యుని వీనిం బడయంగ నోమితి స్వసూనుంగాఁగ; నభ్యస్తముల్
మునుమున్నే కల యెల్లశాస్త్రములు నామూలాగ్రముల్ వీనిచే;
ధనధాన్యాదుల దేహగేహముల నొందంబోఁడు మోహం బెడక.

నిరతముఁ బరవస్తువునం
 ద రమించుచునునిశి మనము తనువిస్మృతిచేఁ
 బొరసినజడిమం బలుకఁడు
 పరికింపఁడు వినఁడు గొనఁడు పడఁడు త్సుధార్తిన్.

ఏతాదృశు నవధూతన్
 ధూతప్రాపంచికసుఖదుర్వాసను నం
 పూతాత్ముని నీదుతనూ
 సూతిన్ నావెంటఁ బనుపఁ జూచు మీరక సుధీ !

తనుధనగేహాదికసం
 జనితము విముఖత కతముగ జడిమం గొనునం
 దనుఁ డీతఁడు నీ కేలా ?
 పనిఁ గొని నాతోడ లోకభవికకరుం డా.

అని యొడఁబడినయవ్వానియనుఁగుకొడుకుఁ
 గూరుచువినేయునిగఁ గొనె గురువరుఁడు, వ
 లుకుటఁ దత్త్వము హస్తామలకమురకము
 సెలఁగ హస్తామలకనామకలితుఁ జలిపి.

అ న ఁ ద గ రి చ రి త ము

అనయము గురునరునిచ్చకు
 నెనయపుజాడం జరించు చేనాఁడుం ద
 ప్పనిధర్మపుష్పానఁ దపు
 వినేయుఁ డొకరుఁడు గలండు ప్రియుఁడు గురునకున్.

అచలతోన్నతతాతినత్వాపులందు
గిరి యయి పొడముజడిమ నెల్లరకుఁ గూర్చి
పరఁగు టానంద మానందగిరి యనఁబడి
తోలుత, నాతఁడు తుది నొండె దోటకాఖ్య.

మునిఁగి యేటిలొ యమింద్రునికన్న మునుమున్న
సమ మున్నతము వరాసనము గూర్చు;
నవరించి యుంచు నాశ్రమధర్మమింత పొ
ల్వోనితీరునన పల్దోముపుల్ల;
గురుఁ డొనరించి స్నాన మరుదెంచులోనన
చేర నిండఁగఁ బువు లేరి తెచ్చు;
సుసమాహితము చిత్త మెనఁగ దేశికసార్వ
భౌమోపదేశశ్రవణ మొనర్చు;

గాఢులఁ బడఁబోనిలీల నా నీఘలు
శంకరచరణాబ్జనంస్పర్ణాప
రాయణతన యుదుకు ర క్తశాటిని; నిశి
నడుగు లొత్తు నతఁడు బడలిక నన.

చాయ యినునిజాయ, మాయవేరిటివేర్చి
సాసివాతఁ బడుససదులపాలి
మంత్రగాఁడు శ్రవణమండలాఖండలు
ననుసరించె నతఁ డనల్పభక్తి.

అనఘయగుండు శంకరుడు నాతనిసేవల కెంతయేనియుం
గొని యరుసమ్ము నెమ్మది, నకుంతనిరూఢినిఁ బ్రాధి నేలి లో
కనికరశంకరత్వమువికాసవిలాసమునందు, శిష్యుఁ డా
తని కుపదేశముం జలిపెఁ దార్కొనుకూరిమి నెల్లశాస్త్రముల్.

శంకరదేశికేశవిలసత్కరుణారససారమే నిరా
తంకనిరూఢిఁ గూరిచినధన్యత కెంతో విధేయుఁడై, వడిక
సంకటముల్ దొలంగి చన సంస్మృతితో, గిరి వేదమస్తసా
రాంకితవాక్పరంపరల నాదిగురుక వినుతించి మించుచుక-

పరఁగుభక్తిఁ బెంచి పరగురుపదసరో
రుహములకొగి మ్రొక్కె, మహిమ కెక్కె.
ధన్యతముఁ డతనివదనగవ్వారమునుండి
వెడలినస్తుతు లెనసి వినక చెడమె?

అతిపారము ఘోరభవాప్యయవా
స్తతముకొ నుఖదుఃఖిర్ముఖంబు భవా
ప్యతిఁ గూలితి, నీమృదువాదములే
గతి యంటిని బ్రోవు మిఁకకొ గురు! నక.

కరుణానరుణాలయ ! క్రన్న భిదా
హరసూక్తి సరోజహితార్చి హృదం
తరమందలి మాయ యనంబడు దు
ర్భర మంధతమ మృడఁపంగదవే.

వటుసంస్మృతివహ్ని నవాక్చిరమా
నటు కాలిచి క్లేశము లక్ష పెనున
మొటపోటులఁ గా నులి మే న్నను న
క్కట ! నొక్కెడిఁ గాలుఁడు కమ్మరి తాక్ష.

అమరక్ష విషయంబుల నార్జవదూ
రమయా దరినిం దఱిఁ గ్రమ్మరఁ జ
ల్పి మనుష్యతనుస్థిరవృత్తి నుబ
ద్ధమతిక్ష విడునట్టిఁడె ధన్యుఁడు నూ.

పౌరయుక్ష భవమూలము వొందక దు
స్తరమోహతమోహతి సంతతమున్
పరమాత్మరతిస్థిరభావమునం
బరఁగంగలవాఁ డపవర్గము నూ.

వీతవికారు నఖంఘ ననం
తు ననాది నరూపు ననూనగుణుక్ష
గుణహీను హృదంతరగుక్ష నిరత
మ్ము నెఱుంగ నహ మ్ముని పోలు మదిన్.

అపు ధీవశమై ఘటికాదికృత
మ్ము వియత్తున కంబుజపూషులకుక్ష
భువనాదివిభేదజముంబలె నీ
కవికార ! బహుత్వ మపాస్తగుణా !

సులలితతోటకవృత్త
 మ్ములఁ దత్త్వము నెల్లఁ దెల్లముగఁ బాడుచు ని
 మ్మొలయుగిరిం గనులం గని
 జలజపదాదులు వొరసిరి సంభ్రమము మదికొ.

ఆ నం ద గి రి తో ట కా ఖ్యం ప ద యు ట

గురుకరుణాపాత్రుం డిటు
 గిరి తోటకవృత్తసమితి గిరికొనుశ్రుతివి
 త్త రహింపఁగఁ బాడుట ను
 ర్వర సార్థకతోటకాఖ్యం బ్రధితిం గాంచెకొ.

ఇమ్మెయి నమ్మస్కరిర
 త్న మ్మన్నిటఁ దనకు సవతు నాఁ దగు శిష్యుల్
 సమ్మతిఁ గొలునఁగ శృంగన
 గమ్మున నొకకొన్నినాళ్లు గడపెఁ గడంకకొ.

రహి మంథానగిరింద్రసంతుభితవారాశిభ్రమినిర్గళ
 ద్భహుళాభంగతరంగసంభవనుధాధారోరుబాహుప్రభా
 వహఫేనోపమసాంద్రకీర్తి విమతధ్వాంతార్యముం డుల్లస
 న్మహిమాఘ్యండు జగద్గురుండు మివులన్ భాసిల్లె సచ్చాత్రుండై.

తలఁపఁ బుమర్థంబులు, ప్రాఁ
 బలుకులు, భేదములు ముక్తవద్ధతి, నలువుల్
 నలువమొగము, లని హస్తా
 మలకాదులఁ బొగడుచుండు మాన్యు లెవేళకొ.

కాళహస్తి గమనము

అవెనుక వసుంధరావలయనిరామ

యంకరుండు గురుండు శంకరుండు

నటనుండి పయనమై యటనట నడచుచు

గామతమ్ములవారి, గాళహస్తి

జేరి శ్రీకాళహస్తి ప్రభుకూరిమి

బుండరీకాదికపురములం ద

శేషవిపశ్చిత్ప్రతోషితుం డయి యేగె

రామేశ్వరుం గొల్వ. రహిని నందు

మున్ను తీరనిపేనణమునకుఁ జని మ

తిభ్రమణమున వికలుండై దిగ్గ మరలి

సవిధమున కవుడెంచినభవనజాత

పదునిచే రచింపించెను బంచపాది.

శంకర దిగ్విజయము

అవల నచోటు వీడి వీడని శ్రుతిమతస్థాపనాదృతి నశేషాశావలయవిజయో
న్ముఖత ద్రుతగతిం బయలువెడలి శాక్తమతశకలీకరణంబును, సారస్వత
మతనిరాసంబును, వామాచారదూరీకరణంబును, పాండ్యచోళాదివిషయ
విశేషంబుల తైవమతనిబర్హణంబును, లింగమతభంగంబును, షడ్విధ
వైష్ణవమతనిహింసనంబును, సుబ్రహ్మణ్యక్షేత్రంబునఁ జతుర్ముఖమతా
ఘోముఖీకరణంబును, అగ్నిరవిమతనిరాకరణంబును, గణేశక్షేత్రంబున

గణేశమతప్రణాశంబును, కాలికమతనిర్మూలనంబును, గౌడదేశవిజయంబును, చారావ్వికక్షపణకజై నమల్లారివిష్వక్సేనమన్మథకుబేరేంద్రయమవాయువరుణమతధ్వంసంబును, శూన్యమతఖండనంబును, వారాహమతవినిహ్వంబును, సాంఖ్యగుణమతశోషంబును, కాపిలమతపాతనంబును, అణుమతచ్ఛేదనంబును, శేషమతభేదనంబును, చంద్రక్షపణకపితృమతభంజనంబును, బాహ్లికావర్తశూరసేనకురుకాశకరూఢాదినానావిధవిషయవిజయంబును, అర్హన్మతనిబర్హణంబును బేరిమిఁ బొనరించి మించి—

అ ద్వై త మ త స్థా ప న ము

భేదభేదకవేదగభీరవాద

భీకరుం డయి విమతులపోకడలను

దఱిమి యడఁచి మడఁచిన యద్వైతగురుఁడు

వసుధ స్థాపించి మించె నద్వైతమతము.

జలజాతప్రభవోపదిష్టము, సుదిష్టంబుం దదీయాత్మజావలి, వాల్మీకిముఖార్షి సంచితము, నద్వైతమ్ము శ్రౌతాధ్వ మిమ్ములఁ గాలించి విభేదవాదివచనంబుల్ పేరివౌ కంటకంబులు గావించె ముముక్షుపక్షనుగమంబున్ శంకరుం డీడ్చుడై .

ఇటు లాశావలయంబునం గనుల కెట్లే గానఁగారానటుల్ చటులద్వైతపథ మ్మడంచి విమలశ్రౌతాధ్వయాధ్వమ్ముప్రస్ఫుటరీతిన్ వెలుగొందఁజేసెఁ ద్రిజగత్పూజ్యుండు పెంజీకటల్ మటుమాయం బగుడున్ ఖరాంశుఁడు స్వశుంభ తేజ మె ట్లట్టులే.

పరమహంస సామ్రాజ్యము

మును పల నారాయణనిచేత నెలకొల్పఁ

బడి పరాశరుకన్నకొడుకు కొన్న

వర్ధనమ్మునకల్మి వర్ధిలి విమలమ్ము,

మహితవై దికధర్మమార్గమునకుఁ

దలపూవు, భారతీకులముగౌరవము మ

ర్యాదయుఁ దప్పఁ బో కవనిధవులు

మునుపటివారలు పనుపడునవ్యాసిఁ

బరఁగి, పరమగురుపదలసీతులు

హ్మనిలింపశేఖరులు రాజగురువరుల

చెప్పచేతల మెలఁగి, విశిష్టవృత్తిఁ

బేరుపడి, శ్రుతిస్మృతిసదాచారసరణి

నెఱిఁగి, ధర్మపద్ధతి వెలయించి రెలమి.

కులగురుసేవ లేమటక ఖ్మిణిపతిప్రసరుల్ పరంపరా

విలసిత మైన రాజపదవీరమునం దనరారి కత్తి వ

ట్టి లలి నడంచివైచుచుఁ గడిందిమగంటిమిఁ గానివారలన్

నిలుపుట ధర్మమార్గమును నిశ్చయ మన్నియుగమ్ములందునున్.

పరమహంసలు బ్రాహ్మణుల్ బ్రహ్మవిద్య

రులు జగద్గురువులు వార లలఁతి.బోక

మలసి పరమప్రమాణకోటుల నమస్త

మునకు ధర్మమూర్తు లనఁగఁ గొనిరి పెరిమ.

అమరై శ్రుమామండలమున
 సమయం బది పరమహంససామ్రాజ్య మనన్
 సుమహితవై దికధర్మము
 క్రమమున్ విపులీకరించురహి ధూర్వహ మై.

ఆసామ్రాజ్యము ధర్మ
 వ్యాసప్రాజ్యంబు పూజ్య మమరులకును నై
 భాసిల్లె నుల్లసిల్లుచు
 త్మోసురవాగ్దేవఖరీరమారాజ్యముగాన్.

ఏపారై నయ్యది కలి
 ద్వాపరములసంధియందు ధర్మజగు ప్తి
 శ్రీపరిపాటిః బ్రవృద్ధము
 రా పొరయక కొన్నివత్సరమ్ములు కలిలోన్.

రాను రాను మతాంతరాశ్రయముపేరి
 పెద్దరోగముబారిని మొద్దు లై న
 యేలికలయేలుబడిఁ బడి పీలిక లయి
 మూల మంట నశింపఁగాఁ బాలుపడియె.

మగధరాజులరాజ్యమ్ముమాట మాసి
 చన్నపిదప నేకలులదా సాతము
 శ్రుమకు నేర్పడినంతన నన్నగిల్ల
 సాగె భారతీకులకీర్తి, త్మోపగురుత.

లట్టితటి వేదచోదితమైన ధర్మ
మును బ్రతిష్ఠించి కలిమలమ్మునన పూయఁ
బడినపుడమి నముద్ధరింపఁగ యత్నిండుః
డవుచు శంకరగురువరుఁ డనతరించె.

వడుగై యెదవునేట, నెన్నిదిద యా వన్దంబునకొ వేదముల్
కడఁకకొ నాలుగు నేర్చి, పేర్చి, యతియై, కాశిం బ్రవేశించి, పే
ర్పడి విశ్వేశ్వరుకూర్మిఁ, గూరిచి మహాభాష్యాదికమ్ముల్, మదిం
దొడి యీనుకొ విమతమ్ములకొమడఁచుచుకొనూల్కొన్నవాదంబునకొ,

ప్రథితుఁ డతఁ డాశలం గెల్చి భారతోర్చి
యందు వైదికధర్మరక్షాదరమున
నలుదెసల నెలకొల్పి తా నాల్లు వీత
ములను నిలిపె శిష్యుల గురువులుగ నందు.

పీ త ని ర్మాణ ము

తవి తన పదునెన్నిదవునేట మాఘమ్ము
శుక్ల న స్తమియం దవిక్లబమున
ద్వారకాపురమున శారదాపీఠమ్ము
వెలయించి, యటఁ గరామలకనాము
నాచార్యుఁ బ్రతినిధి నాచరించి రహించె;
నిరువదిమూఁడవునేటఁ బువ్య
మాసమ్మునం బూర్ణిమ నమచ్చి బదరికా
శ్రమమున జ్యోతిర్మౌనమును, నందుఁ

దోటకాచార్యు శాసించె; దొడియిరునది
నాలుగేండ్లప్రాయము జగన్నాథమున వ
రలిచి గోవర్ధనమతమ్ము రాధశుక్ల
దశమి, నటఁ బద్మపదుఁ బ్రశాస్తం బొనర్చె.

ఇరువదై దేండ్లతఱి శృంగగిరినిఁ బుష్ప
పూర్ణిమం దమి శ్రీవీథమును నమర్చి
నిలిపె నందు సురేశ్వరు నిగమగురుఁ డొ
నరిచి నిఖిలభారతవర్ష గురువరేణ్యు.

పరమహంససామ్రాజ్యమ్ముపట్టమందు
నందుకొనుప్రౌఢి నభిషిక్తు నాచరించి
గురుకులేశు సురేశు శంకరగురుఁడు జ
గములచుట్టమయ్యె విమతతమ మడంచి.

మహితవై దికధర్మమార్గమ్మునకు నతం
ససుమమ్ము భారతీసంప్రదాయ
మును లెస్స విపులమ్ము నొనరిచి భారత
విపులలో ధర్మమ్ము వెలయుపేర్చి
శ్రుతులకు స్మృతులకుఁ జొప్పడి సరిపడు
వరుస సదాచారసరణి నేలు
నిర్మలాశయమున నిర్మితమ్ములు వీత
ము లవియుఁ గడు విభాసితెఁ బ్రశస్తి.

శృంగగిరిఁ గలట్టి శ్రీపీఠ మవ్వాని
యం దమందయశము నొంది దెసల
నవఘృణించె నెఱి సురాలయమ్మును సురే
శాభిపాలనమున శోభ పొచ్చి.

స ర్వ జ్ఞ పీఠ వృత్తాంతము

అమరుఁ ద్వీపవతిఁ ద్వీ
పము జంబూనామకంబు ప్రథితంబై. చే
శము కాశ్మీరంబం దు
త్తమ మవుఁ. గృతనవిధ శారదాదేవి యచోఁ.

మాంటపద్వారరాజముల్ మహితము లయి
నలువలంకుల నలువారు నాల్గు నలుమొ
గములవేలుపుకూరుచుకలికిమన్న
సరవి నెలకొన్నయాదివ్యసదనమునకు.

అం దమందము ప్రఖ్యాతి నతిశయిల్లు
సర్వము నెఱుంగనేరుచుసజ్జనాగ్ర
గణ్యునధిరోహణమునక కల్పితమ్ము
విశ్వవిదితము సర్వజ్ఞ పీఠనరము.

పెరయఁబోడు తత్ప్రవేశమేని నెనాఁడు
నఖిల మెఱుంగనేరనట్టియలఁతి.
వలఁతు లన్నిట నట నలరుపండితచంద్ర
మసుల నెదిరి గెలుచుమనుజుఁ డున్నె ?

లలిఁ బ్రాగాదిద్వారం
 బుల నాయావిషయరాజముల సంఖ్యావ
 త్కులతిలకులు లోఁగొనిరి స
 కలకలలం దాగితేగి కన కోటు నోటుల్.

తవుఁ బినద్ధమై పెతరులవేలుపుదెన
 నెనఁగువాకిలి. రస ననము బరువఁ
 దెరువ రాఁడు దాని వెరవని యొకరుఁడు
 దాక్షిణాత్యుల కది త్రపయె కాదో.

కా శ్రీ ర గ మ స ము

ఆయది త్రోసివై న మెయి నందినయాగమమ స్తనంచయిం
 బాయతక్కిరి దేశికజనాగ్రణి యప్రతిమప్రకారకం
 బై యిపురించుచాతురి ననావృత మాయది యాచరింఁగా
 నాయెడకుం బయల్వెడలి సాంతవసుండుగ నేఁగె వేగమే.

పరఁగుమగంటిమిఁ జమునివై పున మూసియయున్నద్వారముం
 దెరువఁగలాఁడు దక్షిణపుదేశమునం గనరాఁడు నిక్క మొ
 క్కరుఁ డనుకింవదంతి కడఁకం గడముట్టఁగఁ జేయ లోకశం
 కరచరణుండు శంకరుఁడు గ్రన్నన దానిని డాయఁబోయె దాఁ.

“పరఁగి నమ స్తవిత్ర ద్వయవాదిమదద్విసగర్వకర్షణో
 ధృతతరదేశికేశహరి తూర్ణ గతిం జనుదెంచె ద్వైతదు
 స్తరగహనంబు డం బెనఁగ ధ్వంసము సేయుఁ బరుంగువారుఁడీ
 యరయక యిట్టు నట్టు విమతాశ్రితనామకకృష్ణసారముల్!”

అని యుచ్చైఃస్వరమున నను
వినేయవగ్గముతో డాయ వేంచేయుచుతీం
ద్రు నిరోధించి సగముత్రో
వన వాదిజనమ్ము లిటులు నలికిరి పెలుచకో.

వాది వరాజయము

చనునె ససంభ్రమకృతి యి
ట్టినెటిం బరంగునది, కడవడిం దెలుపుము పూ
నిననీకర్జముచొ, ప్పొ
ప్పినరూపునఁ దీర్తు ముదటు, వీడు మెడందకో.

సర్వ మెఱుంగుదు, లేదు లేశంబయేని
నెఱుంగరానిది నా కనుదేనిఁ బూని
భీదవేదవాదమునఁ బ్రవీణుల మము
గెలిచి పీఠాధిరోహము సలుపుమయ్య.

అనుచు నుద్ధతులు కణాదపురోగవి
మతకృతాశేయులు స్వమతరహస్య
ముల నడిగిరి తల వగులుచుప్రశ్నమ్ములః
బొనరుపం బరాఙ్ముఖునిని వాని.

పొరి నెల్లకలలఁ దడవని
తెరువునఁ దవును త్తరంబు దిగ్గ నిడునిష.
ద్దురుచరణమ్ముల నవనత
శిరులై యవ్వారు భక్తి చివురుదొడంగకో,

తెఱచియ తద్వార మ్మే
 డేఱఁ జూపిరి పీఠమునకుఁ దెరువున్ మిపులన్
 మెఱసి తదధిరోహేచ్ఛం
 గుఱఁగట కరిగె గురునరుఁ డకుంతయశుం డై .

స ర్వ జ్ఞ పీఠా రోహణము

అనువున నచ్చటివాదులఁ
 బొనరించి నిరుత్తులను బూజ్యపదం డ
 య్యనఘుఁ డఖిలజ్ఞ పీఠ
 మ్మీన నధిపసియించెఁ బొగడ బుధమండలముల్ .

అడఁగె నేమూలనో యడుగునఁ గనువాని
 కతఁ; కాపిలమురూపు కానరాదు;
 కరువలిం బడి ప్రభాకరనూక్తి ననె; భట్ట
 పాద ప్రవాదంబు పరువుదొఱఁగెఁ;
 బాతంజలప్రోక్తపద్ధతి యుద్ధతి
 విడిచెఁ; గాణాదమ్ముపొడ వడంగె;
 త్పిత్తమై తయ మొందె త్పఱణకనరణి; పు
 లుంగు మాసియ క్రుంగె లింగమతము;

భయదపాపండతండదుర్ధ్వంతపటల
 చండకిరణండు యతికులాఖండలుఘన
 వేదపాదసముద్రానివిజయదుందు
 భిన్వన మ్మనూనమ్ము దిగ్విధిఁ బర్వ.

పారిఁ గ్రతుమనోరథధురం
ధరనిర్జరనికరపాణితలతాడితబం
ధురదుందుభిరావము శం
కరపీఠారోహవేళఁ గాశ్యపిఁ గ్రమ్మెన్.

సు ర త పు ష్ప వృ ష్టి

ఒకఁడు మివుల్పక పొలో
మిని వేలుపు లేరి తెచ్చి మివులం దమి క
ల్పకసుమములు నవములు దే
శికపరుశీర్షమునఁ గురిసి చెనసిరి వాసిన్.

బ ద రి కా శ్ర మ గ మ న ము

అవల వెంట రా నొకకొంద అతివిధేయు
తా వినేయులు కదలి బుధార్ఘ్యపదుఁడు
శ్రమణజనతాశ్రయము భవశ్రమశమమ్ము
బదరికాశ్రమముం జేరె ముదము పొదల.

ఆయెడ నశోష్యభాష్యముఁ
బాయక బొధించి యోగపథవర్తనులన్
స్వీయము మతమునఁ జేరిచి
ధ్యేయపదుం డతఁడు కొనె దదీయప్రణతుల్.

తివిని శారదచంద్రచంద్రికలబెడంగు
 లవఘృళించునుజ్వలకైర్తి నలిశయిల్లు
 దేశికేశుడు నిగమోపదేశకలనః
 గ్రాలుచుం గాల మాయెడఁ గడపెఁ గొంత.

అ యః పూర్తి

కలికలుషాపహములు కే
 నలకై వల్యనదత్వభానితములు ని
 స్తులములు పటుఘటనలలో
 పల ముప్పదిరెండునేండ్రప్రా మము నిండెక.

ఘనసుధీభూష్యంబు కై వల్యమూల్యంబు
 సూత్రభూష్యం బయ్యె సూత్రితంబు;
 భ్రష్టప్రణతికృతపండితమండలా
 హంత ఖండిత మయి యంత మొందె;
 నలువలంకులు దాటి జలధినీఘలఁ బడె
 ద్వైతపథంబు సంబాధిత మయి;
 దుర్వ్యాక్రియాపంకదుష్టత్రయ్యాభి త్తి
 తనరె సూక్తిసుధానుధనళిత మయి;

విమతములవేరిదుష్కంటకములు వేద
 వాదవహ్ని నాచరియించి బసుమ మనమ
 ముక్తిమార్గమ్ము నుగమమ్ము పొనఁచె; నేది
 కావలయు నిల కింక శంకరునివలన !

భువి మందారసుధాసుధాశీరణదుబ్బుక్తాశరన్నీరధృ
న్నివహక్షీరపటీరహీరవిహరన్నీహారతారావలీ
నవకాశప్రతిమానకీర్తిభరమై నల్వారుకారుణ్యవా
రి విపశ్చిజ్జనదైన్యదుస్తరదవార్చిం బేర్చి చల్లారైచి దాకా.

తమ్ములకుఁ దమ్ము లపు స్వపదమ్ము లునిచి
ఁరమపానన మొనరిచె భారతోర్వి;
నెలసి రాశ్రితు లుపదేశకలనఁ జారి
తార్థ్య; మే మొనర్ప నపు నయ్యతివుఁ డింక ?

కేచారగమనము

ఇటు లాయువు పరిపూర్ణ ము
గుటఁ బూర్ణాశయుఁడు లోకగురుఁడు శ్రుతిశిరః
స్ఫుటపరమాగజ్ఞుఁ డ
చొచ్చుట వాసి మెయి విడుచుతమి చొప్పుడ నెడఁదకా,
భూరితరాఘోచ్చయనం
హారం బాపద్విదార మాశ్రితశుభవి
స్తారాధారము శ్రీకే
దారము భవవారిరాశితారము సేరెకా.

సిద్ధి

అనువుపడుపేర్ని నయ్యెడ
వినుతుఁడు యతివంశవనధివిధుఁ డవిధినిం
బొనరుపఁ గృతనిశ్చయుఁ డయి
కనుఁగనఁ దా మూసె యోగకలన సెలంగకా.

*

*

అఖిలగురు! సముపాత్తలీలావతార!
శంకరా! లోకశంకర! చటులవిమత
పంకపంకిలదిగ్భిత్తిభాగజీవ
నాయమానసుచారిత్ర! కేయవిభస !

*

*.

